

JEVREJSKE BAJKE

BISERI
56

JEVREJSKE NARODNE BAJKE

Izbor, prevod i pogovor:
Eugen Verber
Ilustracije:
Aco Kaevski
Naslovna strana:
Ljubiša Odžaklijevski

NARODNA KNjIGA
BEOGRAD 1978

MOJSIJE U ETIOPIJI

Jednoga su dana Mojsija optužili kod faraona, te ovaj naredi svojim vojnicima da ga uhvate i dovedu pred njega u dvor. Kada je Mojsije za to saznao, pobeže u pustinju i posle dugog lutanja stiže u zemlju Etiopiju. V to su se vreme protiv etiopskog vladara Nikanosa pobunila istočna plemena. Nikanos tada pozva Bileama, sina Beorovog, i njegova dva sina, i reče im:

— Eto, ja polazim u rat protiv istočnih plemena jer su se pobunila protiv mene. A ti i sinovi tvoji ostanite u mojoj prestonici. Čuvajte je od neprijatelja!

— Sve što mi moj gospodar reče, učiniću ja, rob i sluga njegov! — odgovori mu Bileam.

Čim je Nikanos okupio vojsku i pošao u pohod na istočna plemena, Bileam sazove gradske starce i mudrace i reče im:

— Ako budete hteli da me poslušate, uživaćete sva dobra ove zemlje!

— Činićemo sve što nam ti rekneš! — odgovoriše uglas starci, a za njima sav okupljeni svet.

— Da zatvorimo prilaze gradu kako Nikanos ne bi mogao da uđe kada se bude vratio, pa da izaberemo sebi boljeg kralja!

Starci i narod poslušaše Bileama i rekoše mu:

— Budi nam ti kralj!

— Zakunite se da ćete me služiti i slušati sve dok sam živ!

Tako im reče Bileam, a narod i starci ga proglasiše za kralja umesto Nikanosa. Svoja dva sina Bileam postavi za zapovednike

vojske. Zatim naredi da se gradske zidine utvrde, sa istoka i sa zapada, a na severnoj strani grada Bileamovi robovi iskopaše mnoge jame i prokope, te u njih pustiše vodu iz reke koja je tekla po celoj Etiopiji. Bileamovi čarobnjaci i vračari skupiše zmije, škorpije i razne druge otrovnice i dovukoše ih na južne prilaze grada. I tako je grad bio zatvoren sa svih strana, niti je ko mogao da uđe niti da iziđe.

Nikanos je do nogu potukao pobunjena istočna plemena, pa je krenuo natrag u svoju prestonicu. Kada je stigao u blizinu svoga grada, vide kako su dva zida postala vrlo, vrlo visoka. Malo se začudi kada to vide, te reče svojim vojskovođama:

— Kada stanovnici moga grada videše da nas tako dugo nema, utvrdiše zidine i visoko ih podigoše, kako bi kanaanske kraljeve sprečili da uđu u grad!

Približio se Nikanos sve do gradskih vrata, kad tamo, a on vide da su zatvorena. Viknu čuvarima vrata:

— Otvarajte dveri!

Vratari odbiše da mu otvore, jer im je Bileam rekao da otvaraju samo ako on naredi. Na prilazima dođe do boja u kojem pade sto trideset Nikanosovih boraca. Drugoga dana Nikanos povede borbu na severnoj strani grada. Tridesetorica njegovih konjanika pregaziše reku ali se utopiše u jamama i prokopima. Na to on zapovedi da vojnici uzmu splavove, pa da pomoću njih preplove jame i prokope. Bileamovi čarobnjaci podigoše skrivene ustave i tako potopiše Nikanosove ratnike. Kada to Nikanos vide, priđe gradu s južne strane. Čim zmije, škorpije i druge otrovnice osetiše ljude, izmileše iz svojih rupa i napadoše ratnike. Mnogi su od njihovih ujeda umrli u strašnim mukama. Nikanos tada prekide borbu i odluči da počne opsadu grada.

U to vreme stiže Mojsije među Nikanosove ljude i ostade s njima. Kralj Nikanos ga upozna i zavole, jer je Mojsije bio lep i mudar čovek. Bio je vitak kao palma a lice mu je bilo svetlo kao sunce. Bio je hitar kao orao i hrabar kao lav. Nikanos ga postavi za svog savetnika, i sve što bi mu Mojsije govorio, slušao je. Ne bi on, ni za živu glavu, učinio nešto što mu Mojsije nije savetovao.

Opsada se otegla devet godina. Nikanos se smrtno razbole i na kraju i umre. Posle smrti ga balsamovaše i sahraniše u grobnicu severno od prestonice. Nad grobnicom izgradiše veliku kulu i obložiše je ogromnim kamenim pločama u koje su ukdesali zapise o svim njegovim junaštvima, svim ratovima koje je vodio, oplakaše ga i ožališe.

A posle Nikanosove smrti ratnici njegovi rekoše:

— Kad bi nas sada neko posavetovao šta da radimo! Da povedemo boj protiv Bileama — pa makar mnogi od nas i poginuli — ili da odlučimo da i dalje opsedamo grad? Ali šta će u tom slučaju biti s nama?

Tada jedan čovek iz naroda reče:

— Hajde da izaberemo među nama čoveka koji će biti naš vladar i pod čijim ćemo vođstvom dalje voditi ovaj rat. Ko zna, možda će novi kralj uspeti ono što ostareli i onemoćali Nikanos nije mogao.

Ovaj se savet svideo narodu, pa izabraše Mojsija, jer među svima ne beše snažnijeg ratnika i mudrijeg čoveka. Hitro svi poskidaše sa sebe svoje ogrtače, pobacaše ih na zemlju, načiniše od njih uzvišenje i posadiše Mojsija na taj breg od ogrtača. Trubači dunuše u rogove i trube, a ostali povikaše:

— Neka živi kralj! Živeo nam kralj!

Kada su ga izabrali za kralja Etiopije, Mojsije je imao dvadeset i sedam godina, a vladao je četrdeset godina.

Sedmoga dana vladavine dođoše Mojsiju vojskovođe, pokloniše mu se i rekoše:

— Danas je deveta godina kako opsedamo ovaj naš grad, ali svoje dece niti svojih žena, koji su u njemu zatvoreni, ne videsmo. Zato te pitamo, savetuj nas šta da uradimo? Tvoji su saveti uvek bili dobri, jer si mudar čovek.

— Ako me poslušate i uradite onako kako vam reknem, opet ćete se domoći svoga grada — reče im Mojsije — i svi ćete se u miru vratiti svojoj deci i ženama!

Na to mu vojskovođe odgovoriše:

— Govori samo, mi ćemo te poslušati!

Mojsije im tada reče:

— Prođite po našem logoru i recite narodu ovako: „Mojsije nam je rekao da iziđemo svi u šume i ulovimo što više roda.“ Zatim rode donesite u logor i naučite ih lovu.

Svi ratnici odmah poslušaše Mojsija, izađoše u okolne šume, naloviše mnogo roda i donesoše ih u logor. Zatim su ih učili i naučili lovu, onako kako im je Mojsije govorio. Kada su se rode naučile da love, Mojsije naredi da im tri dana ne daju ništa da jedu. I svi ga opet poslušaše. Trećega dana Mojsije reče ovako:

— Naoruža1te se, uzmite sa sobom sva svoja ratna oruđa, pojašite svoje konje i svi uzmite sa sobom svoje izgladnele rode.

Kada su ratnici uzjahali, naoružani p s rodama u rukama, Mojsije s vojskovođama povede svu vojsku na onu stranu grada gde su bile zmije, škorpije i ostale otrovnice. Kada su stigli onamo, Mojsije im se obrati:

— Sada ćete videti kako ćemo osvojiti grad bez prolivanja krvi naših neprijatelja, bez ijednog udarca mačem.

Tada Mojsije naredi da svi puste svoje izgladnele rode u lov. One poleteše i stuštiše se na zmije i škorpije koje su se nastanile pred ulazom u grad. Rodama se usladiše ovi gmizavci, pa ih stadoše tako kljuvati i tamaniti da u celoj okolini ne ostade nijedna zmija, nijedna škorpija, ni otrovnica. Kada ratnici videše šta Mojsije učini, počeše ga slaviti i hvaliti uglas. Napadoše na grad i osvojiše ga bez mnogo muke.

Kada Bileam vide da je grad otvoren, pobeže sa svoja dva sina i osmoricom braće faraonu u Egipat.

Mojsije je vladao Etiopijom četrdeset godina, učio je svoje podanike milosrđu i ljubavi, usadio im je u srca ljubav prema istini, miru i pravdi. Dok je on vladao u toj je zemlji bio mir i svi su bili zadovoljni. Kada je Nikanosov sin Menehris stasao za vladavinu, Mojsije mu predade vlast i pođe u Miđan, jer se bojao da ode u Egipat. Etiopljani su ga ispratili uz slavu, hvalu i počasti.

O KASIJI, DOBROJ KĆERI MUDROG SOLOMONA

Mudri kralj Solomon je imao mnogo kćeri, ali najlepša od svih beše Kasija. Ne samo da je bila lepa već je bila i dobra i mudra. U celoj kraljevini, pa još malo dalje a i malo bliže, njoj ne bejaše ravne. I zbog te dobrote, lepote i mudrosti kralj ju je mnogo voleo.

Jednoga dana Sodomon je sedeo u svom dvorcu u Jerusalimu, naslonio se na svilene jastuke, igrao se zlatnim resama svoga pojasa i gledao u plavetnilo brda i planina. Uživao je u tihom zviždukanju vetrića koji je lagano ćarlijao donoseći prijatno osveženje posle vrelog dana. Nebo i planine su počinjali svoju igru menjanja dnevnih haljina u večernje, a taj je prizor Solomon s uživanjem posmatrao iz večeri u veče, kad god bi za to našao slobodnog vremena. Sunce je zalazilo iza Judejskih gora, padalo prema Sredozemnom moru i u svom zahodu rasipalo ponešto od svog neizmernog zlata. To bi zlato počinjalo da se topi, preliva po vrhovima brda, dvorova i kuća, po širokom nebu. Boje su se igrale, rasprskavale i razlivale. Posle zlatnožute, stizala je zlatno-crvena, za njom boja rasplamsale vatre, koja je lagano prelazila u ljubičastu, da bi uskoro nebo postalo tamnoplavo, a od silnoga zlata ostadoše samo rasute zvezde po nebu.

I ne osećajući kako naglas razmišlja, kralj je, ugledavši zvezdu Večernjaču koja je sijala kao umilno oko njegove ljubimice, tiho progovorio:

— Kada bih samo mogao da znam koji će čovek uzeti Kasiju za ženu?

Jedan od dvorana, koji je bio uvek u blizini kralja, nije morao mnogo da naćuli uši da bi čuo šta kralj šapuće. Uslužno je prišao,

poklonio se duboko i rekao:

— Uzvišeni kralju! Zašto ne upitaš velikog sveštenika, on bi, možda, saznao odgovor?

Mudri kralj Solomon, koji je znao govor cveća, ptica i životinja, koji je znao jezike mnogih naroda, nije znao da gleda u budućnost, pa mu se učinilo da je dvoranin možda u pravu. Mahnuo je rukom i za tili čas se tu stvorio veliki sveštenik.

— Hteo bih da znam ko će biti srećnik koji će dobiti moju kćer Kasiju za ženu?

— Molim te, dobri kralju — odgovori veliki sveštenik — sačekaj malo, pokušaću da dobijem odgovor od boga Jahvea.

Kralj Solomon je samo klimnuo u znak odobravanja, a veliki sveštenik se uputi u zgradu hrama. Tamo se povukao u jednu od svojih odaja, poveo sa sobom svoga prvog zamenika i stao pod zapaljenu buktinju koja je bila pričvršćena na zid zlatnim klinovima. Skinuo je s grudi zlatnu ploču sa dvanaest dragih kamenova, postavio tu ploču na zlatan sto. Drago kamenje je dvanaestostruko rasipalo ono malo svetla buktinje od mirišljavog kedrovog drveta koje su drvoseče donosili sa gora libanskih. Zatim je skinuo svoj oplećak od svile, ukrašen dragim kamenjem, i gledao u bleštavu ploču sa znakovima dvanaest jevrejskih plemena. Opali, dijamanti, safiri, rubini, smaragdi i tirkizi su sve jače bleštali, a veliki sveštenik je nastavio da skida svoje ruho. Posle oplećka skinuo je svileni pojas, načinjen od plavog i purpurnog prediva, svilenu košulju, zatim kratku lanenu. Za to vreme ga je njegov zamenik gledao pažljivo u lice i očekivao sa zebnjom hoće li biti nekog odgovora na kraljevo pitanje. U odaji je bilo tiho, čulo se samo šuštanje tkanina odeće velikog sveštenika i jedva čujno pucketanje buktinje. Odjednom vrhovni sveštenik stade, poče da bledi, usne počeše da mu se miču a glasa nije ispuštao. Ukočeno je gledao u dva draga kamena. Njih je izvadio iz tobolca koji je visio na zlatnom lancu, tako da mu je uvek ležao na grudima, negde iznad srca. Stajao je u čistoj lanenoj dugoj košulji, u lanenim gaćama, a zamenik je sa njegovih drhtavih usana čitao odgovor, koji je, kao obično, bio kratak. Sa strahopoštovanjem je dodavao velikom svešteniku komad po komad odeće, pomagao mu da se obuče, dok je tobolac sa dva draga kamena, kao i zlatnu ploču

sa znakovima dvanaest plemena veliki sveštenik sam stavio na grudi da mu leže preko srca. Tako su završili obred pitanja — Urim i Tumim. Dok su zajedno vezivali raskošan pojas, zamenik je saopštio velikom svešteniku šta je sa njegovih usana pročitao. Znali su obojica da odgovor kralju neće biti mio. Vratili su se u dvor. Žurili su kroz hodnike, stražari su ih s poštovanjem pozdravljali. U jednom predvorju s mermernim sjajnim stubovima nečujno im je prišao dvoranin dobroga sluha koji je kralju i predložio da veliki sveštenik upita Urim i Tumim.

— Veliki svešteniče! Kralj je veoma zauzet suđenjem jednog zamršenog slučaja. Možeš li meni da saopštiš odgovor?

— Sinko, ti veoma dobro znaš da ovaj odgovor može da traži samo najugledniji među uglednima. Idi, reci kralju da ćemo ga čekati.

Isto tako tiho kao što se pojavio, dvoranin je nestao među stubovima. Nije prošlo mnogo vremena a on se ponovo pojavi pred velikim sveštenikom.

— Premudri kralj je već izrekao pravednu presudu, zove vas da uđete.

Ušli su u dvoranu, na čijem je dnu na mermernoj uzvišici sedeo Solomon na prestolu od slonovače. Kralj je dao rukom znak svima prisutnima da se udalje, veliki sveštenik mu je prišao sasvim blizu, a dvoranin i zamenik su ostali na pristojnoj udaljenosti.

— Uzvišeni kralju! — šapatom progovori veliki sveštenik — upitao sam svemogućeg boga i odgovor je sledeći: Kasiju, kćer kralja Solomona, uzeće za ženu mlad momak, siromah bez igde ičega, gladan hleba i žedan vode!

Kada je kralj čuo ove reči, ražalosti se i reče:

— Udaljiću kćer svoju Kasiju iz Jerusalima, smestiću je onamo gde noga čovečja još nije stupila, da vidim hoće li se moći takvo čudo ostvariti!

Posle tih reči otpustio je velikog sveštenika i pozvao pedeset svojih najvernijih dvorana. Reče im:

— Zaklinjem vas nebom i zemljom da ne progovorite o ovome što ću vam sada reći!

— Neka nam jezik prione za nepca ako otkrijemo tajnu kraljevsku i ako je odamo bilo kome na svetu! — odgovoriše dvorani uglas.

— Pripremite se za dugačak put, uzmite jednu od mojih lađa, otplovite do nekog pustog ostrva usred mora, sagradite na njemu visoku kulu, ogradite je kamenim zidom, ali nijedna ulazna vrata na kuli ne gradite! Budite pažljivi u svom radu i učinite onako kako vam to naređujem, i neka niko za ovo ne sazna! Kada završite s gradnjom, vratite se u potaji u Jerusalim te mi javite šta ste uradili.

Pedesetorica dvorana pozdraviše kralja, pođoše u luku gde su bile usidrene kraljeve lađe, po njegovom naređenju odabraše jednu koja je najviše odgovarala. Pripremiše sebi hrane i pića, alata potrebnog za gradnju, digoše sidro i otploviše. Plovili su tri meseca i stigli do jednog usamljenog ostrvca na kojem nikoga živog nije bilo. Nađoše uvalu zaklonjenu s pučine, tu baciše sidro i iziđoše na obalu. Pošto su našli pogodno mesto, jedni stadoše da klešu kamenje, drugi da ga prenose, a ostali su gradili kulu nebu pod oblake. Gradili su tako do visine od stotinu lakata. Na vrhu kule napraviše visoku ogradu s jednim jedinim prozorom. Tu su, na vrhu, napravili i odaju u koju su stavili postelju, sto, stolicu i svetiljku. Kada su završili posao, spustili su se niz velike lestve, kojima su se služili za vreme gradnje, ukrcali se na brod, otplovili u svoju zemlju i vratili se u Jerusalim. Kralj ih je odmah primio. Oni mu pokazaše nacrt kuće koju su sagradili. Solomonu se nacrt svideo te im reče:

— Primiću vas opet kroz dve sedmice, jer imam nešto važno da vam saopštim. A sada idite svojim kućama!

Dvorani se duboko pokloniše i napustiše dvor. A kralj posla po svoju kćer Kasiju. Ona se uskoro pojavi, pozdravi oca koji joj odgovori:

— Kćeri moja! Pripremi sebi mnogo odeće i budi spremna da kroz dve sedmice pođeš iz Jerusalima na mesto koje ću ti ja odrediti!

— Hoće li se svideti mom dragom ocu ako ga upitam: mogu li da znam koliko je dug put koji je preda mnom i kada ću se vratiti?

Kralj joj na to odgovori:

— To ne možeš da znaš, jer je to stroga tajna!

— Neka sve bude onako kako moj otac želi! — reče Kasija i ode da postupi prema očevoj želji i naređenju.

Kad prođe četrnaest dana, dođoše onih pedeset dvorana kralju Solomonu i rekoše:

— Uzvišeni kralju! Rekao si da dođemo i mi dođosmo; reci sada šta želiš, da bismo te poslušali.

— Dajem vam Kasiju, najmiliju kćer svoju u ruke, da je povedete u kulu koju sagradiste. Ostavite je na vrhu kule, zazidajte sve građevinske otvore i uzmite sa sobom svoje lestve kojima ste se služili. Ukrcajte se, doplovite do naših obala, vratite se u Jerusalim, i ne zaboravite kako ste se zakleli da ćete čuvati tajnu.

Kralju su teško padale ove reči, pa je posle kraćeg predaha nastavio ovako:

— Samo jedan od vas neka povede moju kćer na lađu. Ostali neka se odmah ukrcaju i neka je na lađi sačekaju.

Četrdeset i devet dvorana se pokloniše kralju i odoše, a samo jedan ostade u dvoru. Kralj pozva svoju kćer Kasiju da brzo dođe k njemu, a kada se ona pojavi, on joj reče:

— Kćeri moja, presvuci se u druge haljine, a svu svoju odeću stavi u kovčeg koji se nalazi u tvojim odajama. Pođi, zatim, za ovim čovekom do lađe u luci, ukrcaj se sa njim i otplovi onamo kuda sam ja odredio.

Čuvši sve ovo, Kasija se požuri da izvrši sve što njen otac reče, a sve je radila s radošću. Kada se presvuče, stavi sve svoje haljine u kovčeg, dođe da, pred polazak na put, pozdravi oca. Solomon se mnogo začudi radosti i veselju svoje kćeri, pa je upita:

— Ne bi li mi rekla, kćeri moja predobra, zašto si danas lepša nego ikada? Ti još ne znaš kada ćeš se vratiti i da li će ti se mesto u koje odlaziš svideti, i hoćeš li tamo uživati sva ona dobra koja si uživala u domu kralja, oca svoga!

— Već danima mislim — odgovori mu Kasija — kada će mi moj dobri otac otkriti ono što je naumio, pa da mogu hitro da izvršim sve što mi bude zapovedao. A eto, danas je stigao taj očekivani dan, zato se toliko radujem.

Kralju se ove reči veoma svideše. On je poljubi i zažele joj sve najbolje na putu. Kasija, koju je pratio kraljev dvoranin, pođe do svog doma, tamo dvoranin uze njen kovčeg te pođoše ka obali mora. Pošto se ukrcaše, lađa isplovi na pučinu. Posle devedeset dana plovidbe stigoše do pustog ostrva i baciše kotvu u blizini kule. Svi siđoše na kopno, Kasiju popeše na vrh kule, zatim zagradiše i utvrdiše sve preostale otvore a lestve uzeše sa sobom na lađu. Pošto se vratiše u Jerusalim, saopštiše kralju da su postupili tačno po njegovom naređenju. Kralj Solomon ih sasluša i upita:

— Koliko će joj dugo trajati hrana i piće koje ste joj ostavili u kuli?

— Imaće dovoljno jela i pića za četiri meseca — odgovoriše dvorani, pa im kralj zatim podeli darove i otpusti ih.

Kada dvorani napustiše dvor, kralj Solomon pozva orla širokih krila te mu zapovedi:

— Od sutra ćeš svakoga dana da dođeš u dvorske kuhinje. Tamo ćeš uzimati jelo i piće koje sam odredio Kasiji, kćeri mojoj. Sve ćeš joj to iz dana u dan odnositi na vrh kule, koju sam dao da se sagradi na pustom ostrvu usred mora.

— Učiniću sve kako naređuje kralj, moj gospodar! — odgovori orao.

U to vreme u gradu Aku živeo je čovek po imenu Avijam. On bejaše vrlo siromašan, ponekad mu je kuća bila bez korice hleba. Žena mu rodi sina kome dadoše ime Ruven. Beše to lepo i pametno dete, izraslo u naočita momka kome su se svi divili. Otac ga je učio mnogim naukama, a on ih je sjajno shvatao i pamtio, postao je odista učen mladić, dika i radost roditelja. Ali, s vremenom, Ruven uvide da u malom gradu Aku ne može ničim da pomogne svojim roditeljima. Jednoga dana on im reče:

— Pošao bih u neki drugi grad, možda ću naći kakav posao. Radiću, zaradiću za hleb i za odeću!

— Kako ćeš, sine — odgovoriše mu — na put ovako iscepan? Ostani još neko vreme u našem domu. Ko zna, možda će nam se bog smilovati i pomoći?

— Dragi moji roditelji, najlepše vas molim, dozvolite mi da ostavim roditeljski dom i da pođem u neki drugi grad.

Kada Avijam i njegova žena videše da je Ruven uporan, da hoće da ode u drugi grad trbuhom za kruhom, izgrliše ga, izljubiše i poželeše mu srećan put, naglašavajući da će u roditeljskom domu biti uvek dobrodošao, ako poželi da se vrati. I tako Ruven pođe iz Aka, rodnog grada, na put. Hodao je ceo dan a pred veče stiže na jedno polje. Odluči da se tu odmori, pa će ujutro nastaviti put. Leže na zemlju, kamen stavi pod glavu, gladan i žedan. Nadao se da će san da mu vrati malo snage pa će moći ujutro da produži. Tek što je legao, iz pustinje se diže oluja, dunu hladan vetar. Ruven ustade i pođe da potraži sklonište jer mu je hladnoća prodirala do kostiju. Cvokoćući stiže do trupa ubijenog vola kojeg su ovde ostavile divlje zveri za svoj sledeći obrok. Kako drugog izlaza nije video, on raširi rebra govečeta i leže među njih, te se tu nekako ugreja i odmah zaspa.

Idućeg jutra orao vide napušten volovski trup, spusti se do njega, zgrabi ga svojim kandžama, polete s njime prema pustom ostrvu i spusti ga na vrh kule u kojoj je bila smeštena Kasija, kći kralja Solomona. Tu je orao stao da kljuje vola, a kada se nasitio njegova mesa, polete ponovo u pravcu pustinje.

Kada svanu zora, Kasija se, po svom običaju, posle buđenja pope na vrh kule. Imala je šta i videti: vola dopola odranog, mesa dopola pokljuvanog. Začuđena, poče da zagleda trup izbliza, kada među rebrima ugleda momka kako spava. Priđe mu, probudi ga i upita:

— Ko si ti i šta te ovamo nanese?

— Jevrejin sam, iz grada Aka pošao sam na put, a sinoć sam se od mraza sklonio u trup ovoga vola, i od umora zaspao. Kada sam se probudio, vidim da me nešto nosi sa polja, da letim, letim i da me to spušta ovamo, na ovu kulu. Pomislih da je to, možda, neka od onih velikih ptičurina zgrabila volovski trup i ponela ga na vrh ovih zidina.

Kasija se smilova na Ruvena, povede ga u svoju odaju, nahrani ga i napoji. On živnu, a kada se umio, Kasija vide koliko je to lep momak, te joj se mnogo dopade. Iz razgovora saznade da je pored toga i učen i dobar, i ne prođe mnogo vremena te ga zavole.

— Sa ove visoke kule ne možeš sići — reče mu — a ni lađe nemaš da otploviš na kopno. Stoga ostani sa mnom sve dok moj

otac ne dođe po mene da bi me odveo kući.

— Hvala ti što si se smilovala i što si mi dopustila da živim s tobom u ovom domu.

Kada orao uveče dolete i donese Kasiji hranu, vide da se na kuli nalazi još jedan čovek. Sutradan donese dva obroka: jedan za Kasiju a jedan za Ruvena. Posle još vide da od oba obroka ne ostaje podropca, pa je od toga dana stalno donosio po dva obroka.

Prošlo je nekoliko meseci, a Ruvenova naklonost prema Kasiji postade odista velika. Jednoga dana on joj reče:

— Ako ti se dopadam, draga moja, budi mi žena!

— Nikada nisam činila ništa što nije dozvoljeno — odgovori mu Kasija — ali tebe je ovamo donela ptica, a to čudo nije moglo da se ostvari bez pomoći proviđenja. To onda znači da si meni namenjen!

Čuvši ove reči, Ruven se obradova, uze nožić i ubode se u vrh svoga prsta. U kap krvi koja je potekla umoči pero, napisa venčani ugovor, te tako postadoše muž i žena i življahu u miru i u ljubavi. Posle izvesnog vremena rodio im se sin. Dete je raslo i na kraju selo za njihov sto za vreme obeda. Orao koji im je i dalje donosio hranu i piće za dvoje, vide da ih je sada troje za stolom, i odluči da iz kraljevskog dvora donosi tri obroka.

Jednoga dana seti se kralj Solomon svoje kćeri pa pozva orla da ga upita za njeno zdravlje.

— Dobro je njoj — odgovori orao — dobro je i njenom mužu, a dobro je i njihovom malom sinu.

— Ko dovede tog čoveka na kulu — upita kralj uznemireno — reci mi ako znaš?

— I ja sam se tome čudio, hteo sam da saznam kako se to moglo desiti, ali nisam uspeo. Ostrvo je daleko na pučini mora, nigde u blizini nema živih bića, a sve vreme otkako je ona tamo, nijedna lađa nije plovila tim delom mora.

Kralj, još uvek zapanjen, odluči da odmah krene u luku i da otplovi do ostrva. Htede sam da se uveri u orlovu priču, pa je od onih pedeset dvorana koji su gradili kulu poveo sa sobom samo jednoga, da mu pokaže put. Plovili su skoro tri meseca dok ne stigoše do

usamljenog ostrva usred mora. Došavši pod kulu, kralj naredi da se razruše ogradne zidine i postave lestve, te se pope na vrh kule.

Na vrhu kule vide prvo Kasiju, kćer svoju, koja mu se od radosti obisnu oko vrata i zaplaka. Solomon ju je grlio i tepao joj. Uto ugleda Ruvena i njihovog sina.

— Ko su ovi? — upita on Kasiju.

— Ovo je moj muž, a ovo je naš sin! — odgovori Kasija.

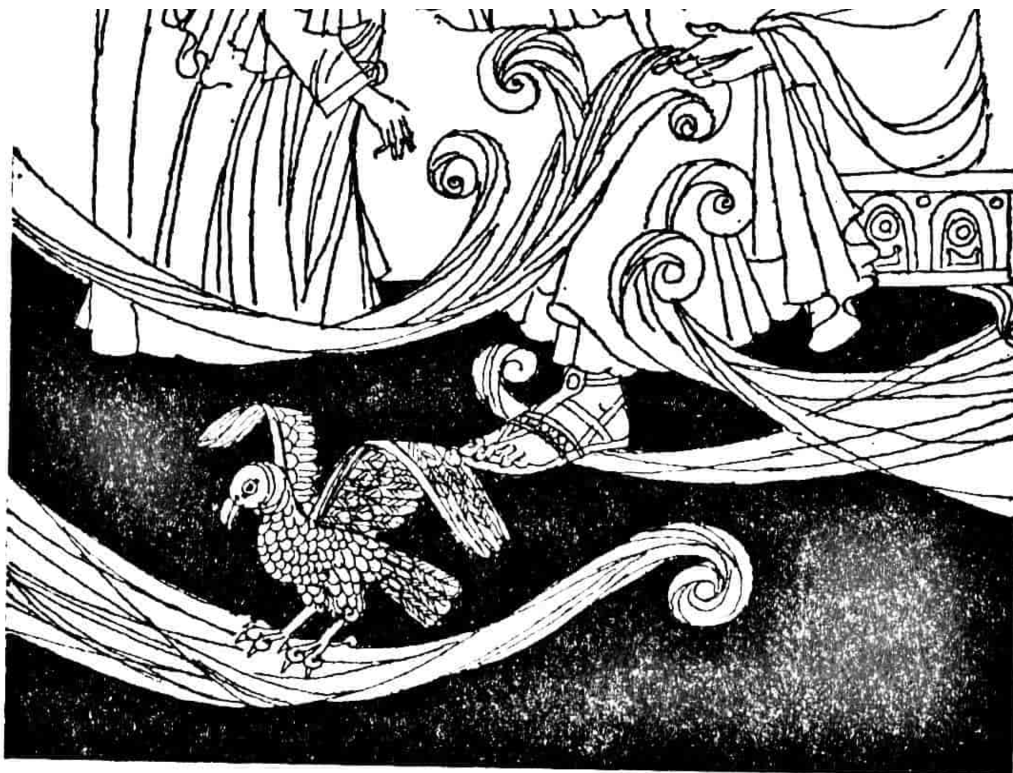
— Reci mi, kćeri, kako dođe ovaj čovek čak ovamo? Ljudska noga ovamo još nije stupila, ni lađa sidro bacila otkada si ti stigla!

— Čudo se desilo. Ptica ga jedna velika spusti na vrh kule. Delila sam s njim i krov i hranu i piće. Videla sam da je ne samo lep već i dobar, i učen, i pametan. Zavoleli smo se, a ja pomislih: ako je na ovo pusto mesto takvim čudom došao, sigurno je meni namenjen, te se ni moj otac neće ljutiti ako se udam za njega.

Tada Solomon upita Ruvena:

— Kako se zoveš, iz koje si zemlje došao i kome narodu pripadaš?

— Ruven mi je ime, iz zemlje sam izraelske došao a po narodnosti sam Jevrejin.

Mudroga kralja ove reči donekle umiriše, ali mu ne behu dovoljne, jer mu ne beše važno samo da li je njegov zet tuđin ili iz njegovog naroda, već i kakav je po naravi, po duši i pameti. Dugo je s njim razgovarao, šetajući po ravnom krovu kule, sve dok nije stekao utisak da je njegova kći dobro postupila. Uzeo je svog unuka za ruku, spustiše se svi sa kule, ukrcaše se na brod i otploviše. U prestonici Jerusalimu Solomon priredi veliko veselje, gozbu na koju je pozvao sve stanovnike svoga grada. Posle obilnog jela i nekoliko čaša pića, mudri kralj ispriča sve što se dogodilo njegovoj kćeri. Svi su se divili poslušnosti Kasijinoj, klicali joj i nazdravljali ljubavi koja sve pobeđuje, za koju nema daljina ni prepreka.

SOLOMON I KRALjICA OD ŠAVE

Pozva jednom kralj Solomon u svoj dvor sve susedne kraljeve. Veselili su se, gostili, jeli i pili. Jedne večeri, u dobrom raspoloženju, Solomon naredi da svirači donesu harfe i cimbale i sve druge muzičke instrumente njegovog oca kralja Davida, i da sviraju na njima za njegove goste. Da bi svojim gostima pokazao svu svoju moć i veličinu, naredi da se pozovu sve ptice nebeske i sve zveri šumske i svi vilovnjaci i vile, da igraju pred njim i pred okupljenim kraljevima. A kada su ih kraljevski pisari prozivali po imenu, svi se odazivahu. Nijedno nije trebalo vezati ili vući ili dovlačiti. Svi su dolazili ili doletali sami, na prvi poziv. Kada su kraljevski pisari prozvali među pticama pupavca, on nije doleteo. Solomon se naljuti pa naredi da ga silom dovedu i da ga kazne. Kad je to pupavac dočuo hitro dolete u Jerusalim. Kružio je nad kraljevskim dvorcem i na kraju sleteo u prestonu dvoranu. Pupavac prhnu sedam puta krilima u znak pozdrava i reče kralju:

— Čuj me, gospodaru moj i kralju sve ove zemlje. Ima tome tri meseca kako sam odlučio da preletim celu zemlju da vidim ima li države ili kraljevstva koje nije čulo za moga gospodara i kralja. Tri meseca nisam hleba jeo i nisam vode pio. Leteo sam s jednog kraja sveta na drugi i našao jednu zemlju na Istoku. Glavni joj se grad zove Kitor. U njoj ima zlata kao prašine i srebra na poljima kao smeća. Drveće tamošnje nije mlaće od tri hiljade godina. Ljudi i životinje piju rajsku vodu. Video sam tamo mnogo žena vojnika s krunama na glavi. A ne znaju da ratuju, ne znaju da odapnu strelu iz luka. U toj sam zemlji video i jednu ženu koja vlada nad svima, a zove se kraljica od Šave. Ako moj gospodar i kralj to zaželi, opasaću se kao ratnik i poletecu u grad Kitor, u zemlju Šavu, vezaću kraljicu

užadima a njihove velikaše okovati, pa ću ih dovesti pred tebe, gospodaru i kralju moj!

Sve se ovo svidelo kralju. Odmah je pozvao svoje pisare, koji napisaše pismo i vezaše ga pupavcu na krilo. Pupavac polete uvis, zaklikta, pa se oko njega okupiše ptice i poleteše za njim u daleku zemlju Šavu, u grad Kitor.

U rano jutro iziđe kraljica od Šave da se pokloni suncu, ali se nebo iznenada zamrači. Kraljica pogleda u nebo i ima šta da vidi. Velika jata ptica prekriše nebo i zakloniše sunce. Ona se uplaši i ražalosti a od prevelike tuge pocepa svoju haljinu. Uto pred nju sleti ptica pupavac i ona vide da mu se pod krilom nalazi pismo. Ona skide to pismo, i evo šta je u njemu bilo napisano:

— Od kralja Solomona — mir Tebi i mir tvojim poglavarima! Zar Ti, kraljice, nisi znala da mi je dosuđeno da vladam nad svim što se nalazi na zemlji i na nebu, nad zverima poljskim i pticama nebeskim, nad vilama i vilovnjacima? Svi kraljevi Istoka i Zapada, Juga i Severa dolaze da me pozdrave. Ako Ti poželiš i dođeš da me pozdraviš, počastiću te više nego sve kraljeve koji su k meni došli. Ako, pak, ne dođeš da me pozdraviš, poslaću na vas kraljeve, s vojskama i konjanicima. A ako budeš rekla „Ko su ti kraljevi i vojske i jahači koje ima kralj Solomon?" — reći ću ti „Kraljevi su šumske zveri, jahači su ptice nebeske, vojske su vile i vilovnjaci, koji će vas na posteljama vašim udaviti usred vaših kuća, a zveri šumske će vas ubiti u šumi i na polju, a ptice nebeske će pokljuvati vaše meso."

Kad je kraljica od Šave pročitala ovo pismo, po drugi put je razderala od žalosti svoje haljine. Pozvala je svoje mudrace i starce da se s njima posavetuje, i rekla im:

— Da li znate šta mi je napisao kralj Solomon?

Oni joj odgovoriše:

— Ne znamo mi ni za kakvog kralja Solomona, a njegovo kraljevstvo ne priznajemo i ne poštujemo.

Kraljica nije bila saglasna s mišljenjem svojih savetnika i nije ih poslušala. Naredila je da se sve njene lađe natovare skupim stablima čempresa, biserima i dragim kamenjem. Ona je kralju Solomonu poslala još i šest hiljada mladića i devojaka, sve rođenih

iste godine, istog meseca, istog dana i istog časa. Svi su bili iste visine i istog stasa i sve ih je odenula u purpur i kadifu. Uz sve te darove posla kralju Solomonu pismo u kojem je stajalo:

— Iz grada Kitora u zemlju Izraela, koja je udaljena sedam godina hoda! Evo moga pitanja i moje molbe: doći ću k tebi kad se navrše tri godine.

Čim se navršiše tri godine kraljica od Šave pođe u goste kralju Solomonu. Kad je Solomon čuo da kraljica od Šave dolazi, posla preda nju svoga izaslanika, Benajahua, sina Jehojadina, koji je bio lep kao sjajna zvezda, nalik na ljiljan koji raste na vodama. Kada ga kraljica od Šave ugleda, siđe sa svoje nosiljke. Benajahu joj se pokloni i upita je:

— Zašto si, kraljice, sišla sa svoje nosiljke?

— Zar ti nisi kralj Solomon?

— Nisam ja kralj Solomon, već sam samo jedan od njegovih najbližih služitelja.

Kraljica se pope u svoju nosiljku, i reče svojim pratiocima:

— Ako niste videli lava, hodite i pogledajte brlog njegov. A ako niste videli kral>a Solomona, hodite i vidite lepotu čoveka koji ga lično služi.

Benajahu povede kraljicu i njenu pratnju pred kralja Solomona. Kad je kralj saznao da se oni približavaju, pođe u vrt svoga dvora, u kome se nalazila kuća od stakla i kristala. Usred te kuće bejaše kristalni presto. Solomon je na njemu čekao svoju gošću. Kad je kraljica od Šave videla kralja kako sedi u kristalnoj kući, pomislila je da kralj sedi na vodi, pa je zadigla haljinu kako je ne bi pokvasila. Čim su se pozdravili, kraljica od Šave reče kralju Solomonu:

— Gospodine kralju! Ispričaću ti tri priče, ako ih odgonetneš, znaću da si mudar čovek, 28

a ako ih ne odgonetneš onda si kao i svaki drugi smrtnik.

Kralj Solomon pristade da odgoneta njene pitalice.

— Šta je ovo: drveni bunar, gvozdena kofa, podiže kamenje a sipa vodu — šta je to?

Kralj joj odgovori:

— Od drveta je cevčica, od gvožđa je ručica, od kamena je plavi prah, kad se njime oči mažu, plave se kao voda — to je, kraljice, držač plavila za oči.

— Ovo si odgonetnuo, a sad mi reci šta je ovo: iz praha se zemaljskog vadi, prahom se zemaljskim hrani, razliva se kao voda a kuću gleda od tavana do poda?

— Tečnost koja se iz zemlje vadi, kuću osvetljava — jeste nafta.

— Ovo si odgonetnuo, a sad mi reci šta je ovo: vetar duva nad njihovim glavama, a on pišti i zavija, svoju glavu kao trska povija. Slava velikašima a poruga sirotinji, slava mrtvacima a poruga živima, radost za ptice a žalost za ribe. Šta je to?

— Kad vetar dune nad poljem, on fijuče; velikaši od njega prave haljine, sirotinja vreće; mrtvi se u njemu sahranjuju, a živi njime vešaju; ptice kljucaju njegovo seme, a ribe se u njegove mreže hvataju — to je lan.

Kraljica na to dovede pred Solomona grupu dečaka i devojčica, sve istoga lika, na isti način ošišane, sa istim maramama na glavi i na isti način obučene. Ona mu reče:

— Odvoj mi muške od ženskih.

Kralj Solomon naredi svojim slugama da donesu oraha i badema, i reče da im se podeli. Muškarci, koji se nisu stideli, podigoše skute svojih haljina i primiše svoj deo, a devojčice zbog stida skinuše svoje marame i u njih prihvatiše orahe. Na to joj kralj reče:

— Ovo su dečaci, a ovo su devojčice.

Kraljica mu se tada pokloni i reče:

— Nisam verovala pričama sve dok nisam došla i svojim se očima uverila. A, gle, ni pola mi nije kazano, tvoja mudrost i dobrota nadvisuju glas koji sam slušala. Blago ljudima tvojim, blago slugama tvojim koji stoje pred tobom i slušaju mudrost tvoju.

Potom predade kraljica od Šave kralju Solomonu sve darove koje je donela: sto i dvadeset talanata zlata i vrlo mnogo mirisa i dragog kamenja. Nikada niko ne dade toliko mirisa koliko dade kraljica od Šave kralju Solomonu.

A kralj Solomon dade kraljici od Šave sve što mu je zatražila. Potom je ona još neko vreme provela kod njega u gostima, a onda

se vratila u svoju zemlju sa celom pratnjom.

SOLOMON OTKRIVA LOPOVA

Bilo je to u vreme vladavine kralja Solomona. Trojica putnika namernika našla su se na putu, pa ih je noć uhvatila na ivici šume. Pre no što su zanoćili, odlučiše da svoj novac zakopaju na jedno mesto. Tako i učiniše. Kad bi ponoć, jedan od njih ustade i iskopa novac i sakri ga na drugo mesto. Idućeg dana, kad rešiše da nastave put, pođoše na ono mesto gde su sakrili svoj novac, otkopaše rupu i ne nađoše novac. Počeše jedan drugoga optuživati za krađu. Na kraju odlučiše da pođu kod kralja Solomona da on presudi ko je među njima lopov. Kralj ih je primio, saslušao i rekao da dođu sutradan, pa će im suditi.

Kralj Solomon je dugo u noći razmišljao kako da otkrije lopova među njima, i na kraju odluči da ga uhvati na rečima. Kada su se ujutro pojavili, kralj im reče:

— Čuo sam o vama da ste sva trojica učeni ljudi, mudri i vični zakonu. Molim vas, pomozite mi svojim savetom. Naime, jedan me je kralj zamolio da mu pomognem da reši slučaj koji se u njegovoj kraljevini dogodio. Mladić i devojka su stanovali u istom dvorištu, zavoleli su se, pa je mladić rekao devojci:

— Zakunimo se da se ti nećeš udati ni za koga drugoga, sem za mene, a ja da se neću oženiti s drugom, sem sa tobom.

Tako i učiniše. Posle izvesnog vremena roditelji zaručiše onu devojku za drugoga. Kad je taj verenik došao k njoj, ona mu reče:

— Nemoj me dirati, sve dok ne odem kod toga i toga i ne dobijem od njega razrešenje zaveta, jer je takva i takva stvar, ja sam mu se zavetovala.

I šta je ona učinila? Pošla je kod onog momka i rekla mu:

— Uzmi srebra i zlata koliko hoćeš, razreši me da mogu da se udam.

— Pošto si ostala verna svojoj zakletvi, ja ti dajem razrešenje, idi svome mužu a meni od tebe ne treba ništa — odgovori joj njen bivši momak.

Kada su mladoženja i nevesta pošli svojoj kući, napadoše ih razbojnici. Najstariji među razbojnicima im uze sve srebro i zlato koje su nosili sa sobom, i nakit koji je devojka nosila, i poče je napadati. Nevesta tada zamoli starog razbojnika:

— Molim te, saslušaj me. Meni se dogodila takva i takva stvar, i sada se vraćam sa svojim verenikom kući. Ako je on mogao da se savlada, a mlad je čovek, mogao bi i ti to da uradiš, tim pre što si ovako star. Uzmi sav naš novac i pusti nas da se u miru vratimo svojoj kući.

Kad ču njenu priču, starac se ražali i pusti mladoženju i nevestu da pođu kući. Čak im vrati i sve njihovo blago.

— A sada — završi svoju priču kralj Solomon — pomozite mi da odgovorim na pitanje onog kralja: ko je od svih njih najdostojniji hvale?

Prvi putnik reče:

— Ja bih pohvalio devojku koja je bila verna svojoj zakletvi.

Drugi reče:

— Ja bih pohvalio njenog mladog muža, koji se savladao i nije hteo da je dirne dok ona ne dobije razrešenje svoga zaveta.

Treći reče:

— Ja bih pohvalio razbojnika koji im je vratio novac i nije hteo da ga dirne.

Na to reče kralj Solomon:

— Ako ovaj, iako nije bio prisutan, već je samo čuo priču, misli samo o novcu koji nikada nije video, sigurno je mislio samo o novcu koji mu je noću bio nadohvat ruke.

Treći putnik se uplaši, i kad ga kraljevi ljudi počeše ispitivati, priznade da je uzeo novac svojih saputnika, odvede ih i pokaza im mesto gde ga je sakrio.

TAJNA ZLATNOG DVORCA

Pošao jednom kralj Solomon na put sa svojim velikašima i slugama na krilima vetra. Leteli su tako, leteli, sedam dana i sedam noći. Sedmoga jutra pogledaše na zemlju, kad ono, dole na zemlji veliki dvorac od čistoga zlata. Začudi se kralj i upita svoje velikaše:

— Jeste li na zemlji ikada videli ovakav dvorac?

Velikaši odgovoriše da nikada takav dvorac nisu videli i kralj Solomon naredi vetru da ih spusti na zemlju. Pošto su se spustili, kralj i njegov vojskovođa Asaf priđoše bliže dvorcu iz koga se širio miris rajskog vrta. Pođoše njih dvojica oko dvorca da traže ulazna vrata, ali ih ne nađoše. Kružili su oko dvorca, okolo i naokolo, nekoliko puta, ali vrata ne nađoše. A kralj je svakako hteo da uđe i da vidi šta se u njemu nalazi. Zato pozva Raamju, vojskovođu vilovnjaka. Raamja se odazva odmah na poziv, dolete i pokloni se pred kraljem. Solomon mu tada reče:

— Pošalji svoju vojsku da vidi ima li u tom dvorcu ljudi ili bilo kakvih živih bića.

Raamja zazviždi, i ne prođe mnogo od njegovog zvižduka, sa svih strana doleteše vilovnjaci i skupiše se na nebu iznad dvorca kao gusti oblak. Raamja polete uvis i reče im što im reče, a njegova se vojska vilovnjaka kao teški oblak stušti na dvorac. Ne prođe mnogo vremena, vilovnjaci počeše izlaziti jedan po jedan iz dvorca, doletati pred svoga gospodara i svojim jezikom, zviždukom, pištanjem ili šištanjem, saopštavati šta su u dvorcu našli i videli. Kako bi koji predao svoj izveštaj, poletao bi u nebo i nestajao. Kada je i poslednji vilovnjak nestao sa vidika, kralj Solomon upita Raamju:

— Šta su ti tvoji vilovnjaci rekli?

Raamja se pokloni i reče:

— Rekli su mi da u dvorcu nema žive duše. Samo je na krovu jedan stari orao svio svoje gnezdo. Videli su ga kako nadleće i čuva svoje orliće.

Kad je kralj Solomon to čuo, obrati se Šemeveru, vođi vojske ptica:

— Idi, pa mi dovedi toga orla!

Šemever raširi krila, polete uvis i dovede sa sobom orla. Kada su sleteli pred kralja Solomona, orao zaklikta i pozdravi kralja. Kralj Solomon ga upita:

— Kako se zoveš? Koliko ti je godina?

Orao odgovori:

— Zovem se Alnodad i star sam sedam stotina godina.

— Ako znaš gde se nalaze vrata ovoga dvorca, pokaži mi! — reče mu kralj.

Orao bespomoćno raširi svoja krila i reče:

— Gospodaru, kralju moj, tako mi tvoga života, nikad nisam ni video ni čuo gde je ulaz u ovaj dvorac. Ali, ako ti želiš, možeš to, možda, saznati od moga starijeg brata Ejfaja.

Solomon naredi Šemeveru da dovede starog orla Ejfaja. Šemever se podiže uvis i odlete u daljinu, onamo kuda mu je rekao orao Alnodad. Šemever je u gnezdu našao staroga Ejfaja, okruženog orlovima, svojim potomcima. Ejfaj reče Šemeveru:

— Ni ja nisam za svoga života čuo gde se nalaze vrata toga dvorca, ali će moj deda možda znati. Istina, toliko je star da više ne može da leti, zato ćemo mi, njegovi unuci i praunuci, da ga prenesemo na svojim krilima do kralja Solomona.

Što rekoše to i učiniše. Uzeše prastaroga orla na svoja krila i u jatu ga poneše u visine, poleteše u pravcu onog dvorca, sleteše pred kralja Solomona i spustiše iznemoglu starinu na zemlju. Stari orao slabašno mahnu svojim krilima u znak pozdrava kralju Sodomonu. Kralj Solomon se zahvali starom orlu i njegovim potomcima što su se potrudili i doleteli na njegov poziv, zatim upita staroga orla:

— Kako se zoveš, dična starino? Koliko ti je godina?

— Zovem se Cofar, a star sam hiljadu i tri stotine godina.

Kralj Solomon, sav zadivljen, upita:

— Znaš li, možda, gde se nalaze vrata ovoga dvorca?

Orao Cofar mu odgovori:

— Moje oči nisu nikada videle vrata ovog dvorca. Sećam se jedino da mi je otac pričao kako postoji ulaz sa zapadne strane, ali su ga vetrovi pokrili zemljom i prašinom.

Kralj se zahvali starome orlu Cofaru za obaveštenje, pozdravi se s njim, te ovoga uzeše potomci na krila i odleteše s njim u daljine.

Zatim je kralj Solomon dao znak vetrovima i olujama da se podignu sa svih strana sveta i da dođu i oduvaju zemlju i prašinu vekovima nagomilanu na ulazna vrata. Svojim je velikašima i stražarima naredio da razapnu šatore i da se sklone pod njih kako ih vetar i prašina ne bi odneli. Na kraljev znak dunuše snažni vetrovi, oluja je dizala prah, pesak i zemlju i raznosila ih na sve četiri strane sveta. Uskoro se pred Solomonom ukazaše gvozdena vrata, koja su bila provaljena, a na ivicama nagorela od vatre. Nad ulazom je bio zapis na kome je pisalo: „Znaj, čoveče, da smo u ovom dvoru uživali, veselili se mnogo, dok nije došla glad. Kada više ništa drugo nismo imali, biserje smo mleli umesto brašna, a kada smo i njega pojeli, spalili smo ovaj dom, napustili ga. Neka bude konačište orlovima." Solomon pogleda malo bolje i vide da ispod ovoga postoji još jedan zapis. Pročita i njega, i evo šta je na njemu stajalo: „Ko nije kralj ili prorok neka ne ulazi ovamo!"

Desno od ulaznih vrata Solomon ugleda udubljenje, uvuče se i nađe u njemu kristalnu kutiju. Otvori je i nađe u njoj ključ. Uze ključ u ruke, pođe korak dalje i naiđe na male dveri od suvoga zlata. Njih otključa i uđe u veliku odaju, čiji su zidovi bili puni dragog kamenja. Na podu je našao srebrni zasun u obliku zmije. Kralj povuče zasun i ugleda stepenice koje se spuštahu u dubinu. Kada je sišao niz te stepenice, stiže u ogromnu pećinu u kojoj je bilo naslagano silno blago. Prolazio je pećinom i stigao do njenog dna. U dnu pećine bejahu vrata optočena dragim kamenjem, a usred vrata stajaše zlatna ploča na kojoj je pisalo:

„Smrt je pre vremena uzela kralja koji je ovde moćno vladao i uživao u svim dobrima zemaljskim!"

Kralj Solomon otvori vrata i ugleda blistavu prestonu dvoranu. Na prestolu je sedeo čovek. Približio mu se, kad ima šta da vidi: bio je to nemi kip. Kralj Solomon mu priđe i dirnu ga. Kip se zatrese od silne srdžbe, oči mu se pretvoriše u sjajne žeravice, a iz nozdrva mu izbiše oganj i ljuti dim. Zatim zastenja i reče:

— Zlodusi, vilovnjaci, anđeli smrti, aždaje morske i sve druge mračne sile, požurite, pohitajte mi u pomoć! Smrtni čovek me je dodirnuo!

Za tili čas se cela prestona dvorana ispuni mračnim stvorovima, čulo se fijukanje, šištanje i mahanje krilima. Kada ti silni zlodusi pođoše da napadnu Solomona, ovaj diže ruku i viknu gromkim glasom:

— Sklonite se, grešni stvorovi, jer ću vas uništiti! Zar ne znate da sam ja kralj Solomon koji sam i vaš gospodar?

Kad ovo čuše, svi ti mračni stvorovi poleteše napolje kroz zidove, brže no što su došli, zviždeći, pišteći, šišteći:

— Bežimo odavde u morske dubine, jer nam je i tamo bolje nego da padnemo u ruke kralja Solomona!

Kad se dvorana isprazni, začu se stenjanje, škripa i kip pade ničice na zemlju. Solomon priđe, pogleda i vide srebrnu pločicu koja je visila na srebrnoj ogrlici. Pokuša da pročita šta na pločici piše, ali nije mogao. U tom času začu tihe korake i ugleda kako kroz zid ulazi mladić lepoga stasa i predivnih očiju, koji se pokloni pred njim.

Kralj mu dade u ruku pločicu i ovaj mu pročita:

Ovo su reči velikog kralja Šedada ben Adada, koje zapisa da se pamte za svagda:

Hiljade sam junaka savladao,

Hiljade kraljeva potukao,

Hiljadama zemalja sam vladao,

Ali jednu jedinu smrt — nisam mogao!

Čim je pročitao ove reči, mladić nestade brže no što se pojavio. Kralj Solomon iziđe iz dvorca i dok je hodao napuštenim raskošnim

odajama, dugo je razmišljao o zapisu i dobro upamtio pouku.

PRIČE MOREPLOVACA

Bilo je to davno, davno, vratilo se s putovanja preko mora nekoliko učenjaka i trgovaca, pa su došli jedne lepe letnje večeri u kuću učenog Rabe, sina Bar Hane. Počeli su da pričaju šta su sve na tim putovanjima doživeli, a zatim i ono što su od mornara čuli na lađama za vreme tih putovanja. Tako je Raba počeo da priča:

— Pripovedali su mi moreplovci kako ima talasa visokih kao brdo od tri stotine parasanga. A dešavalo se da je razmak izmeću dva talasa bio isto tako tri stotine parasanga.(1) Jedan od njih je pričao kako je bio na plovidbi, pa ih je jedan talas podigao tako visoko da su ugledali odmorište jedne male zvezde, odakle je bleštalo kao da je neko onamo odapeo četrdeset plamenih strela, i da ih je talas podigao još malo, izgoreli bi i oni i njihova lađa od vreline te zvezde.

A drugi mornar je pričao kako su za vreme jedne plovidbe videli ribu koja se zbog nečega mnogo praćakala, pa ju je more izbacilo i ostavilo na žalu. Tom prilikom se podigao talas koji je razorio šezdeset gradova na obali mora. Ali, stanovnici šezdeset gradova su se nahranili tom ribom, stanovnici šezdeset drugih gradova su ostavili od njenog mesa za soljenje, toliko da su imali šest meseci hrane, a iz jednog njenog oka su iscedili tri stotine grnaca ulja. Kada su se posle godinu dana vratili, videli su kako ljudi seku grede od kičme te ribe i odnose ih za obnovu i izgradnju tih gradova.

A ja sam, lično, jednom video žabu veliku kao grad u zemlji Hagroniji. A koliki je taj grad u Hagroniji? Ima u njemu šezdeset kuća. Tada videh veliku zmiju koja dođe i proguta tu žabu. Dođe gavran i proguta zmiju, polete i sede na obližnje drvo. Vidi ti sad koliko je veliko i jako bilo to drvo.

Rav Papa, sin Šmuelov, reče na to:

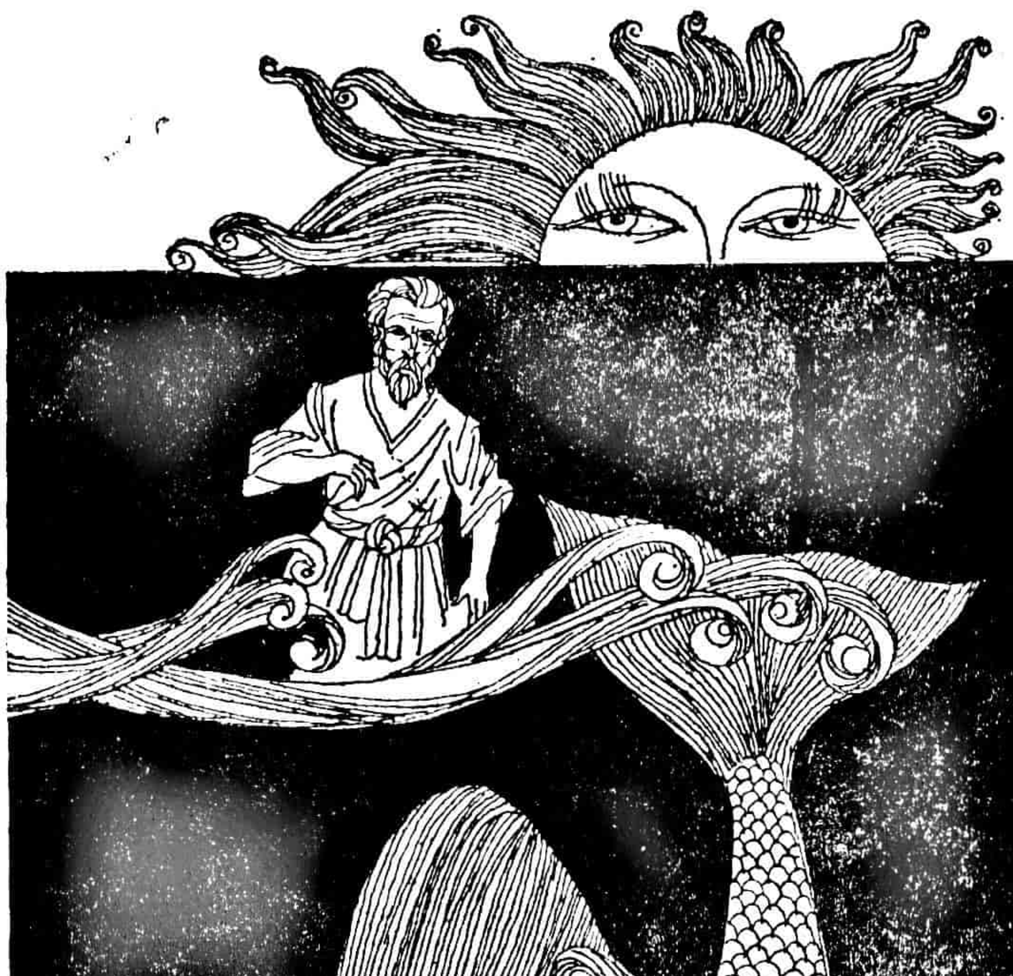
— Da nisam bio tamo, ne bih mu verovao. Raba, sin Bar Hane, nastavi svoju priču: — A jednom kada smo plovili morem, naiđosmo na neku ribu. Lađa je naša plovila od jednog do drugog peraja te ribe tri dana i tri noći. Ona uz vetar a mi niz vetar. Sigurno ćete sada reći da je ta lađa bila spora.

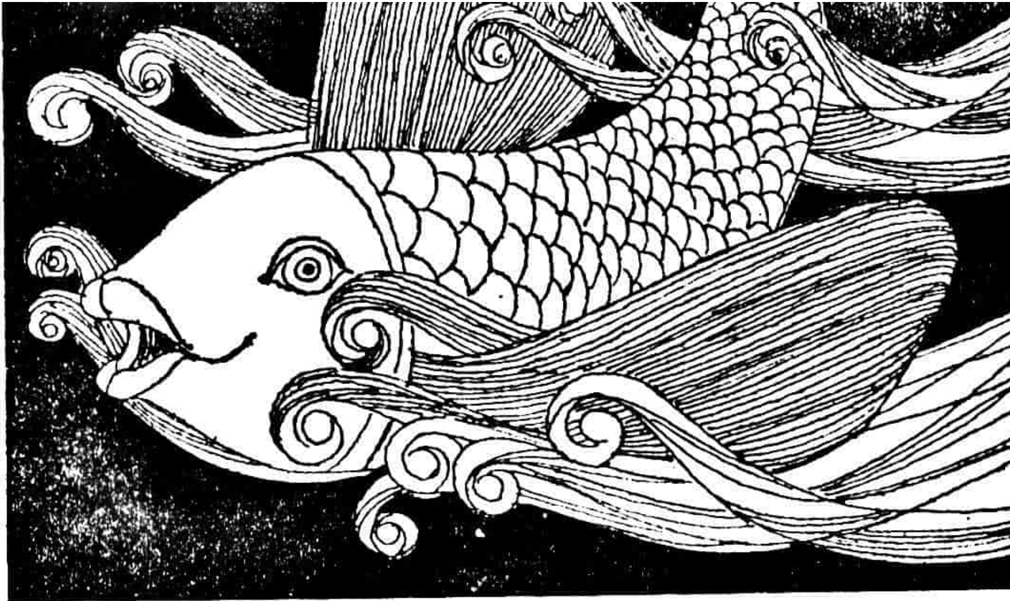
A jedan od prisutnih na to reče:

— Ta je lađa bila toliko brza, da bi preplovila šezdeset parasanga dok bi zagrejao kotao vode. I ako bi neki jahač odapeo strelu ona bi je prestigla.

A drugi dodade:

— To je bilo tek jedno malo morsko čudovište koje je imalo samo dva peraja!

Rabi Johanan je dodao:

— Jednom sam plovio na lađi i svi smo videli neku ribu koja je promolila svoju glavu iz mora. Njene su oči bile kao dva meseca, a iz njenih je nozdrva tekla voda kao dve reke.

A rav Safra je dodao:

— Meni su pričali pomorci da su jednom za vreme plovidbe videli ribu koja je pomolila svoju glavu iz mora, a na glavi je imala velike rogove. Na rogovima je bilo napisano: Ja sam samo mali morski stvor, a dug sam tri stotine parasanga i sada idem pravo u usta velikog Levijatana.

Raba, sin Bar Hane, reče još i ovo:

— Jednom smo plovili morem i sa lađe videsmo jednu ribu čija su leđa bila pokrivena peskom na kojem je rasla trava. Pomislili smo da je kopno, te smo sišli, lepo se smestili i počeli da pečemo i kuvamo na njenim leđima. Kad joj se leđa zagrejaše, ona se izvrnu, popadasmo u vodu, i da nam lađa ne beše blizu, mi bismo se udavili.

Jedan od prisutnih još dodade:

— Ja sam jednom plovio morem i sa lađe sam video neku pticu koja je do članaka stajala u vodi dok joj je glava dodirivala nebeski svod. Tada mi rekosmo: „ovde voda nije duboka", pa se htedosmo spustiti i rashladiti dušu, ali neko reče:

— Ne silazite ovde, jer je tu pre sedam godina pala bradva brodskog tesara i još nije stigla do dna! I ne samo što je voda ovde duboka već ima i brzih virova!

Rav Jehuda Indijac je posle toga ispričao ovo:

— Jednom smo plovili morem i sa lađe ugledasmo kako nešto blista. Pogledasmo bolje a ono veliki dragi kamen leži na zmiji koja se sklupčala. Spustismo gnjurca da dohvati dragi kamen i da ga donese. Na to zmija uhvati dragi kamen repom i pođe da proguta lađu. Dolete neki gavran i otkide joj glavu. Sva se voda pretvori u krv. Uto stiže druga zmija, uze otkinutu glavu i prikači onoj prvoj na telo. Ona oživе i pođe da proguta lađu. Onaj gavran se vrati, otkide joj glavu, polete s njom na kopno i tamo je baci, a onaj gnjurac uze dragi kamen i donese ga na lađu. Mi smo imali na lađi usoljenih ptica, pa smo dragi kamen stavili na njih da se ocedi. Čim su usoljene ptice osetile dodir toga kamena oživeše, jedna ga uze u kljun i sve odleteše daleko, neznano kud ...

BAKINI ZLATNICI

U jednom malom mestu u Kurdistanu živela je neka baba koja je imala mnogo, mnogo unučadi. Sve je njih volela, imala je od čega da živi, pa ipak je još uvek radila. Bila je izvrsna primalja, pomagala porodiljama i po svojoj je veštini bila nadaleko poznata. A bila je poznata i po tome što za svoje usluge nikada nije uzimala novaca. Smatrala je da, pomažući porodiljama da donesu decu na svet, čini dobro delo.

Jedne večeri baba je sedela na vratima svoje kuće i šila haljinu za jednu od svojih unuka. Odjednom ugleda kako joj se približava neka mačka koja se provuče pored nje, uđe u kuću i poče da njuši i traži nešto za jelo po kuhinji. Babi se mačka mnogo svidela te uze neki mali sud i dade joj mleka. Dok je mačka pila baba ju je milovala i tako je osetila da će mačka uskoro da se omaci. Ona reče mački:

— Žao mi je što neću moći da ti pomognem da se omaciš!

Prođe tako nekoliko dana i jedne kišne noći baba se probudi. Na vratima je neko lupao.

Ona ustade, obuče se brzo i otvori vrata. Nije videla ko pred njom stoji, čula je samo duboki glas prilike pred sobom, koji joj je govorio:

— Bako, hodi sa mnom pa ćeš dobiti veliku nagradu. Moja žena treba svakoga časa da se porodi, a nema ko da joj pomogne.

Kad je baka to čula, obradova se što će opet moći da učini dobro delo, i da nekome, čak i po ovakvoj noći, pomogne. Oni krenuše na put. Baba nije razumela zašto uopšte ne čuje korake čoveka iza koga je hodala. Kada su izišli iz gradića, počeli su gaziti preko polja. Baba se uplašila, jer je znala da onamo kuda su pošli niko živi ne stanuje. Tresla se od straha, ali je išla za njim. Uskoro su stigli pred

kameni most. Svaki kamen na tom mostu bio je veliki deset puta deset metara. Na kraju mosta bio je jedan još veći kamen. Porodiljin muž ga samo taknu, on se pomače i pred njima se ukaza duboka pećina. Uđoše u nju i posle nekoliko koraka stigoše u veliku, bleštavo osvetljenu prostoriju. Tu je baba tek shvatila da je pred njom bio vilovnjak. Tresla se od straha, molila se u sebi, ali natrag se više nije moglo. Vilovnjak je povede pred jedna velika vrata i reče:

— Uđi ovamo. Ako se rodi sin, dobićeš sve što god zaželiš. Ako se rodi devojčica, bićeš u grdnoj nevolji.

Baba je ušla u prostoriju i, koga ima tamo da vidi? Onu mačku koja je pre neki dan bila u njenoj kući. Mačka otvori usta i reče:

— Draga bakice, nemoj ništa jesti što ti ovde ponude, jer je ovde sve začarano. Ako bilo šta primiš od njih i pojedeš, pretvorićeš se u zlu vilu!

Baba je poslušala mačku i cele noći ništa nije okusila. Donosili su joj divne kolače, rekla je da nije gladna. Donosili su joj razne napitke, rekla je da nije žedna. Kad je došlo vreme porođaja, zasukala je rukave i počela da radi. Uskoro se rodilo jedno muško mače. U pećini je nastalo veliko veselje. Vilovnjaci su skakali, pevali i vikali. Njihovi glasovi su se čuli do neba. Vođa vilovnjaka pozva posle toga babu kod sebe i reče joj:

— Sve što poželiš, daću ti.

— Ništa ja ne želim — odgovori baba. — Mi verujemo da je nagrada za dobro delo — dobro delo.

— Moraš nešto da uzmeš! To je kod nas običaj i ti moraš da poštuješ naše običaje! — reče joj vilovnjak strogim glasom.

Baba je shvatila da to nije bila šala. U uglu odaje videla je nekoliko glavica belog luka. Setila se verovanja da beli luk tobože brani od uroka i zla pogleda, pa kad već mora nešto da primi, onda će zatražiti da joj daju tog belog luka, ne bi li se odbranila od zloduha i vilovnjaka. Tako i učini, pa joj vilovnjaci, na znak svoga vođe, napuniše džepove glavicama belog luka, uzeše je na ruke, i dok je trepnula, odneše je njenoj kući.

Umorna od posla i nespavanja, baba je povadila beli luk iz džepova, bacila ga pored vrata i legla da spava.

Idućeg jutra, probudi je jedno od unučadi: — Bakice, bakice, odakle ti toliko zlata? Baba se probudila, protrljala rukama oči i pogledala onamo kuda je unuče pokazivalo. Imala je šta i da vidi. Umesto belog luka pored vrata na podu bila je gomila zlatnika. Pokupila je zlato, pozvala svu svoju decu i unučiće i svakom od njih dala po zlatnik. A oni još i danas čuvaju te svoje zlatnike kao uspomenu na svoju baku.

ZLATNO PERO

Davno, davno, živeo je jedan ugledan čovek i imao sina jedinca. Jednoga dana pozva svoga sina i reče mu:

— Čuj me, sine! Ostareo sam, osedeo, ali pre no što umrem, hoću da ti dam savet i da te zamolim da ga poslušaš kao da je moja oporuka: na konja nikada nemoj da uzjašeš i nemoj nikada izići kroz gradska vrata!

Nije prošlo mnogo vremena, taj čovek sklopi oči i umre. Sin je nasledio očevo imanje, živeo je u obilju i posle nekoliko godina steče mlade prijatelje s kojima se zabavljao i veselio. Jednom se društvo dogovori da sutradan pođu na izlet. Idućeg jutra svi se pojaviše na lepim konjima. Naš se mladić iznenadio, ali ništa nije mogao da učini. Čim su se svi skupili, odjurili su. Zavideo im je i odlučio da i on kupi sebi konja. Što odluči, to i učini. Njegov je konj bio lepši od svih koje su njegovi prijatelji imali. Imao je zategnutu kožu, sjajnu dlaku koja je na suncu blistala. Svome konju, kojim se mnogo dičio, sagradi prostranu štalu.

Jednom rano ujutro, mladić osedla i uzjaha svoga konja pa pođe u jutarnju šetnju izvan gradskih zidina. Posle sat-dva brzoga kasa ugleda na zemlji neki sjajan predmet. Priđe bliže, podiže ga i vide da je to prelepo zlatno pero, koje je bacalo na sve strane čitave snopove bleštavih zraka.

„Ovo je pero skupocena stvar", pomisli naš mladić, „ali, šta ću s njim? Ako ga prodam, dodaću još novaca uz ono čega već imam dovoljno. Ako ga stavim u svoju riznicu, koga će da veseli njegov sjaj!" Odjednom pomisli kako bi, možda, mogao ovo pero da pokloni kralju. On će ga izložiti u svom dvorcu, pa će ga svi rado gledati.

Bilo je već veče kada se mladić, veseo i bezbrižan, vratio svojoj kući. Te je noći slatko spavao a idućeg je dana pošao u dvor i zamolio za prijem. Kralj ga lepo primi, oduševi se kada ugleda zlatno pero i prihvati dar. Zauzvrat ga je postavio za zapovednika jedne čete u svojoj vojsci.

Mladić je imenovanje s radošću primio. Ali se, zato, njegov prethodnik, koga su smenili sa tog položaja, silno naljutio. I ne samo to, nego ga je zamrzeo i zakleo se da će ga ogovarati kod kralja sve dok ga ovaj ne otera sa tog mesta. Pretvarajući se da se divi zlatnom peru, stao je pred kralja i rekao mu:

— Gospodaru! Ovo je pero zaista divno, ali kakva li je tek ptica sa koje je skinuto! Onaj koji ga je predao kralju, postupio je nečasno, jer je za sebe zadržao čudesnu pticu, čije je mesto u kraljevom dvoru.

Kralj se složi s rečima smenjenog zapovednika i bez razmišljanja pozva mladića, pa mu strogo reče:

— Čuj me, mladiću! Dao si mi na dar zlatno pero, i rekao da si ga našao. Ne verujem da je to istina. Ti sigurno kriješ pticu sa koje si skinuo to zlatno pero, a tako se prema kralju ne postupa. Požuri i donesi mi tu pticu! Ako me ne poslušaš, skinuću ti glavu. Ne oklevaj, jer ako ne izvršiš moju zapovest, nećeš dobro proći!

Mladić zaneme od čuđenja, ali se ne usudi da protivureči kralju, jer je shvatio da mu neće verovati. Napustio je dvorac s gorčinom u srcu. U svojoj kući je celoga dana hodao gore-dole po odajama, a uveče je pošao u štalu da nahrani i napoji svoga konja. Zagrlio ga je po vratu, uzeo, zatim, češagiju i njome doterivao njegovu sjajnu dlaku. Dok ga je tako timario, mladiću se iz grudi ote uzdah. Odjednom konj progovori:

— Zašto uzdišeš?

Kada mu iznenađeni mladić ispriča sve što se desilo, konj reče:

— Samo to? Neka te ne snađe ništa gore od toga! Čuj me, momče, sutra ujutro me pojaši pa ću te odvesti na jedno mesto. Tamo ćeš usred vrta naći sušaru za seno. U njoj ćeš videti lestve od stotinu i jedne prečage. Priveži mene za gvozdeni stub a ti se popni uz lestve dok ne stigneš u drugu sušaru za seno. Tamo lezi, zatvori oči, pa se napravi kao da spavaš. Posle nekoliko trenutaka čućeš

lepet krila neke ptice koja će poleteti da ti iskopa oči. Tada hitro pruži ruku i uhvati je. To će biti ona ptica koju kralj traži od tebe.

Sutradan mladić ustade već u ranu zoru i sve učini kako ga je konj poučio. Pojaha ga te stigoše do jednog mesta gde je stajao gvozdeni stub. Konja je vezao uz taj stub, a sam se popeo uz lestve koje su tu stajale. Kada je stigao do druge sušare za seno, pružio se koliko je dug i sklopio oči. Odjednom začu zaglušujući lepet krila i jedna ga ptica silovito napade. Činilo se da hoće da ga ubije. Ali on hitro pruži ruke, uhvati je i snažno stisnu. Posle toga se diže, siđe niz lestve, uzjaha svoga konja i pohita prema kraljevskom dvorcu. Kad je stigao, uđe i kralj ga odmah primi.

— Evo tebi, gospodaru, ptica koju si tražio.

Ugledavši čudesnu pticu, kralju zalupa srce od beskrajne radosti. Blagonaklono stisnu ruku mladiću, pa mu reče:

— Dakle, ti mi dade čaroban dar, koji se zlatom ne može meriti. Kako da ti se odužim? Bogat si, ništa ti ne nedostaje. Ukazaću ti čast time što te od danas postavljam za zapovednika puka u svojoj vojsci.

Zapovednik puka, koga su smenili da bi njegovo mesto zauzeo nagrađeni mladić, zamrzi ga i naumi da mu se osveti. Čekao je samo pogodngu priliku, koja se uskoro i ukazala.

Jednoga dana kralj je priredio prijem za velikaše i ugledne ljude svoga kraljevstva. Svi su gosti zavidljivo posmatrali srebrne i zlatne sudove, umetničke predmete i raskošne ukra» se po odajama dvorca, ali su se svi najviše zadržavali posmatrajući zlatnu pticu, koja je ionosito stajala u svojoj krletki. U toku prijema smenjeni zapovednik puka priđe kralju i kao uzgred mu reče:

— Ova je zlatna ptica čudesna, gospodaru. Ali je krletka jadna i bedna, ako se uporedi s vrednošću ptice. Postoji sigurno negde neka koja bi joj odgovarala i po vrednosti i po lepoti. Možda donosilac ovog dara zna gde da se takva krletka nađe? A možda je čuva u svojoj kući za ukras?

Kralj je cele noći razmišljao o ovome što mu je bivši zapovednik puka rekao, pa je idućeg dana naredio da pozovu mladića.

— Svi su se moji gosti divili dragocenom daru, koji sam od tebe dobio. Ali svi tvrde da je ona prosta krletka, u odnosu na lepotu i

vrednost zlatne ptice, jadna i bedna. Ti, koji si mi pticu doneo na dar, sigurno znaš gde se nalazi njena prava i prvobitna krletka. Ako je u tvojoj kući, požuri da mi je doneseš. Ako je ne dobaviš, jadan će ti biti kraj!

Zbunjen i ogorčen mladi čovek napusti kraljevski dvorac. Činilo mu se da čekići biju po njegovoj glavi. Kuda da pođe, gde da traži krletku za pticu? Stigao je svojoj kući sav ošamućen i pade u krevet. Uveče se ipak podiže, iziđe u dvorište i pođe da nahrani i napoji svoga konja. Kao uvek, pomilova konja po vratu, uze češagiju i poče da ga timari. Dok je timario konja, ote mu se uzdah iz grudi.

— Zašto opet uzdišeš, momče? Neka te ne snađe ništa gore od toga! Čuj me, uradi onako kako ću ti reći. Sutra ujutro me uzjaši i pođi sa mnom na isto mesto gde smo bili prošli put. Veži me za gvozdeni stub i popni ee uz stotinu i jednu prečagu one lestve. Kada stigneš na poslednju prečagu ugledaćeš pred sobom usku i dugačku dvoranu. Uđi. Na desnoj strani videćeš red krletki sa zlatnim pticama, koje pevaju pesme. Taj će umilni poj da ti zarobi srce, ali se uzdrži i ne diraj u te zlatne krletke. Na kraju dvorane, u jednom uglu, videćeš staru, slomljenu krletku. Pruži ruku, uzmi je i vrati se istim putem kojim si i došao. Nemoj da te bilo šta zanese pa da dirneš u neku drugu krletku. Ako me ne poslušaš, zlo će te snaći, pretvorićeš se u gromadu mermera, pa ćeš tamo zauvek ostati.

Sutradan mladić skoči na konja i za tren oka stiže do onog mesta. Tamo je vezao konja za gvozdeni stub, popeo se uz lestve, ušao u dugačku dvoranu, video zlatne krletke i u njima zlatne ptice, koje su divno pevale. Nije ih ni takao i strogo se držao onoga što mu je konj naložio. Stigao je i do kraja dvorane i ugledao staru krletku. Pružio je ruku, uzeo je, vratio se brzo istim putem kojim je došao, spustio se niz lestve, pojahao svoga konja i hitro stigao u kraljevski dvor. Tamo su ga odmah odveli pred kralja kome je predao krletku. I gle čuda! Krletka koja je u početku izgledala stara i slomljena, odjednom postade vrhunac savršenstva, iskovana od suvoga zlata, ukrašena dragim kamenjem i biserjem. Kralj primi krletku sav ushićen i odmah pođe da u nju stavi pticu. Dvorana, u kojoj se nalazila zlatna ptica u zlatnoj krletki, zablešta od silnoga sjaja i lepote. Kralj se mladiću zahvali i postavi ga za pašu u jednom gradu.

Smenjeni paša, koga je mladić zamenio, škrgutao je zubima ali se pretvarao da ga smena nimalo ne uznemiruje. Pred kraljem je slavio i hvalio mladića zbog predivnog dara koji je ovaj doneo kralju. Onako uzgred je samo napomenuo kako je šteta što je ptica nema i što ne ume da čoveka svojom pesmom dirne u srce.

— Ona nikada neće propevati — dodade još paša — ako ne ugleda kako se sunce rađa. A naš se grad nalazi u dubokoj dolini, te mi nikada sunca i ne vidimo dovoljno. Kada bi onaj mladić doveo i sunce nad naš grad, zlatna bi ptica propevala, i kraljeva bi radost bila savršena. Jer kakva je to ptica koja ne peva?

Kralj se rastuži čuvši ove istinite reči, ali ipak reče:

— Ne verujem da čovek može da dovede sunce.

— Zašto ne? — reče smenjeni paša. — Videli smo da ovaj mladić ima čudesnu moć, zašto ne bi, gospodaru, i ovo pokušao?

Kralju se svideše pašine reči, pa sutradan pozove mladića:

— Darovao si mi zlatno pero, doneo mi zlatnu pticu, dostavio mi čudesnu krletku, ali čemu sve to, kada je ova ptica nema, kada nikada ne peva slatke pesme. A da bi mogla da zapeva, potreban joj je sunčev sjaj, a sunce ne sija nad našim gradom. Dovedi joj sunce, to je moja posdednja modba. Ako mi je ne ispuniš, uskratićeš mi ono što je najvažnije, pa ćeš umreti.

Mladić plačući napusti dvor. Noge su ga jedva nosile. Uz put je razmišljao šta li je to zgrešio pa da tako mlad umre. Setio se svoje mladosti, pomislio je na majku i oca, i odjednom mu sinu zamisao. Setio se očevog zaveta, kojega se nije držao i shvatio da je taj njegov greh uzrok svim nevoljama. Šta će sada? I stvarno, šta da odgovori kralju? Uveče, onako slomljen, uzdišući nahrani konja, pomilova ga i čim ga poče timariti, ovaj poskoči:

— Zašto uzdišeš? Ne boj se! Neka te nikada ništa gore ne snađe. Za sutra spremi velike bisage, veži ih s obe strane sedla. Napuni ih dragocenostima koje imaju malu težinu a veliku vrednost. Osim toga uzmi i hrane za put, pa me uzjaši.

Pre zore mladić ustade i učini onako kako mu je konj rekao. Uzjaha ga i krenuše van grada. Uzde je držao ovlaš, pustio je da ga konj vodi putem koji izabere. Putovali su danima i noćima, preko

brda i dolina, lutali šumama, prolazili poljskim stazama. Grad je nestao iz njihovog vidika već prve večeri. Trećeg dana putovanja mladić u daljini ugleda veliki grad opkoljen zidinama. Celoga dana je jahao a kad se noć spustila, stiže do grada. Čim uđe u grad, mladić odmah pođe u jednu gostionicu da sebi nađe prenoćište a svome konju štalu. Pošto je odneo bisage sa svojim blagom u sobu, sišao je da smesti i konja, i da ga po običaju nahrani i napoji. Kad ono, konja nigde nema. Jurio je, trčao po ulicama i trgovima, ali ga nije mogao naći. Shvatio je da je to znak da mora poslušati očev zavet. Tako je i učinio. Kupio je k uđu, oženio se, i od tada više nije jahao konja i nije izlazio iz svoga grada. Imao je sinove i kćeri i s njima je lepo i u miru živeo.

Ako je njima bilo lepo, lepo je i nama.

NADMETANjE STANOVNIKA ATINE I JERUSALIMA

U davna vremena stanovnici Jerusalima i Atine su se stalno nadmetali, jedan drugome podvaljivali i nadmudrivali se.

Bio, tako, jedan trgovac Atinjanin koji je dosta dugo boravio u Jerusalimu svojim poslom, ali se stalno podsmevao svojim susedima i poslovnim prijateljima. Nije mu bilo ravnog u dosetkama, pitalicama, pošalicama, ali je vrlo često umeo da prevrši meru. Posle jedne neslane šale kojom je izložio ruglu jednog od trgovaca, Amram tkač reče okupljenim Jevrejima:

— E, sad je dosta! Sad ću ja da podvalim onom Atinjaninu. Videćete, dovešću ga ovamo prašnjavog i obrijane glave, pa mu se smejte i vi, kao što se on nama stalno podsmeva!

Okupljeni trgovci i zanatlije Jerusalima rekoše tkaču:

— Učini to ako možeš. Osvetlaj nam obraz.

Amram tkač nađe Atinjanina u gostionici, sede pored njega i sprijatelji se s njim. Jednom su tako šetali okolinom Jerusalima i tkaču se otkinu kaiš na sandalama. Pođoše obojica kod obućara, kome Amram reče:

— Evo ti zlatnik, popravi mi pokidani kaiš na sandalama!

Obućar uze zlatnik, za tili čas popravi kaiš i predade sandalu Amramu tkaču.

Produžili su tako njih dvojica svoju šetnju, kad ne prođe mnogo, otkide se kaiš i sa druge Amramove sandale. Pođoše kod nekog drugog obućara, Amram i njemu dade zlatnik, pa mu ovaj za tili čas popravi obuću.

Kad su se udaljili, Atinjanin pomisli „Izgleda da je obuća u Jerusalimu vrlo skupa. A ja to do sada nisam znao!" Razmišljao je tako, pa će posle nekog vremena reći svom , prijatelju:

— Reci mi, prijatelju, da li bih mogao da zaradim novaca ako iz moje zemlje uvezem obuću u Jerusalim?

Na to mu ovaj odgovori:

— Zar nisi video koliko sam platio za popravku kaiša na sandalama!

Njih se dvojica pozdraviše i svaki pođe na svoju stranu. Čim je stigao u svoj stan, Atinjanin se spremi za put. Već je sutradan bio na obali mora, ukrcao se na lađu i pošao za Atinu. Tamo je pokupovao veliku količinu sandala i druge obuće, ukrcao se na lađu i pošao natrag. Čim je svoju skupu robu istovario na obalu, poslao je glasnika svom prijatelju sa sledećom porukom:

— Eto mene za koji dan, vraćam se u Jerusalim. Donosim novu i lepu obuću, kakvu niko u Jerusalimu do dana današnjeg nije video!

Kada je Amram primio poruku, spremio se i pošao na prilaze Jerusalimu da dočeka svog prijatelja iz Atine. Kad je ovaj naišao, lepo su se pozdravili, pa mu je Amram rekao:

— Prijatelju, ovako nemoj da ulaziš u grad, jer će te ljudi poznati. Obrij bradu, obrij glavu i uprljaj lice prašinom s puta!

U svojoj pohlepi za zaradom Atinjanin nije mnogo razmišljao, poslušao je Amrama tkača i učinio sve kako je ovaj rekao, i tako uđoše u grad. Atinjanin odmah ode na trg, izloži svoju robu i povika:

— Evo lepe obuće! Evo divnih sandala! Hodi, narode, gledaj, pa kupuj!

Okupiše se stanovnici Jerusalima oko njega, gledahu obuću, uzeše u ruke sandale i počeše pitati za cenu. Atinjanin im reče:

— Ova obuća nije skupa. Svaki par po zlatnik! Samo zlatnik po paru! Jevtinoća!

Kad su ljudi to čuli, začudiše se, pa ga pogledaše malo bolje, i videše da je prl>av u licu, da je obrijan do glave, pa povikaše:

— Ovaj je čovek lud!^Vidite ludaka!

Celoga dana su ljudi dolazili, zagledali prljavog i obrijanog Atinjanina, podsmevali mu se i dobacivali mu. Atinjanin je bio prvo ljut, zatim se našao u čudu, i nije prošlo mnogo vremena, shvatio je da mu je tkač podvalio. Raspitao se kolika je ceca sandala u Jerusalimu, na jedvite jade rasprodao svoju robu bez ikakve zarade i rekao u sebi.

„Dosad sam se ja podsmevao ovim Jevrejima i nisam ni obraćao pažnju da ih ponekada vređam. Sad su mi oni podvalili, ismejali me i napravili od mene budalu. Vidim ja da s ljudima treba živeti u miru, pa će i meni i njima biti dobro!"

KAKO SE ETROGOM LEČI

Priča se o jednom čoveku, stanovniku Jerusalima, da je toliko voleo da pomaže ljudpma da bi čak mogao i da proda sve što u kući ima, samo ako bi čuo da je neko u nevolji. Bio jednom veiiki jesenji praznik Hošana raba, kada su Jevreji u povorkama prolazili gradom, pevali i u rukama držali palmove grane i plodove etroga. Etrog je voćka nalik na limun, samo su mu plodovi veći. Žena dade tom dobrostivom čoveku deset novčića rekavši mu da ode na trg i kupi nešto deci za praznik. Kad je stigao na trg, srete skupljače milostinje, koji mu rekoše:

— Učini dobro delo, dobri čoveče, skupljamo novac da kupimo odelo za jedno siroče.

On uze svojih deset novčića i dade im. Postide se zatim što nema novaca da kupi darove svojoj deci pa pođe u hram. U predvorju hrama vide gomilu etroga koje su deca pobacala. Uze svoju vreću i napuni je. Onako zabrinut, krenu kući ali zaluta. Uhvati ga noć u putu, on iziđe iz grada, hodao je preko gora, preko dolova i stigao tako u jednu stranu zemlju. Toga dana se razbole kralj te zeml>e. Dođoše lekari i vračevi i rekoše kralju:

— Jedini lek koji će te izlečiti jeste da se najedeš etroga koje Jevreji nose u povorkama za vreme svog praznika Hošane.

Rastrčaše se kraljevi velikaši, vojnici i stražari po celoj zemlji ali etroge nikako da nađu. Dva kraljeva velikaša naiđoše na onog čoveka kako na ulici sedi očajan na kamenu, a pored njega vreća. Upitaše ga:

— Šta to imaš u vreći?

— Siromah sam čovek i nemam ništa za prodaju.

Otvoriše vreću i nađoše u njoj etroge. Kad su ga upitali kakvo je to voće u vreći, on im odgovori:

— To su etrozi koje mi Jevreji nosimo u povorci na dan praznika Hošana raba.

Velikaši mu uzeše vreću, povedoše i njega sa sobom, dadoše kralju da jede od tih etroga i on ozdrave. Kad je ozdravio, kralj naredi da se siromahu, dobročinitelju, vreća u kojoj su bili etrozi napuni zlatnicima.

ŠTA JE ŽENI NAJDRAŽE

Bila jednom jedna žena u Cajdanu, koja je živela deset godina u braku s mužem a nije imala dece. Jednoga dana zaputiše se njih dvoje kod rabija Šimona ben Johaja, koji ih upita kojim dobrom dođoše do njega. Oni mu ispričaše svoju nevolju. Muž je želeo naslednika, a voleo je svoju ženu i žena je volela svoga muža. I pored toga oni zamoliše da im da dozvolu za rastavu. Rabi Šimon im reče:

— Života vam, kad već morate da se rastanete, učinite to u istom raspoloženju kao što ste se i uzeli. Venčali ste se i slavili gozbu, učinite to i sada. Napravite gozbu, jedite i pijte, rastanite se u veselju i radosti.

Supružnici ga poslušaše i pođoše svojoj kući. Žena pripravi gozbu, sedoše da se ugoste. Iznela je najbolje vino iz podruma, točila svom mužu, koji joj u toku večere reče:

— Ženo moja, kad pođeš u očev dom, uzmi iz ove kuće sve što ti je najdraže i ponesi sa sobom.

I šta žena tada učini? Nalivala je mužu još više vina, on se napi i zaspa tvrdim snom. Kada je videla da joj muž spava, reče svojim slugama i sluškinjama:

— Stavite ga u krevet, i zajedno s krevetom ponesite ga u dom moga oca.

Pred zoru se muž probudi, i pošto se istreznio, pogleda oko sebe u čudu i upita:

— Gde sam to ja?

— U kući moga oca — odgovori mu žena.

— Šta ću ja u kući tvoga oca?

— Zar mi nisi sinoć rekao: ‚Da sad pođeš u očev dom, uzmi iz ove kuće sve što ti je najdraže i ponesi sa sobom." Uzela sam ono što mi je najdraže na svetu — tebe.

Muž se nasmeja, vratiše se u njegovu kuću, življahu još dugo i dugo zajedno, srećni i zadovoljni, a neki kažu da su i decu izrodili.

MUDROĆU DO NASLEDSTVA

Pošao jednom jedan Jevrejin na put iz Jerusalima, stigao u stranu zemlju, i pošao da prenoći u gostionici. Posle večere mu pozli, odmah pođe u krevet i pošto oseti da će umreti, pozove gostioničara i reče mu:

— Dajem ti na čuvanje sav svoj novac i sve svoje zlato. Ako ti se javi mladić koji će pred tobom uraditi tri mudre stvari, znaj da je to moj sin i da njemu pripada sve što je moje. Njemu smeš da predaš moj novac i moje zlato.

Gostioničar obeća gostu da će postupiti po njegovim rečima. Jevrejin posle toga umre pa ga sahraniše.

Prošlo je mnogo dana otkako je onaj čovek pošao na put iz Jerusalima. U njegovoj su kući svi bili zabrinuti jer domaćina nema pa nema. Jednoga dana reče sin toga čoveka ukućanima:

— Idem ja u onaj grad, u koji je obično otac odlazio svojim poslovima, da vidim kako mu je.

Majka je opremila sina za put, pa je ovaj otišao iz Jerusalima u Ako, ukrcao se na laću i posle nekoliko dana plovidbe stigao u onaj grad. Čim je stigao pred gradska vrata, prišao mu je neko i rekao da mu je otac umro. Mladić se rasplaka, sede na zemlju i ožali oca. Kad se osvestio od svoje žalosti, shvati da onoga čoveka ništa nije upitao. Pogledao je okolo, a njega nema. Šta je sad mogao da radi? Počeo je da hoda gradom i da se raspituje gde je gostionica i prenoćište? Svi su mu ljudi odgovarali da ne znaju. Ubrzo je shvatio da su se stanovnici toga grada dogovorili da mu podvale. Znači, moraće se poslužiti lukavstvom. Vratio se lepo na gradska vrata, seo

na kamen i čekao. Odjednom vide jednog seljaka kako ulazi u grad, s bremenom drva na ramenu. Mladić mu priđe i reče mu:

— Prodaj mi ovo breme drva i odnesi ga gostioničaru u gradu.

Pogodiše se za cenu, mladić isplati novac a seljak pođe da breme drva preda gostioničaru. Mladić ga je pratio. Uskoro su stigli pred veliku kuću, seljak uđe kroz kapiju u dvorište. i pozva domaćina:

— Gostioničaru! Pomozi mi da skinemo ovo breme drva koje sam ti doneo!

Gostioničar ga zapita:

A ko je tražio da ti meni doneseš drva?

Seljak mu na to odgovori:

— Eno, onaj mladić koji stoji na ulazu. Platio mi je i naredio da ti donesem.

Gostioničar primi drva i seljak ode svojim poslom. Posle toga gostioničar priđe mladiću i pozdravi ga:

— Dobro došao u moj dom! Uđi u kuću.

Kad su ušli u kuću, gostioničar ga upita: — Čiji si ti, mladiću?

— Ja sam sin tvoga prijatelja, trgovca Jevrejina, koji je umro u tvojoj kući.

Kad je ovo čuo gostioničar, setio se poslednjih reči i zaveštanja svoga umrlog gosta i odlučio je da mladića iskuša je li odista mudar ili nije. Zato mu reče:

— Reci mi zašto si mi poslao breme drva?

— Dugo sam tražio i pitao gde je tvoja kuća ali niko nije hteo da mi kaže. Onda sam pomislio da si se sporazumeo sa svojim sugrađanima da nijednom strancu ne kažu gde stanuješ, jer si se plašio da će jednom stići naslednik po baštinu svoga oca. Zato sam se poslužio lukavstvom i nagodio s onim čovekom da mu platim drva, s tim što će on da ih donese tebi u dvorište. A ja sam ga pratio izdaleka.

Gostioničaru se dopade odgovor mladog čoveka, pa ga pozva u podne na ručak. Za sto su, pored gosta, seli domaćin, njegova žena, dve kćeri i dva sina. Gostioničar stavi pred svoga gosta pet pečenih petlova i reče mu:

— Podeli nam ručak na ravne časti!

Mladić odgovori:

— Gost sam u tvojoj kući! Nije to red.

Domaćin je bio uporan i reče svom gostu:

— Nemoj me odbiti, već nam podeli ovih pet petlova, onako kako pripada.

Mladić ustade sa svoga mesta, uze jednog petla i stavi pred muža i ženu, drugog petla stavi pred dve kćeri, a trećega stavi pred dva sina. Ona dva preostala pečena petla uze sam i pojede. Domaćini se začudiše, pogledaše, ali mu ne rekoše ni jednu reč. Kada dođe veče domaćin pozva mladića na večeru. Na stolu je bio samo jedan pečeni petao. Gostioničar tada reče mladiću:

— Poslušaj me i ovoga puta i podeli nam petla, koliko svakom pripada.

Mladić se ustezao i nije prihvatao da podeli ukućanima jelo. Ali je gostioničar bio uporan u svom zahtevu, pa je mladić na kraju uzeo nož i podelio petla. Odsekao je glavu i dao domaćinu, izvadio iznutrice i stavio pred domaćicu, noge je stavio pred dva sina, krila dade dvema kćerima, a trup petla stavi pred sebe. Kad su završili večeru, gostioničar se obrati mladiću:

— Ako bi tvoje zemljake ponudili da nešto podele, da li bi i oni tako postupili?

— Šta sam ti ja skrivio? Zar ti nisam rekao da sam gost i da nije moje da delim jelo. Pa ipak mislim da sam dobro uradio: za ručak smo imali pet pečenih petlova, a trebalo je da ih podelim na ravne časti. Tebi i tvojoj ženi dodadoh trećega, dvojici tvojih sinova dodadoh trećega, dvema tvojim kćerima dodadoh trećega, a pošto sam ja sam, uzeo sam dva da bih dopunio pa da i nas bude tri. A i večeras, mislim, da nisam pogrešio. Tebi sam dao glavu, jer si glava ove kuće, tvojoj sam ženi dao iznutrice, jer je u utrobi svojoj nosila tvoju decu, tvojim sam sinovima dao noge jer su oni noge i stubovi ove kuće, a tvojim sam kćerima dao krila, jer će one, čim se udaju, odleteti iz ove kuće. A ja sam uzeo šuplji trup, koji je nalik na lađu, u znak da sam na lađi stigao ovamo i da ću se na lađi vratiti u svoju zemlju.

Ukućanima se dopade mladić i njegovi odgovori, dadoše mu novac i zlato koje mu je otac ostavio, pa ga lepo ispratiše na put.

BEŠTOVO BLAGO

Pre nešto više od dvesta godina u Poljskoj je među Jevrejima vladala beda, siromaštvo i beznađe. Pritiskale su ih nedaće, porezi i protoni carskih službenika, a rabini, njihovi sveštenici, su smatrali da je jedina mogućnost očuvanja njihove zajednice u strogom i krutom vršenju verskih obreda i zakona. Samo jedan mali deo stanovnika gradića sa pretežno jevrejskim stanovništvom imao je nešto više sredstava. Bili su to krčmari, sitni i srednji trgovci, menjači novca ili uterivači poreza, koji su svi u stvari radili za plemiće, poljske i ruske, kojima su morali predati većinu svojih prihoda. Među najsiromašnijima se proneo glas na negde na jugoistoku Poljske živi čovek blag, učeni rabi koji se zove Jisroel2 Baal Šem Tov. Taj svoj nadimak, koji je značio Nosilac Kobrog imena, dobio je zato što je ljude tešio, što je s njima razgovarao o njihovim jadima i mukama, pa su ljudi verovali da on ume da čini čuda, da pomaže sirotinju i da ih zna izbavljati iz nevolja i siromaštva. Josroel, koga su kasnije samo skraćeno zvali Bešt, okupljao je oko sebe istomišljenike koji su se prema ljudima odnosili s blagošću, koji su pevali prelepe pesme, koji su znali da pričaju predivne pripovetke i bajke.

Vest o „čudotvorcu" Beštu ubrzo se pronela meću nevoljnima koji su počeli dolaziti k njemu u očekivanju pomoći. Meću prvima koji su pošli po savet i pomoć kod rabija Bešta, bio je učitelj Jhuda Ber. Njega je mučio slučaj sina Joselea, koji se nesrećno oženio. Josele se, naime, nije dopao svome tastu kod koga je po tadašnjem običaju stanovao, pa ga je ovaj isterao i poslao natrag ocu.

Kad se Josele vratio svojoj kući, njegov otac odluči da putuje, ako treba, i na kraj sveta, da naće velikog pravednika Bešta, jer je

verovao da mu samo on može pomoći u ovoj grdnoj nevolji. Jer Josele je skoro završio svoje škole, poznavao je dobro jevrejske nauke, a eto tast ga je poslao iz kuće kao da je bio neki neučen čovek, nesposoban i glup, i još je tražio da da rastavu njegovoj kćeri.

Ukućani su odvraćali J'hudu Bera od namere da pomoć zatraži kod Bešta. Naime, strogi rabini su se protivili učenjima tog „čudotvorca", i mnogi su Jevreji bili odlučni Beštovi protivnici i neprijatelji njegovih sledbenika. Čak se i Josele protivio tom putovanju Otac je, međutim, bio ljut i očajan pa je odlučio da ipak ode. Znao je on da će možda zbog toga izgubiti i ono malo učenika od kojih su životarili on i njegova porodica, jer su imućniji bili najljući protivnici Bešta i njegovih istomišljenika.

— Nije to nikakav pravednik! — govorili su oni. — To je lažni prorok, lažni spasitelj. Bilo je takvih nedavno, pa su nam doneli samo nove nevolje i nove progone.

Sirotinja, nemajući kud u očajanju, ipak je verovala Beštu i njegovom učenju. Tako je i siromašni učitelj, J’huda Ber poveo svoga sina Joselea na daleki put, da zatraže savet i pomoć od čudotvorca.

Posle dugog, dugog putovanja stigoše obojica u seoce u kojem je stanovao Jisroel Bešt. Našli su uskoro malu kuću pred kojom se otegao red Jevreja, mladih i starih, koji su čekali da ih Bešt primi. Dve su noći i dva cela dana stajali otac i sin u redu. Na kraju uđoše, umorni, izmučeni od putovanja i stajanja, i od nevolje koja ih je snašla. U kući nije bilo mnogo nameštaja, bilo je sve čisto i uredno, ali nekako toplo i ugodno.

Rabi J’huda ušao je prvi u sobičak gde je sedeo čovek u koga su polagali sve svoje nade, a odmah za njim i njegov sin. Čim je ugledao tog dobrostivog čoveka, učitelj zaplaka od radosti.

— Zašto plačeš, Jevrejine? — upita ga blago Bešt. — Sedite, pričajte mi o sebi, a ja ću vas slušati.

Siromašni učitelj izloži Beštu sve nevolje koje su ga snašle. Ispriča mu kako je imućni tast, koji je obećavao pre sklapanja braka da će svome budućem zetu omogućiti završetak školovanja, pogazio sva obećanja i poslao Joselea natrag u roditeljski dom.

— Ja sam boləšljiv i jedva izdržavam sebe i porodicu — nastavi siromašni učitelj — i šta da radi sada ovaj moj sin? Kako da nastavi svoje školovanje? Odakle da nađe novac za izdržavanje?

— Dobro, čuo sam tvoju priču. Evo šta ti ja savetujem: kada se vratiš u svoje selo, uzmi sav novac koji imaš i kupi sinu kola i konja. Neka radi kao kočijaš. Neka dovozi Jevrejima koji stanuju u gradiću pesak uoči subote i uoči praznika, jer se onda kuće čiste, popravljaju i uređuju. Neka tako radi pa će mu i bog pomoći. Biće i njemu i tebi dobro.

— Ali, pravedni rabi! Moj je sin učen čovek, treba mu samo malo pa da završi svoje škole, da bude rabi, a ne prevoznik peska.

Bešt je čuo šta je učitelj rekao, ali mu ništa nije odgovorio. Ustao je, pozdravio ih obojicu, poželeo i ocu i sinu srećan put. Kad su ovi već bili na izlazu, čuli su kako rabi Bešt viče za njima:

— Tvoj sin će u pesku naći riznicu zlata. Onda će moći da nastavi svoje školovanje, a i ti nećeš više morati da brineš za porodicu.

Otac i sin se vratiše svojoj kući i učiniše onako kako im je Bešt rekao. A zar su imali nekog drugog izlaza? Učitelja su već napustili svi učenici, ostao je bez hleba za sebe i ukućane, pa je prodao sve što je u kući imao i kupio kola i konja. U to su vreme u kućama bili zemljani podovi, pa se pesak posipao uoči praznika za čišćenje kuće. Imućnijima je pesak bio potreban da pre praznika doteraju oštećene zidove. A to što je čudotvorac rekao u stvari nije bilo nikakvo čudo. Prvo je pokušao da izlazi učitelj na peskaru, daleko izvan grada da tovari težak vlažan pesak i da ga kolima dovozi onima koji su ga tražili. Ali je on bio boləšljiv, pa je njegov školovani i mudri sin uhvatio uzde u ruke i nastavio posao. Postao je pravi peskar. Stanovnici gradića su mu se u početku pomalo podsmevali, ali su sve češće tražili da i njima donosi peska, kako bi mogli da urede kuću. Posao se sve više razgranjavao. Uskoro je Josele dovozio dnevno po dvoja kola peska i sve bi to prodao za tili čas. Nije prošlo mnogo, a Josele zavole rad, svoj posao, nije ga se više stideo. Samo je njegov otac i dalje s mukom gledao u svoga učenog sina, koji je postao kočijaš i peskar. U srcu je gajio nadu da će Josele jednoga dana naći tu riznicu zlata u pesku, pa će se vratiti u školu. Josele nije vodio brigu ni o zlatu ni o blatu. Radio je i štedeo

novac da bi mogao kupiti novu kuću za sebe i za porodicu. Kada je to uspeo, kupio je još jednog konja i kola i najmio kočijaša da radi sa njim. On i kočijaš su sad već dovozili pesak u gradić, ali su počeli da nude pesak i u susedna sela i u obližnje gradiće.

Ubrzo Joseleova kuća postade jedna od najvećih i najuređenijih u celom gradiću. Imao je već deset kola i deset najamnih kočijaša, koji su radili sa njim. Sad je već mogao odvojiti malo vremena i za čitanje i učenje. Radio je vredno, u slobodnom vremenu nastavio svoje školovanje, pa je uskoro to školovanje i završio i dobio zvanje rabija. Kad se to pročulo, pojavi se jednoga dana njegov tast i poče da ga moli za oproštaj. Tastu je bilo neugodno, petljao je i pričao, molio da Josele primi natrag njegovu kćer, koja ga sve ovo vreme čeka i voli. Eto, Josele treba da razume da on ranije nije mogao da mu da kćer. Bio je mlad momak, bez iskustva, nije znao svu lepotu i vrednost rada, zato on i nije verovao da će umeti da izdržava svoju porodicu. Ali je sada sve drugačije, od slabašnog momčića koji je znao samo da bulji u knjige, radom i trudom i učenjem postao je rabi Josele Peskar.

Josele nije bio zlopamtilo, primi u svoju veliku kuću ženu i nastavi s njom da živi.

Jednoga dana pravedni Bešt posla svoga zeta da vidi da li su učitelj i njegov sin našli zlato u pesku. Otac i sin su Beštovog zeta primili i počastili onako kako to priliči. Kada su sedeli posle obilne večere, Josele Peskar reče Beštovom zetu:

— Zlato nismo našli u pesku, ali se pesak sam pretvorio u zlato. Vidiš li moju kuću i kuću mojih roditelja i sva ona kola koja su u dvorištu?

— Lepo si to rekao — veselo odgovori Beštov zet. — Vidiš, na to je moj tast i mislio. On te je mogao poslati, svojim vezama, u neko veliko učilište, ali je znao da bi ti tamo naučio samo polovinu mudrosti: nauku. A učenjak koji ne zna da radi na šta liči? Dobro su rekli naši stari: „Bez muke nema nauke." A rekli su i ovo: „Na trima stvarima svet stoji: na nauci, na redu i na vršenju dobrih dela."

ZAŠTO SE ŠMUL RADOVAO GUBITKU

Šmul je bio sitan trgovac, sledbenik učenja rabija Bešta i dobar čovek. Vrednoćom, radom i poštenjem je postao dosta imućan čovek, nije više morao da na leđima nosi svoju torbu od sela do sela i od kuće do kuće, već je unajmio sebi kočijaša koji ga je vozio. Kočijaš se zvao Jankel, bio je bistar siromašak, koji je s mukom i znojem zarađivao hleb za sebe i porodicu. Jednom su se tako Šmul i kočijaš Jankel vozili kroz šumu, na putu za vašar. Opijen mirisom šume Šmul zamoli Jankela kočijaša da zaustavi kola kod jednog proplanka i predloži mu da malo predahne. Šmul sede pod jedno drvo, malo se odmori, pa pošto je bilo vreme popodnevne molitve, izvadi iz džepa molitvenik, pomoli se i posle toga reče Jankelu da krene dalje. Nije prošlo mnogo vremena a trgovac, vadeći maramicu, oseti da mu u džepu nema novčanika. A novčanik je bio pun novca. Odmah je rekao Jankelu kočijašu da okrene kola i da se brzo vrate. Kad su stigli u blizinu onog mesta gde su maločas stajali,trgovac reče kočijašu neka okrene kola a on će dotle otići do proplanka u šumu da potraži novčanik.

Kočijaš Jankel okrete kola i poče da čeka svoga poslodavca. Prođe pola sata a Šmula nema. Prođe još malo vremena a njega opet nema. Kočijaš na to siđe s kola i pođe u šumu. Kad je stigao do proplanka, imao je šta i da vidi. Šmul sedi na zemlji, broji svoj novac i plače li, plače. Jankel kočijaš ga upita:

— Zašto plačeš? Vidim, našao si novčanik. Je li sav novac tu?

Trgovac odgovori da iz novčanika ništa ne nedostaje, ali dalje ne reče ni reči.

Od toga dana poslovi Šmulovi više nisu cvetali kao ranije. Što god bi počeo, kojeg god bi se posla latio, bio bi na gubitku. Išlo je to tako dok jednoga dana nije više imao nikakvog posla, pa je pozvao svog kočijaša Jankela i rekao mu:

— Evo ti kola, evo ti moj konj, nemam novaca da ti platim zaradu, radi ti s njima. Želim da bar ti zaradiš za sebe i za svoju porodicu i da uspeš bolje od mene!

Prođe još jedna godina i Šmul ostade bez igde ičega. Ništa mu drugo nije preostalo nego da zađe, kao i mnogi drugi siromasi u to vreme, od kuće do kuće, od sela do sela, od grada do grada, da prosi pomoć od imućnijih od sebe.

A kočijašu Jankelu se osmehnu sreća. Kako je godinama učio trgovačku školu kod Šmula i saznao pored njega sve tajne toga posla, i on poče s konjem i kolima da prevozi prvo robu, pa da trguje na sitno, zatim malo-pomalo postade imućan trgovac. Jednoga dana odluči da promeni mesto držeći se stare jevrejske poslovice, koja kaže: promeni mesto, promenićeš sreću. A reb Šmul se, kao što rekosmo, potucao od grada do grada proseći milostinju. Jednoga dana stiže u gradić u kojem je sada stanovao uvaženi Jankel, njegov bivši kočijaš. Bio je to dan uoči praznika Pesaha, ili kako ga još neki zovu praznik Pashe, koji se slavio za uspomenu na oslobođenje iz egipatskog ropstva. Reb Jankel priredi veliku večeru u čast praznika i pozva na nju ljude koje je našao u sinagogi. Među njima je bio i Šmul, koga je odmah prepoznao. Šmul nije prepoznao Jankela, koji je sad bio obučen u lepa i skupa odela, koji je na prsluku imao zlatni lanac sa satom. Reb Jankel pristupi Šmulu, pozdravi ga i upita ima li gde da prenoći i šta da pojede. Šmul mu odgovori:

— Tek sam maločas stigao i još nisam uspeo da potražim prenoćište.

Jankel mu dade ceduljicu i posla ga svojim ukućanima. Zamolio ih je da gosta nahrane, da mu daju čisto rublje i novu odeću, kao i novaca da ode u kupatilo da se okupa u čast praznika. Reb Šmul uze ceduljicu od svoga domaćina, koga još uvek nije prepoznao, i pođe u njegovu kuću gde su ga ukućani nahranili i dali mu u ruke vreću s novim odelom i čistim rubljem. Šmul uze vreću i novac koji je dobio i pođe u kupatilo.

Stigavši kući, Jankel se obradovao što su njegovi ukućani gosta dočekali onako kako im je naložio. Ali, vreme je prolazilo, još malo pa će početi praznik, a Šmula nema iz kupatila. Jankel je počeo da brine. Kad je video da ovoga nema, pođe sam da nađe gosta. Uđe u kupatilo iz koga su dopirali neki čudni radosni glasovi. I šta ima da vidi? Šmul go, kao od majke rođen, smeje se, igra i pljeska rukama, sav radostan. Jankel pomisli da je njegov bivši poslodavac možda poludeo. Ipak ga upita:

— Šta je s tobom? Čekamo te već na večeru, a ti tu igraš go golcat usred kupatila?!

Na to mu Šmul odgovori:

— Ukrali su mi i staro i novo odelo, pa ne mogu odavde nikuda. Zato se i radujem!

Bivši kočijaš ne reče ništa. Iziđe na ulicu i posla momka kući, da za njegovog gosta brzo donese drugo odelo. Pošto je odelo stiglo, obojica kretoše Jankelovoj kući, gde su već sve zvanice čekale. U toku večere, Jankel upita Šmula:

— Dragi goste, mogu li da ti postavim dva pitanja?

Kada mu ovaj dozvoli, Jankel ga upita:

— Dragi goste, zašto si plakao onda kada si izgubio sav svoj novac i ponovo ga našao? A zašto si se danas smejao, kada su ti ukrali odelo, pa si ostao go kao prst?

Reb Šmul se začudi ovim pitanjima, pa upita domaćina:

— Odakle ti to da sam izgubio svoj novac i da sam ga ponovo našao? I odakle ti to da sam plakao kad sam ga našao?

Domaćin mu odgovori:

— Ja sam tvoj bivši kočijaš Jankel.

Šmul se mnogo obradova kad je ovo čuo, ustade sa svoga mesta, priđe Jankelu, zagrli ga, Izljubi ga i reče:

— Kada sam našao izgubljeni novac, znao sam da više od toga ne mogu postići. Stigao sam do vrhunca uspeha i sreće. Od tog trenutka može doći samo pad. I zato sam plakao. A kada sam nasuprot tome ostao go, bez odela, bez igde ičega, razumeo sam da

gore od toga više nema. Smejao sam se i radovao, jer sam znao da sve što posle toga dolazi može samo da bude bolje.

I odista, kažu, sreća se opet nasmešila Šmuiu. Posle izvesnog vremena sredio se i mogao je ponovo časnim radom da hrani ovoju porodicu.

JEŠNI I ĆUTLjIVI GOST

U Poljskoj je, pre mnogo godina, bio među Jevrejima običaj da u petak uveče, kada se slavio dolazak svete subote, prosjaci i siromasi stanu na ulaz sinagoge, pa bi svaki dobro stojeći i uvaženi domaćin pozivao ponekoga od njih na subotnju večeru. Domaćice se nisu baš uvek radovale takvim gostima, jer su unosili blato, prljali kuću i celo veče jeli bez prestanka. U najvećem broju slučajeva ti ljudi nisu bili naročito razgovorni, nisu znali da pričaju zanimljive priče, ni da pevaju lepe pesme. Ali šta da se radi? Zapovest o gostoljublju je važna zapovest, to je dobro delo propisano svakom Jevrejinu, zna se, a nagrada za dobro delo je — dobro delo.

U Tunjejadovki su domaćini gosta obično pozivali samo na večeru uoči subote. Posle svečane večere, prosjak bi se vraćao na ulicu ili u svoju sobicu, ako je tako nešto imao, i sam bi se dalje brinuo za sebe.

Jednom je neki uvaženi domaćin pozvao u svoju kuću prosjaka koji je stajao na ulazu u sinagogu. Bio je to jedan od onih prosjaka koji su obično mnogo jeli i ćutali. Niko ih nije naročito voleo, ali su ih trpeli. Kad bi takav napustio kuću, domaćica bi se ljutila i nazivala svoga muža raznim imenima. Iznosila bi mu za primer suseda čiji je gost umeo da peva tako lepo i da priča mnoge zgodne priče. I tako se, ovoga puta, kada je gost pošao iz kuće, muž i žena pogledaše i saglasiše:

— Hvala bogu što nas ovoga oslobodi!

U sebi su razmišljali da to ipak nije strašno, samo je jedna večera u pitanju, a zapovest o gostoljublju je važna zapovest, to je dobro

delo koje je svakom Jevrejinu propisano, zna se, a nagrada za dobro delo je — dobro delo.

Sutradan, u subotu u podne, domaćin i domaćica su sedeli oko postavljenog stola sa svojom porodicom, kad se vrata otvoriše a na njima se pojavi njihov sinoćni gost, halapljivi ćutljivac. Isterati gosta u subotu iz kuće nisu mogli. Šta bi ljudi kazali? Možda je u onom mestu, odakle je prosjak stigao, običaj da gost od petka uveče ostaje i u subotu? Članovi porodice zato doneše još jednu stolicu za nezvanog i neželjenog gosta.

Kad je gost posle ručka konačno otišao, bračni par se obradovao pa su jedno drugom govorili kako je to, eto, samo jedna subota, nije tako strašno, a nagrada za dobro delo je — dobro delo.

Sutradan, u nedelju, gost ponovo dođe na ručak. I tako je on učinio i u ponedeljak, i u utorak, pa tako cele sedmice. Gost bi slatko ručao, zahvalio se na gošćenju i odlazio, da bi se sutradan — opet pojavio. Razume se, ne može se gostu tek tako reći, nek ide otkud je došao.

Možda je u mestu, odakle je ovaj prosjak, običaj da gost kod domaćina koji su ga pozvali ostane celu sedmicu? Jer, zna se, koliko jevrejskih opština, toliko običaja!

Prođe jedna nedelja, prođe i druga, pa i treća, a gost je dolazio svakoga dana u isto vreme. Seo bi na svoje mesto pored stola, dobro se najeo, ćutao celo vreme ručka, zahvalio bi se na gostoprimstvu, i odlazio — da bi se sutradan opet pojavio.

U domaćinovoj kući zavlada neraspoloženje. Domaćica je svakoga dana bila ljuta, ali kako da tek tako isteraju gosta? Nezgoda je bila u tome što je gost uvek ćutao, pa nije davao razloga domaćinima da ga isteraju. Kad bi bar govorio, moglo bi se nešto i naći protiv njega, ali on ćuti i jede, jede i ćuti, pa šta da se radi? Ako ga isteraju bez razloga, šta će reći ljudi u Tunjejadovki? Ništa im ne bi vredelo gostoljublje od toliko sedmica, njihovi bi ih sugrađani još mogli prozvati cicijama.

Sve je teklo tako, da je žena već htela da ode iz kuće. Ali, jednoga dana kod njih u goste dođe ženin ujak, čovek mudar i pametan. Čim je stigao, video je da nešto u kući nije u redu. Upita ih u čemu je

stvar i oni mu sve potanko ispričaše. Pošto ih je saslušao, on malo razmisli pa im reče:

— I sami znate da je sva nezgoda kod vašeg gosta u njegovom ćutanju. Prekinite ga! Ti, domaćice, dobro presoli supu, tako da se neće moći jesti. Za vreme ručka počnite da se raspravljate zbog presoljene supe, posvađajte se i zamolite gosta neka kaže šta misli o supi. Ako bude rekao da je domaćica presolila supu, imaćete razloga da ga isterate iz kuće. Neka prosjak zna da poštuje domaćicu koja kuva za njega!

Savet se dopade i mužu i ženi. Početkom sedmice žena iznese na sto supu, tako slanu da se nije mogla jesti. Domaćin uze kašiku supe, ispljunu je i poče da viče na svoju ženu:

— Kakvu si to supu danas skuvala? Na šta misliš dok kuvaš?

Domaćica poče da viče na muža, svađa se razbukta, pa se muž ljutito obrati gostu:

— Reci istinu, uvaženi goste, kakva je ova supa?

Gost ustade, i reče tiho, uz mali smešak:

— Reći ću vam istinu, uvaženi domaćine. Ja moram kod vas da ostanem još šestsedam sedmica, pa što bih se mešao u stvar koja se mene ne tiče?

KUVANA POTKOŠULjA

Bio neki Efraim koji se prehranjivao tako što je išao od sela do sela, od grada do grada, ponešto radio, ponešto prosio. Jednom nije mogao ništa da zaradi i ušao u neku gostionicu. On, razume se, nije znao da je vlasnica te gostionice bila poznata po svom tvrdičluku.

— Hteo bih nešto da pojedem.

— Ništa od toga — odgovori gostioničarka kad je vide da poderan kaput svoga gosta. — Sve što je bilo, već se potrošilo.

— A šta to kuvaš u onom velikom loncu? — upita je on.

— Ništa — odgovori ona — iskuvavam prljavo rublje.

— Dozvoli mi bar da se odmorim. Mnogo sam umoran od puta.

— Pa, odmori se!

U sumrak se gostioničarki učini da je Efraim zadremao, pa iziđe u dvorište. Čim je ovaj to video, iskoristi priliku, ustade i pogleda u lonac. Ima šta i da vidi. U loncu vrele vode plivalo je desetak lepih valjušaka sa sirom. Onako, na brzinu, Efraim ih halapljivo pojede, ne mareći što su bili vreli. Posle toga hitro skide svoju prljavu potkošulju i ubaci je u lonac. Zatim sede na klupu kao da se ništa nije dogodilo.

Uskoro se gostioničarka vratila. Sumnjičavo je pogledala na Efraima, zatim na lonac, prišla peći, digla poklopac, kad, ima šta i da vidi: valjušaka u loncu nema.

— Dakle, tako! Pojeo si sve valjuške?

— Kakve valjuške, ženo? Jesi li ti poludela, zar nisi i sama rekla da u loncu iskuvavaš rublje! Ja sam u lonac samo ubacio svoju prljavu potkošulju. A ti mi sad govoriš o nekim valjušcima ...

ČEMU KONjI?

U Frumušiki, kao i u svim gradićima Rumunije s pretežno jevrejskim stanovnipggvom, Jevreji su živeli cele sedmice po svojim zakonima i običajima. Ako je to bilo tako cele sedmice, u subotu je sve bilo još i strože. Pripreme su počinjale već četvrtkom uveče. Tada su žene mesile naročite pletene hlebove. Pripreme bi se završavale petkom posle podne. Kuća je već bila čista i uređena, čekala dolazak kraljice subote. Na kraju bi žene odlazile u kupatilo, da se okupaju kako bi im i telo bilo čisto za dolazak prazničnog dana. Već u rane popodnevne časove bi šames, služitelj hrama, izlazio, zvonio u zvono i vikao: Sve žene u kupatilo!

Tako je bilo u Frumušiki. Ali, šta da čine Jevreji koji stanuju u selima oko gradića? Desetine Jevreja je stanovalo na udaljenosti od nekoliko kilometara od varoši, bili su to sitni trgovci i zanatlije. I oni bi želeli da dočekaju svetu subotu, i njihove bi žene želele da se okupaju. Tako im ništa drugo nije preostajalo, već da svakoga petka, i leti i zimi, pođu peške u Frumušiku. To nije bilo lako, ali, šta da se radi?

U najudaljenijem selu je živeo Rumun Moš George, pošten i dobar seljak. Video je on kako je Jevrejima teško da stignu do gradića, pa im je jednog četvrtka predložio da ih preveze svojim kolima. To reče i učini.

Sutradan, rano u zoru, upregao je svoja dva konja u kola i poveo Jevreje iz svog sela i iz svih sela ko]a su bila uz put do Frumušike. Tek što iziđoše iz trećeg sela, konji su već bili umorni; pođoše pa stadoše, pođoše pa stadoše...

Moš George ih je tukao, ali ništa nije pomagalo. Put je bio džombast i blatnjav. Kola su tonula u blato i nisu se micala s mesta. Šta su putnici mogli da učine? Sišli su s kola pa su počeli da guraju i kola i konje, pri usponima su ih gurali, pri padovima vukli unazad.

Na taj način put se otegao satima. Kad su stigli bilo je već podne. Još malo pa bi trebalo da se vraćaju kućama.

I tada se vlasniku kola obrati jedan stari Jevrejin govoreći mu:

— Hvala ti, Moš George, što si nas doveo u Frumušiku. Hvala ti što si dovezao Menašea, kako bi mogao da kupi što mu je potrebno za subotu, hvala ti što si dovezao mene, kako bih mogao da u hramu očitam molitvu za svoje umrle roditelje, hvala ti što si dovezao Sore Malku, kako bi mogla da odnese svoju kokoš na klanje po verskim propisima, hvala ti što si dovezao Leu Rivku, kako bi mogla da se okupa u kupatilu ali, izvini, reci mi samo jedno, molim te, zašto si doveo u grad konje?

BOGATI SELjAK I JARE

Bio nekad u Persiji neki bogati seljak, Jevrejin. Jednom je pošao peške u polje i prošao pored kuće siromaha koji je jedva sastavljao kraj s krajem. Kako se bio umorio, seo je pod drvo blizu te kuće i zadremao. Uskoro ga probudi razgovor dvojice staraca koji su sedeli na ulazu siromahove kuće. Jedan od njih je pričao kako se siromahu rodio sin, a drugi je poželeo novorođenčetu sreću onog bogatog seljaka iz njihovog sela.

Kad je ovaj to čuo, uzruja se, i u svome sujeverju i gramzivosti poverova da će njegova oreća zaista preći na siromahovog novorođenog sina. Pošao je u polje, obavio poslove, i sutradan otišao onom siromahu. Predložio mu je da mu proda svoga novorođenog sina za veliki novac jer on, kako kaže, nema dece, a mnogo ih voli. Siromašak je bio u velikoj nevolji, a bogataš mu je nudio mnogo novaca. Otac, dakle, pristade da proda novorođenče, jer je njegova kuća i inače bila puna dece, sinova i kćeri.

Bogataš se pozdravi sa siromahom, uze dete sa sobom i pođe svojoj kući. Uz put predade dete jednom od svojih slugu i naredi mu da ga odnese u obližnju šumu i tamo ubije. Kao dokaz da je tako postupio, neka mu donese detinju košuljicu s krvavim mrljama. Sluga je pošao u šumu, ali se ražali na dete. Ako već mora da umre, mislio je u sebi, neka umre od gladi, zašto da on prlja ruke nevinom krvlju? Zato ostavi dete u šumi, ulovi neku malu zver i njenom krvlju poprska detinju košuljicu.

U tu je šumu neki pastir svakoga dana dogonio na pašu stado koza i ovaca. U stadu je bila i koza neke starice koja se hranila njenim mlekom. Toga dana koza je odlutala među drveće i ispod

jednog grma naiđe na dete koje je plakalo. Koza mu pruži svoje vime i nahrani ga. Kada se uveče vratila, vlasnica opazi da mleka nema dovoljno. Starica se naljuti na pastira, jer je pomisli da je on izmuzao kozu.

Pastir je opazio da je staričina koza svakoga dana nestajala u šumi i da se vraćala praznog vimena. Uveče je to ispričao starici koja mu nije poverovala i rešila da sama pogleda u čemu je stvar. Sutradan je pošla s pastirom za stadom i počela da prati kozu koja je pošla u dubinu šume. Kad tamo, starica vide dete, uze ga sa sobom i ponese svojoj kući. Nikome nije odala svoju tajnu, a pošto mu nije znala ime nazvala ga je Jare, jer ga je koza dojila.

Dete je raslo u staričinoj kući, igralo se svakoga dana sa seoskom decom. Bogati sel>ak je ponekada dozvoljavao da mu deca pomognu, napoje i pridrže konja na trgu kraj bunara. Najveštiji među decom i najokretniji beše Jare, koji bi uvek prvi skočio da uhvati uzde. Bogataš ču da deca svoga druga zovu Jare. Što je vreme više odmicalo deca su rasla, a njega grizla neka sumnja. Raspitivao se među decom čiji je to momčić, ali su deca govorila da je Jare staričin sin. Godine prođoše i on odluči da pođe starici i da je upita da li je Jare njen rođeni sin. Starica mu je, ništa ne sluteći, ispričala s koliko je muka podigla i vaspitala svoje nahoče, pa joj bogati seljak predloži da mu ga proda za toliko novaca da će moći živeti do kraja života u obilju. Njemu treba ovako vešt sluga u kući. Starica, mada nerado, pristade i primi novac. Bogati seljak zatim reče da će se odmah vratiti, pa neka se momak spremi i neka ga sačeka. Zatim pođe svojoj kući, spremi se za dugi put, sede u svoja kola i u prolazu pored staričine kuće pozva momka da pođe s njim. Momče se pozdravi s bakom i sede do bogataša u kola. Kada su dosta odmakli od sela, bogataš zaustavi kola, napisa pismo i naredi momku da zaobilaznim putem uđe u selo i pođe u njegovu kuću. Čim stigne neka pismo preda njegovoj kćeri jedinici, jer on polazi na dugi put, a zaboravio je nešto kući da poruči.

Momak uze pismo, koje nije znao da pročita, stavi ga pod košulju i pođe pešice u kuću bogatog seljaka. Od pešačenja se umorio, napio se malo vode iz krčaga pod drvetom, i pošto nije nikoga našao u dvorištu, legao da se odmori. Posle izvesnog vremena bogataševa

kći iziđe iz kuće i u velikom dvorištu, pod drvetom, nađe momka kako spava. Momak je bio lep, devojci se mnogo svideo i ona odluči da sačeka dok se sam ne probudi. Odjednom ona vide kako ispod košulje viri neko pismo, koje je bilo njoj upućeno. I šta je učinila bogataševa kći?

Izvadila je pismo, otvorila ga i pročitala. Evo šta joj je otac pisao: „Čim ovo pismo primiš, kćeri, naredi da se momak, donosilac pisma, ubije."

Devojka kojoj se momak mnogo svideo, uđe u kuću, uze drugu hartiju i pisaljku i napisa sebi ovakvo pismo: „Čim ovo pismo primiš, udaj se, kćeri, za ovog momka. Bićeš srećna i zadovoljna!" Prvo pismo uništi, a drugo stavi momku u nedra i otrča majci da joj kaže kako neko momče spava pod drvetom u dvorištu. Majka posla slugu da pogleda u čemu je stvar, ovaj probudi momka i dovede ga u kuću. Momak predade pismo i kada su ga pročitali, načiniše svadbu. Sedam dana i sedam noći je trajalo veselje.

Posle nekoliko meseci stiže od bogataša pismo u kojem traži od ukućana da mu pošalju kola u susedni grad, jer se vraća kući. Njegova kći, koja je bila vrlo mudra, pomisli: šta li će njen otac reći kad ugleda zeta koga je trebalo po njegovom naređenju ubiti!? Odluči zato da pođe ocu zajedno s mužem u susret. Kada je otac video kćer i zeta, mnogo se naljutio, ali ništa nije rekao. U kući mu je žena ispričala sve kako je bilo, on je zatražio da vidi pismo, pročitao ga i ponovo ništa nije rekao.

Sledeće nedelje bogati seljak pođe u obilazak svoga imanja, i tako stiže do lepe doline, pune cveća i raskošnog drveća. On naredi svojim slugama da tu iskopaju duboku jamu za gašenje kreča. Naredi da se donesu drva i zapali u jami velika vatra. Zatim naredi svojim slugama da bace u vatru prvog čoveka koji ovuda naiđe.

Kad se vratio kući bogataš reče svome zetu da pođe do tog i tog mesta i da vidi šta njihove sluge rade.

Zet ga posluša i pođe. Prolazeći selom, pred sinagogom ga zaustaviše drugovi, raspričaše se s njim, zatim uđoše zajedno u bogomolju, i kako je bilo vreme molitvi, on ostade unutra. Kad se molitva završila, još je neko vreme stajao u predvorju i pričao sa svojim drugovima.

A šta je za to vreme uradio bogati tast? Odlučio je da proveri da li je njegov zet bačen u vatru. Ogrnuo se da ga niko ne pozna i stigao do one jame pre svoga zeta. Njegove sluge, izvršavajući doslovno njegovu naredbu, uhvatiše ga i baciše u vatru. Nije mu pomagala vika ni preklinjanje da je on njihov gospodar. Sluge su poslušale njegovo prvo naređenje.

Posle kraćeg vremena stiže na to mesto i njegov zet, a sluge mu ispričaše šta se desilo. Mladi čovek je shvatio da su ova jama i vatra u njoj bile spremljene za njega. Bilo ga je žao tasta, ali se isto tako i radovao svom spasenju. Pošao je kući i živeo sa svojom ženom srećno i zadovoljno.

ŽIVOTNA MUDROST MLADIH

U jednom gradu u Jemenu živeo je čovek koga su svi poznavali, ako ni po čemu drugom ono po imenu. Jevreji su ga, naime, zvali Iskusni. Za života je promenio mnogo žena, ali ni sa jednom nije bio zadovoljan. Među njima nije naišao na onu koja bi ga volela, koja bi radila i brinula o mužu i svojoj deci, na onu koju bi mudri kralj Solomon nazvao vrsna žena.

Kada je njegov sin stasao za ženidbu i zatražio od oca dozvolu, čovek nije pristao. Hteo je da mu se sin oženi tek kada dobro nauči i upozna život. Jednoga dana pozove on sina preda se i reče mu:

— Pre no što se oženiš, pođi u svet i prošetaj njime! Porazgovaraj s ljudima, slušaj ih i nauči se mudrosti i znanju. Dajem ti veliki hleb, jelo za put i jedan zlatan dinar.

— A koliko vremena treba da se bavim po svetu? — upita sin.

— To zavisi od tebe. Samo, da znaš, kada se vratiš, treba da mi vratiš dinar. I još treba da mi doneseš živog ovna, delom pečenog a delom kuvanog.

Sin je pažljivo slušao očeve reči a ovaj je nastavio da mu objašnjava:

— Kada iziđeš iz grada, ne idi sam na put. Stani pa sačekaj nekoga ko će poći s tobom. Samo, treba da znaš da izabereš sebi dobrog i poštenog saputnika.

Sin je upamtio očeve reči i napustio kuću. Stigao je na kraj grada, stao i čekao da naiđe neko s kim će nastaviti dalje.

Ne prođe mnogo vremena a tim istim putem naiđe neki starac. Videvši mladića on mu se obrati:

— Lenjo momče, ne stoj na putu! Ded da krenemo, pre no što se sunce digne pa postane suviše toplo za pešačenje.

— Ako tebi, gospodine, ne smeta, posedi sa mnom malo da pojedemo doručak, jer sam ja vrlo gladan — odgovori mladić.

— U pravu si, sinko. I poslovica kaže: „Podmiri stomak i ojačaj noge."

Momak izvadi hleb iz svoje torbe, i zamoli starca da ga podeli. Čovek uze hleb u svoje ruke pa ga je dugo delio. Dade mladiću, pa sebi. Onda od ovog uze komad pa ga stavi sebi, skide od svoga pa dodade onom i sve tako dok nije bio sasvim siguran da je hleb podelio na ravne časti.

— Šteta, sinko, što nemam čime da odmerim delove — reče starac — učinio sam sve što sam mogao, a ti sada odaberi deo koji želiš.

Momak vide da je starac pošten čovek. Bio je siguran da je našao dobrog prijatelja, kao što mu je otac naredio, i odluči da pođe s njim na put.

I odista starac je bio poštenjačina, ali mudrac veliki nije bio. Bio je bogat i nije imao sinova. Imao je samo kćer jedinicu, lepu i mudru. Ona je vodila njegovo imanje bolje nego da su to radili sinovi.

Starac i mladić videše na putu veliko žitno polje a poljem je tekao potok žive vode. Žito je dostizalo visinu od tri do četiri metra. Bilo je ugodno gledati u žito boje zlata.

Mladić je radoznalo posmatrao sve oko sebe i onda uzviknu:

— Žito, žito, jesu li te tvoji vlasnici već pojeli ili će te uskoro pojesti?

Reči mladog čoveka se nisu svidele starcu i zato mu reče:

— Govoriš gluposti, momče. Zar ne vidiš da je žito još na svom mestu, da vlasnici još nisu od njega uopšte jeli?

— Pa ipak, ja nisam siguran da ga vlasnici nisu već pojeli — ponovi momak svoje reči.

„Šteta! Dobar je dečak, ali ne baš pametan", mislio je starac.

Još su tako govorili, kad ugledaše čoveka kako ore u polju. Plug su vukla dva debela i zdrava vola. Starac zastade posmatrajući lepu

i glatku kožu volova koji su bili od najbolje pasmine, te se obrati momku:

— Šta misliš, sinko, o tim volovima?

— Ne bih sa njima orao — odgovori mladić.

— Šta to govoriš, momče? Svaki bi zemljoradnik bio ponosan da ima ovakve volove!

Mladić oćuta i ne reče ni reči. Nisu daleko odmakli, kad u polju sretoše drugog orača. Ovaj ratar je orao svoju njivu s parom mršavih i neuglednih volova. Mladić pogleda u volove i uzviknu:

— Volovi, volovi, kako je dobro orati sa vama!

— Ej, glup li si, momče — ljutito će starac — ta ovo su loši i mršavi volovi. Oni nemaju snage da povuku plug ni po ravnom putu.

Išli su oni dalje tako ceo sat bez reči, sve dok pred sobom ne ugledaše veliki grad. Oko grada su bile jake zidine, a iza njih su se videle visoke kule.

Mladić prekide ćutanje i uzviknu:

— Blago meni što ne stanujem u tom gradu!

Starac nije više mogao da sluša pa odluči da pouči mladića mudrosti:

— U tom gradu stanuju uvaženi i bogati ljudi koji nose skupocena odela. Oni se svakoga dana kupaju i mažu skupocenim uljima. Zar ne vidiš u njemu velike palate i visoke kule? Glupost je reći da taj grad nije dobar.

Dok je on tako govorno stigoše u neko malo i siromašno seoce. Kuće su tu bile niske i trošne. Ljudi su hodali u poderanoj odeći, bosi.

— Kako je ovo lepo mesto! I kako je lepo ovde stanovati! — uzviknu veselo mladić.

— Sve je tako kao što sam rekao, sve ti vidiš obrnuto — naljuti se starac i nije više progovorio ni reč.

Pred veče stigoše obojica u grad u kome je starac stanovao.

— Koliko lepih kuća ima u ovom gradu — reče mladić — hoćeš li mi pokazati svoju kuću?

— Moja je kuća jedna od najviših u gradu — reče starac, i pokaza na jednu kuću na tri sprata — a poznaćeš je po tome što ima pet stubova.

— Odista ti je kuća lepa i velika. Ali ja odavde vidim na njoj šest stubova a ne pet kao što ti reče.

— Svojom sam rukom gradio tu kuću, a ti mi se ne podsmevaj! Ne govori mi da ima šest stubova kada ih je samo pet!

Mladić ostade pri svome, a starac zamalo što ga ne ostavi u ljutini. Na kraju ga ipak iz učtivosti pozva da prenoći u njegovoj kući.

— Imam ja mesta koliko hoću — reče mladić — u kući koja pripada svim ljudima.

Starac je dobro poznavao svoj grad, pa ipak nije znao za takvu kuću. Pošto se već navikao na ludosti svog mladog saputnika, nije ni obratio naročitu pažnju na njegove reči. Ostavio ga je na ulici i pošao svojoj kući.

Kod kuće je ispričao kćeri sve što mu se desilo na putu, a ispričao joj je i o mladiću, svom neobičnom saputniku. Pričao joj je o čudnim rečima koje je izgovorio o žitnom polju, o paru volova, o velikom gradu i još mnogo toga.

Njegova ga je kći pažljivo slušala. Kada je završio svoju priču, ona mu, smešeći se, reče:

— Ne zameri mi, dragi oče, ako ti kažem da misli toga mladića nisu toliko čudne.

— Kako to? — upita otac.

— Pre svega, što se tiče polja. Tačno je da se žito nalazilo još na svome mestu, ali su se, možda, vlasnici zadužili na račun toga žita još pre no što je sazrelo. Ako je tako, to je isto kao da su ga već zelenog pojeli.

— Dobro, recimo da si u pravu što se žita tiče — reče otac — ali šta je s onim volovima?

— I što se volova tiče, mladić je mudro govorio. Debeli volovi nisu dobri za oranje, jer su teški od silnog sala, i lenji su. Mršavi volovi su vredni i snažni. Nisu oni mršavi što su gladni ili bolesni, već od teškog rada, a takvi su rataru baš i potrebni.

— Dobro. I tu si mi stvar lepo objasnila — složi se starac sa svojom kćeri — a šta je s onim utvrđenim gradom?

— I tu je mladić bio u pravu. Stanovništvo utvrđenog grada su kukavice i plašljivci. Oni misle da će ih zidine spasiti kad stigne nevolja. Seljaci nisu takvi. Oni su junaci i njima nisu potrebne zidine da ih čuvaju. Oni će se, ako zatreba, svojim telima i svojim oružjem odbraniti.

Starac se začudi životnoj mudrosti svoje kćeri i nastavi da pita:

— Nisam znao, kćeri moja, da ste vi, mladi, tako mudri. Sad bih ja hteo da čujem kako ćeš mi objasniti ono što je rekao o stubovima na našoj kući?

— Tačno je da na našoj kući ima samo pet stubova. Ali kad si ti mladiću pokazao izdaleka kuću, ja sam stajala na krovu, među stubovima, i gledala hoćeš li skoro naići. Ja sam bila taj šesti stub, koji je mladić izdaleka video.

— Lepo, kćeri moja, moram priznati da si mudrija od mene! A zašto je taj mladić rekao, kada sam ga pozvao u našu kuću, da će prenoćiti u kući koja pripada svim ljudima? Hoćeš li mi reći gde V našem gradu postoji takva kuća?

— Mladić sigurno spava u prostorijama sinagoge. Zato bih ti savetovala da požuriš onamo i da poneseš za njega nešto jela, jer je sigurno gladan.

— U pravu si, kćeri. Ako je tako mudar, onda je zaslužio poštovanje i čast.

Kći je spremila mladiću večeru: četiri jaja, pogaču i lonac čorbe s mesom. Ona je to sve predala ocu i rekla mu:

— Reci ti tom mladiću:

Zvezda na nebu četiri ima,
i mesec je pun,
a na moru — plima!

Starac uze večeru i pođe prema sinagogi, jevrejskoj bogomolji, u koju svaki putnik namernik ima pravo da svrati. Uz put je ovako

razmišljao: „Ovo je jelo dovoljno za dvojicu. Biće mladiću dosta i tri jaja, umesto četiri." Skloni se iza nekog ugla, odlomi malo od pogače, pokusa pola čorbe i pojede jedno jaje.

Kada je stigao u sinagogu, odmah nađe mladića.

— Diži se, prijatelju, i pojedi večeru koju ti je poslala moja kći — reče starac.

— Hvala ti mnogo, a zahvaljujem se i tvojoj kćeri koja ima tako dobro srce — odgovori mladić i poče da jede.

— Da ne zaboravim — nastavi starac — moja me je kći zamolila da ti prenesem ove reči:

Zvezda na nebu četiri ima,
i mesec je pun,
a na moru — plima!

— Mudra je tvoja kći, mnogo je mudra — reče mladić i nasmeja se. — A ti, starče moj, prenesi njoj, molim te, ove reči:

Zvezda na nebu samo tri ima,
na moru je oseka,
a na mesecu — mladina!

Starac se vrati svojoj kući i prenese svojoj kćeri mladićev odgovor.

— Nadam se, dragi oče, da ti je prijala pogača i jaje koje si pojeo i čorba koju si pokusao. Neka ti je na zdravlje! — smejala se kći.

Začudi se starac i upita svoju kćer:

— Odakle znaš?

— Sam si rekao — odgovori mu ona i objasni ocu svoju pesmicu i odgovor mladića na nju.

— Ja se stvarno stidim što mi se vi mladi podsmevate — pa se kao ljutnu, ali je bilo jasno da se nimalo ne ljuti.

Idućeg jutra devojka posla po ocu doručak za mladića i zamoli ga da ga pozove u posetu. Starac predade mladiću jelo (ovoga puta

netaknuto) i pozva ga da ih poseti. Mladić sa zadovoljstvom primi poziv i obradova se što će upoznati starčevu kćer.

Kad je došao u posetu, mladić je dugo razgovarao sa devojkom, a otac ih je sa strane gledao zadovoljan i veseo. Starac i njegova kći zamoliše mladića da ostane kod njih još nekoliko dana. Tih su se dana dvoje mladih zavoleli. Odlučiše da se uzmu, a starac rado pristade.

Ostade im samo da zamole mladićevog oca da i on pristane.

— Moj mi je otac, pre polaska na put, postavio teške uslove — reče mladić devojci.

— A koji su to?

— Da mu donesem živog ovna, delom kuvanog, a delom pečenog, a pored toga moram mu vratiti i dinar koji mi je dao za put. Da li je tako što uopšte 'moguće?

— Još kako je moguće. Po uslovima koje ti je otac postavio, shvatam da je on dobar trgovac. Da bi ih ispunio, moraš izići na trg.

— A šta ću ja tamo?

— Kupi ovna za dinar koji imaš, zakolji ga i prodaj meso još istoga dana, ako treba i sa malom zaradom. Čini tako svakoga dana sve dok ne zaradiš toliko novaca da možeš kupiti celog ovna i da ti ostane dinar.

Mladić posluša devojku, iziđe na trg i kupi ovna. Poče trgovati mesom. Posrećilo mu se i u roku od nekoliko dana on zaradi toliko da je mogao kupiti ovna, a očev dinar mu ostade. I tako on kupi lepog ovna i donese ga devojci.

Devojka uhvati ovna, odseče mu oba uha. Jedno je ispekla na ulju, a drugo je skuvala.

— Sada možeš da napuniš sve uslove — reče devojka. — Vrati se svome ocu i stavi preda nj: ceo dinar, živog ovna, koji je delom kuvan, a delom pečen.

Mladić nije više čekao, nego se istoga dana vratio svome ocu.

— Eto, dočekao sam! — Obradova se otac. — Sam si našao svoj pravac u životu!

Kada je čuo kako je devojka, kojom bi njegov sin hteo da se oženi, tako mudra, odmah dade svoj pristanak. Svadba je bila velika, trajala je sedam dana. I do dana današnjeg pričaju o njoj na ulicama Sane — glavnog grada Jemena.

VRATI ALAT DA ČOVEK NASTAVI ZANAT

U nekom gradu u Jemenu bio jednom jedan pravedan i dobar kralj. On je voleo sve žitelje svoga grada, kako Arape, tako i Jevreje. Svakoga bi dana običavao da šeta širokim krovom svoga dvorca, odakle se pružao pogled na ceo njegov grad. On je veoma voleo da ga posmatra, jer je u njemu bilo lepih zgrada, zelenih i cvetnih vrtova.

U petak, kada bi se vraćao iz džamije s molitve, on bi se penjao na ravan krov svoga dvorca i posmatrao jevrejsku četvrt. U to vreme bi se tamo na svakoj kući dimio odžak, jer su u njima domaćice tada kuvale i pekle za jevrejski praznik — subotu. Jednog petka kralj vide da pa jednoj jevrejskoj kući nema znaka života. Pomisli da je to samo slučajno i nastavi svoju šetnju.

Idućeg petka ponovi se ista stvar. Iz one kuće ne iziđe dim, pa je tako bilo i u petak sledećih sedmica. Kralj se veoma začudio pa je naredio da pozovu domaćina te kuće. Kada su doveli tog Jevrejina pred kralja, ovaj ga upita u čemu je stvar? A Jevrejin mu na to odgovori:

— Ako me pitaš, gospodaru i kralju moj, zašto u petak nema dima sa moga ognjišta, ja ću ti odgovoriti. Razlog je jednostavan: ja u svojoj kući ništa nemam. Kada nema u kući šta da se kuva i šta da se peče, onda se ni ognjište ne dimi.

— A od čega si ranije živeo? — upita ga kralj.

— Ranije sam bio zanatlija, zlatar i srebrnar, ali danas, pošto su mi oduzeli sav alat, nemam čime da se izdržavam.

— Ko ti je oduzeo alat? — upita kralj.

— Oduzeo mi ga je najveći trgovac u gradu, gospodaru i kralju moj. Taj mi je bogati trgovac oduzeo alat, a kako ću ja da se sporim s njime, kada je jači i bogatiji od mene? Ne može šut sa rogatim!

— A zašto je to učinio?

— Bogataš je na sudu rekao da mu je moj pokojni otac bio dužan stotinu rijala. Kada je video da u mojoj kući nema šta drugo da zapleni, za pokriće duga mi je oduzeo alat.

Kralj je znao da je taj bogati trgovac opak čovek i da misli samo na svoj novac i kako još više da zaradi. Svi su ga trgovci slušali a obični ljudi su ga se i plašili. Čak su mu se i šeici klanjali, a sudije su primale od njega mito i donosile presude po njegovoj volji. Znao je kralj i to da se taj bogati trgovac ne vlada po državnim zakonima i da se čak ni kralja ne boji. Pa ipak, kako da mu doskoči? Jer, kakav je bio, taj je bogataš mogao najmiti zlikovce da ga ubiju. Ovoga puta, kralj odluči da mu ne oprosti.

— Nameran sam da ti pomognem i da ti vratim ono što je tvoje — reče kralj Jevrejinu — i zato me ti poslušaj i čini onako kako ti budem rekao! Kao što ti je poznato, ovaj je trgovac siguran u sebe, osoran i bestidan. Sigurno ćeš uspeti da ga navedeš da te ošamari bez ikakvog povoda. Onda ga dovedi k meni da mu ja sudim, a dalje je sve moja briga.

— To bih mogao da uradim samo ako se obučem kao jedan od stranih trgovaca koji dolaze u naš grad da trguju — odgovori Jevrejin. — A ja takve odeće nemam, ne mogu ni da je kupim jer nemam čime. Da li bi ti mogao da mi daš takvo odelo?

Kralj naredi da se tom zanatliji daju nova odela, ista onakva kakva oblače bogati i pošteni trgovci.

Jevrejin se obuče i, kao uvaženi trgovac, uđe u radnju usred grada. Svi su se bogataševi pomoćnici požurili da ga pozdrave i da ga s poštovanjem upitaju šta želi. Jevrejin zamoli da mu pokažu tkanine najbolje vrste a prodavci se požuriše da mu iznesu ono što je tražio. Ovaj je gledao, pipao i pažljivo ispitivao svaku trubu tkanine, kao da je ne znam kakav iskusan stručnjak. Posle dužeg vremena on se obrati prodavcima:

— Ova roba mi se ne dopada!

Kada je hteo da iziđe, prodavci su ga zamoli da sačeka vlasnika trgovine, koji će odmah doći. On će mu sigurno naći ono što traži.

[redacted]

Čim je vlasnik trgovine čuo da se u jednoj od njegovih radnji nalazi neki bogati kupac, odmah ostavi sve svoje druge poslove i požuri u svoju trgovinu. Kada je ušao, pozdravio ga je s poštovanjem i častio kafom. Pošto su ispili kafu, naredi svojim pomoćnicima da hitro donesu nekoliko truba najskuplje tkanine, koju je posebno čuvao u jednom od svojih stovarišta. Pomoćnici potrčaše, i ubrzo doneše tkaninu. Staviše je na tezgu, pokazaše je, ali se tobožnji stranac napravi kao da ga ova uopšte ne zanima. Onako uzgred reče:

— Pa, ni ova roba nije nešto naročito. V mojoj zemlji prave odeću od ove tkanine samo najsiromašniji ljudi.

Bogati trgovac zamoli svoga kupca da sutradan ponovo dođe i obeća mu:

— Nastojaću da ispunim tvoju želju. Nema robe u celoj zemlji za koju ja ne znam, sutra ćeš ovde naći ono što želiš.

Sutradan se Jevrejin vrati u trgovinu. Već su ga čekali vlasnik, drugi trgovčevi pomoćnici i službenici. Oni mu pokazaše trubu dragocene tkanine od koje samo kraljevi poručuju svoja odela.

— Nema u celoj zemlji lepe i tanke tkanine kao što je ova — reče bogati trgovac radosno trljajući ruke.

Jevrejin se složi da je tkanina dobra, mada nije 6d onih najboljih koje on poznaje. Ali sad, ako nema bolje, uzeće od nje. Čim to reče, svi su se mnogo obradovali. Konačno se našla tkanina za stranca!

— Koliko truba ove tkanine želiš, uvaženi gospodine trgovče? — upita ga bogati trgovac, i naredi službenicima da zapišu porudžbinu i naprave račun.

Jevrejin izvuče iz džepa malu crnu kapicu, koja je na vrhu bila probušena. Rupa nije bila veća od malog novčića. Pokaza prstom na rupu u kapi i sasvim ozbiljno odgovori:

— Treba mi od ove tkanine komad kojim bih mogao zakrpiti rupu na kapi.

Svi se prisutni zgledaše. Stajahu zabezeknuti, ukočeni, bez glasa.

— Znači, došao si da mi se podsmevaš? Da zbijaš šale na moj račun? — počeo je vlasnik trgovine da viče. Njegovom besu nije bilo granica.

— Ja zaista nisam došao da ti se podsmevam. Hoću samo komadić tkanine iz ove trube, koliko da zakrpim njome ovu rupu — reče tiho Jevrejin. — Reci mi kolika je cena pa da odmah platim!

Trgovcu jurnu krv u glavu. Bez mnogo razmišljanja podiže ruku i ošamari kupca. Jer ovaj trgovac, najveći među svima u gradu, nije navikao na takav odnos. Dvojica stražara, koji su po kraljevoj zapovesti bili u blizini trgovine, uđoše i odvedoše Jevrejina.

Sutradan su bogatog trgovca pozvali na sud. Za sudskim stolom sedeo je glavom i bradom sam kralj. Saslušavši stranke on donese ovakvu presudu:

— Neka ovaj trgovac ošamari glavnog trgovca našeg grada ovde u sudnici, kao što ga je ovaj ošamarir u svojoj trgovini. Jer po zakonu našeg grada kupac je uvek u pravu i prodavcu je zabranjeno da zahteva od kupca da kupuje više nego što mu je potrebno. A još i više, sigurno je da prodavac ne sme podići ruku na kupca.

Glavni trgovac grada se postide pred mnoštvom ljudi koji su se nalazili u sudnici. On se ne složi da primi šamar pred svima. Umesto toga, predloži da plati tom čoveku koliko god zatraži. U početku Jevrejin ne pristade da primi novac i uporno zahtevaše da vrati šamar za šamar. Tek pošto ga je trgovac dugo molio i skoro plakao pred njim, Jevrejin promeni mišljenje. Kralj je lično odredio svotu novca, koju je okrivljeni imao da plati.

Posle ovog suđenja i sa zlatarevog se dimnjaka dizaše dim svakoga petka. Kupio je sebi alat, radio je vredno svoj posao i ništa ni njemu ni njegovoj porodici nije nedostajalo do kraja života.

DELI SE I DOBRO I ZLO

Bio jednom u Bagdadu jedan kralj pa imao svirača Jevrejina. Kad bi bio mnogo zabrinut, kralj bi zatražio od Jevrejina da mu svira. Tako bi zaboravio svoje teške brige, muzika bi mu donela olakšanje. Jednoga dana kralj nije mogao da zaspi. Naredio je da dovedu njegovog svirača. Kako je toga dana bio baš najveći praznik Jevreja, Dan pomirenja, svirač je razmišljao kako da odbije odlazak u dvor a da time ne uvredi kralja. Vera mu je strogo zabranjivala da toga dana svira, a on nikako da smisli neki izgovor. No kraljevo se naređenje mora izvršiti. To je shvatio, obukao se kako valja i pošao u dvor. Sedeo je i svirao, ali je njegova svirka bila nekako tužna. Odjednom se seti da se u tom času, verovatno, u sinagogi peva jedna prastara lepa molitva i on poče nju da svira, kako bi sebi nekako olakšao. Pesma se kralju mnogo svidela. Slušao je pažljivo, uživao u njoj i onda je rekao svom sviraču:

— Nikada nisam čuo tu lepu pesmu. Zašto mi je do sada nisi svirao? — I pre no što je svirač uspeo da odgovori, kralj mu reče: — Za ovu pesmu si zaslužio posebnu nagradu. Reci mi šta želiš, sve što zatražiš ispuniću ti.

Irački Jevreji su imali običaj da se, kao i mnogi narodi toga područja, bičuju na taj praznik. Svirač pomisli kako bi mogao bar unekoliko da ublaži greh koji je načinio time što je svirao na praznik za vreme kojega je zabranjena svetovna svirka. Zato se obrati kralju sa ovom molbom:

— Gospodaru, kralju moj, ja te molim da me počastiš stotinom šiba.

Kralj pomisli kako njegov svirač nije razumeo šta mu je rečeno, pa ponovi:

— Ja hoću da te počastim nekim skupim darom. Reci mi samo šta hoćeš.

— Već sam ti rekao. Molim te da me počastiš sa stotinu šiba.

Kralj je razmišljao nekoliko trenutaka i posle toga naredi dvojici vojnika da sviraču udare stotinu šiba. Međutim, pre no što su vojnici počeli da ga udaraju, svirač se pokloni kralju i reče:

— Hvala ti, kralju moj. Samo, ima tu još nešto. Ja, u stvari, treba od ovih stotinu šiba da primim samo deset, jer ja i platu, koju od tebe dobijam, tako primam ...

Kralj se začudi ovim rečima i zatraži da mu ovaj objasni u čemu je stvar. Na to svirač odgovori:

— Svaki put kada dođem da sviram, ti me, kralju moj, častiš novčanim darom. A šta se posle toga događa? Od svake stotine dinara koje mi kralj daje, meni ostaje samo deset.

— Kako je to moguće? — ljutito će na to kralj.

— Vrlo jednostavno — objašnjavao je svirač. — Činovnik koji zapisuje naređenje uzima za sebe deset dinara, ostaju mi samo devedeset, čovek koji me vodi do blagajnika uzima za sebe deset dinara, tako meni ostaje samo osamdeset. Blagajnik uzima za sebe dvadeset dinara i meni ostaje samo šezdeset. Stražar na vratima palate uzima za sebe deset dinara i meni ostaje samo pedeset. Čuvar riznice uzima za sebe deset dinara i meni ostaje samo četrdeset. Zapovednik kral>eve garde uzima deset, kraljev telohranitelj uzima još dvadeset dinara za sebe, i tako meni obično ostaje samo deset ...

Sada je tek kralj shvatio sviračevu nameru. Naredio je da se odmah pozovu svi sviračevi „ortaci”, i kad su se oni skupili, reče im:

— Naredio sam da se ovom Jevrejinu, sviraču, udari stotinu šiba. Kao što ste njegovi ortaci u radosti, tako ćete sada biti njegovi ortaci i u žalosti.

Ortaci su primili svoj deo šiba, pa su posle toga odlučili da će od sada svirač dobijati svoju platu onako kako je kralj to odredio.

NIJE UVEK TUĐE SLAĐE

U vreme kada je Irak još bio pod turskom vlašću, živeo je u Bagdadu sultanov namesnik, po imenu Nazim-paša, koji se proslavio time što nije pravio razliku među stanovnicima, jednako je uvažavao i Arape i Jevreje, nije sudio ni po babu ni po stričevima.

Jednom dođe u njegov ured siromašna Jevrejka, udovica, koja mu sva uplakana ispriča kako sama izdržava osmoro svoje dece. Nema ni rođaka ni poznanika, i nema nikoga ko će nju i njenu decu spasiti od gladi.

— Do sada su nas od gladi spasavale urmine palme koje rastu na malom polju iza moje kuće — nastavi priču udovica. — A eto ima već mesec dana kako ih neko noću bere, a ja i moja deca ostajemo gladni. Obratila sam se policiji ali su mi tamo rekli ako ja ne mogu da kažem na koga sumnjam, oni neće moći da mi pomognu.

— Znam ja — reče Nazim-paša — da policajci ovoga grada ne vrše uvek ispravno svoju dužnost. Idi kući pa će se sve nekako srediti.

Čim je žena izišla, Nazim pozva jednoga od čuvara reda, i reče mu:

— Evo ti novac, idi i kupi kilogram ječma, noćas pođi u voćnjak ove udovice. Popni se na svako drvo, i u svaku urmu stavi po zrno ječma. Samo, obrati pažnju da ne zaboraviš nijednu palmu, i nijednu urmu na njoj. I još nešto: o ovome ne smeš nikome na svetu da progovoriš.

Policajac učini onako kako mu je namesnik naredio, i ujutru se pojavi pred njim i reče:

— Sve sam učinio onako kako ste naredili!

— Dobro! — osmehivao se Nazim-paša. — A sada mi pozovi nadglednike koji u Bagdadu nadziru robu na pijacama.

Kada su se nadglednici pojavili pred namesnikom, ovaj im naredi:

— Rano ujutro iziđite na voćnu pijacu i proverite sve urme koje se donesu na prodaju. Ako u nekoj od njih nađete neko strano telo, dovedite mi prodavca i svu njegovu robu.

Sutradan ujutru nadglednici iziđoše na pijacu i pregledaše sve urme. Kad tamo, kod jednog bogatog trgovca nađoše urme u kojima se nalazilo zrnevlje ječma. Odmah su naredili trgovcu da sa svojom robom pođe za njima. Odveli su ga pred namesnika koji ga je upitao:

— Odakle ti ove lepe urme?

— Iz moga voćnjaka, gospodine namesniče — odgovori trgovac.

— Možeš li nam doneti još malo ovakvih urmi?

— Kako da ne! — odgovori trgovac.

— Ako je tako, idi s mojim stražarom i donesi nam još takvih urmi! Ne mora mnogo, samo nekoliko plodova. Ali ne zaboravi: možeš da obereš urme samo iz svoga voćnjaka.

Trgovac je radio celoga dana, dok nije obrao sve urme iz svoga voćnjaka. Posle toga, on ih je poneo u ured Nazim-paše. Namesnik je naredio da se na njegov sto iznesu i one urme koje su se prodavale na pijaci. Uzeo je u ruku nož, rasekao jednu od njih i našao u njoj zrno ječma. Rasekao drugu, treću, četvrtu i u svima je našao ječam. Kada je rasekao sve urme, obrati se bogatom trgovcu:

— A sada, raseci neku urmu koju si doneo iz svoga vrta! Da vidimo da li su od iste vrste?

Trgovcu su se tresle ruke od straha kada je uzeo nož i počeo da otvara urme koje je doneo iz svog voćnjaka. Otvorio je mnoge, ali ječam nije našao ni u jednoj urmi.

— Šta imaš da kažeš u svoju odbranu? — viknu na njega namesnik.

Trgovac je ćutao. Nije znao šta da kaže.

— A sada, ispričaj sve onako kako je zaista bilo! — nastavi namesnik da viče na njega. — Ili ću narediti da te obese na glavnom

trgu Bagdada.

Trgovac briznu u plač i zamoli za milost za sebe i za svoju porodicu. Ispričao je da je one urme brao u susednom voćnjaku samo zato što su bile slaće od onih u njegovom vrtu.

— Ovoga puta ću te pomilovati, jer mi je žao tvoje porodice, ali sada na licu mesta ima da daš svojoj susedi, udovici, za njene dobre urme hiljadu zlatnih dinara.

Trgovac isplati udovici hiljadu dinara, pa je ona mogla da sa svojom decom živi u miru i radosti.

ABU NIMAROVI GORKI KRASTAVCI

Bio jednom u gradu Basri bogati trgovac po imenu Abu Nimar. Bio je poznat i po tome što je bio neprijatelj Jevreja. Oni zato i nisu kod njega kupovali niti su mu prodavali svoju robu, jer su znali da ih on ne voli. Jedne godine pred velike jevrejske praznike Abu Nimar odluči da im napakosti. Znao je da irački Jeireji, čak i najsiromašniji, za Novu godinu, spremaju punjene krastavce. Šta je učinio? Pokupovao je od seljaka i trgovaca sav krastavac koji su donosili na pijacu, jer je znao da Jevreji neće imati drugog izlaza nego da dođu kod njega i da kupe krastavce po ceni koju on bude odredio.

Tako je i bilo. Jevreji počeše dolaziti u trgovinu kod Abu Nimara da kupuju krastavce za Novu godinu.

— Molim lepo — govorio im je trgovac, radosno trljajući ruke — samo treba da znate, da su kod mene krastavci skupi, svaki krastavac staje četvrt dinara.

Imućni Jevreji ne pristadoše da plate Abu Nimaru tako visoku cenu. Oni su poslali svoje služitelje u susedne gradove da im odande donesu krastavce za praznik. Ali siromašni nisu imali služitelje. Šta su mogli da urade? Obratiše se mudrom Sasonu Adžamiju. On ih je saslušao i obećao da će pokušati nešto da uradi. Zabranio Je svim Jevrejima u Basri, i siromašnima i bogatima, da kupuju povrće kod Abu Nimara, sve dok im on to ne bude javio. Jevreji poslušaše Adžamija, pa je trgovac počeo da brine za sudbinu svoje robe. Kad je već praznik bio blizu, uputi se u Abu Nimarovu radnju lično Sason Adžami. Abu Nimar ga je snishodljivo dočekao, upitao ga za zdravlje, kako je već to na Istoku red i prilika, i zapitao šta želi.

— Hoću kod tebe da kupim krastavce za praznik — odgovori mu mudrac. — Samo, ja sam čuo da ti tražiš suviše visoku cenu za njih.

— To je tačno, hteo sam da ih prodam za veću cenu od uobičajene, jer su od posebne, najbolje vrste. Ali tebi ću, uvaženi, prodati jevtinije.

— To je lepo od tebe, priznajem. Ali pre no što kupim, dozvoli mi da okušam jedan krastavac. Znaš, ja tako uvek pre no što kupim nešto za jelo, uzmem zalogaj da vidim kakvo je.

— Molim — složi se trgovac, uze jedan krastavac, raseče ga i predade ga mudrom Adžamiju. Ovaj je uzeo režanj u usta i poče da pljuje po podu. Zatim viknu ljutito na Abu Nimara:

— Čoveče, pa ti prodaješ gorke krastavce — i to još za skupe novce!

I drugi su kupci, koji su toga časa bili u prodavnici okušali krastavce, ispljunuli gorki zalogaj iz usta.

— V pravu si, mudri čoveče — mrmljao je Abu Nimar. — Reci mi, molim te, šta da radim? Ovo je, izgleda, kazna što sam hteo ljudima da napakostim ... Molim te, pomozi mi!

— Ovde u radnji ne mogu da ti pomognem — reče mu mudri Adžami — ono što mogu da ti kažem, to je da je sva zelen, sve povrće i voće u tvojoj radnji gorko, ne samo krastavci. Ako nećeš da ih baciš na đubre, treba da dođeš kod mene kući. Tamo ću ti dati savet šta da činiš.

Mudri Sason Adžami reče ovo, okrenu se, iziđe iz radnje i krenu svojoj kući. Abu Nimar je trčao za njim i molio ga za milost. Kada su stigli kući, Adžami uvede trgovca u svoju sobu i tamo mu reče:

— Tvoje će povrće biti opet ukusno i dobro samo ako ispuniš tri uslova, a to su: prestani jednom zasvagda da mrziš Jevreje, poštuj na isti način sve ljude, budi milosrdan prema siromašnima bez obzira kojem narodu pripadaju.

— Uvaženi Sasone Adžami, obećavam ti da ću od danas biti dobar prema Jevrejima, da ću ih poštovati i biti milosrdan prema sirotinji, bez obzira kome narodu pripadali.

— Idi kući s mirom i sve će biti od sada u najboljem redu! — uveravao ga je mudri Adžami.

Kada je Abu Nimar stigao pred svoju radnju, našao je u njoj dugačak red kupaca više narodnosti. I gle, čudo: voće i povrće je bilo opet sveže i ukusno kao pre, a trgovac ih je prodavao po tržišnoj ceni. Obe strane su bile zadovoljne. Jevreji su mogli da pripreme svoje praznično jelo, punjene krastavce, a trgovac je spasio svoj novac.

JAKOV OBUNAR I RAZBOJNIK

Od davnina je u gradiću Dir al Beker, na tursko-pereziskoj granici, postojala jevrejska opština. Jevreji su se tu uglavnom bavili zanatima, bili su krojači, obućari, krznari. Bilo je među njima i nešto trgovaca koji su prodavali odela i obuću seljacima i kurdskim plemenima u planinama. Obućari Jevreji su ponekada išli od mesta do mesta da popravljaju stanovnicima obuću. Za svoj rad su dobijali pirinač, vunu, kostret, luč za potpalu i osvetljene, i još mnogo drugoga.

Jednoga dana, u rano leto, pođe družina od pet obućara na rad u sela. Najmlađi među njima se zvao Jakov. Mala se družina polako penjala brdskim putevima, i kada je došlo vreme ručku, sva petorica odlučiše da se odmore pored izvora.

Još su tako sedeli i jeli kad se pred njima pojavi visoki Kurd, s mnogo redenika punih metaka preko ramena, a u rukama je držao pušku. Visoki Kurd ih pozdravi i zamoli Jakova koji je pušio za malo duvana. Jakov mu doda kesu punu duvana a doda mu i trud i kresivo. Ovaj napuni lulu, vrati mu duvan a kresivo bez reči strpa u svoj džep. Jakov je shvatio da njihov nezvani gost nema dobre namere. Obratio se svojim drugovima na aramejskom jeziku, kako ih tuđin ne bi razumeo:

— Treba mu uzeti pušku, jer se čini da je opasan. On sigurno hoće da nas ubije i da nam ukrade robu i alat. Izgleda da je osetio da smo Jevreji pa misli kako je nas slobodno ubijati. Moramo biti brži od njega!

Sva četvorica, kojima se Jakov obratio, bila su oženjena, čekala su ih kod kuće deca, pa su se bojali da napadnu Kurda. Sedeli su i

dalje na svojim mestima, ne mrdnuvši ni prstom. Jakov je znao da ih čeka smrt. Otvorio je Četvore oči i gledao šta će ova ljudina uraditi. A ovaj je odjednom prišao izvoru, legao na zemlju da bi se mogao napiti vode sa izvora, a pušku je stavio pored sebe. Jakov skoči i brzim pokretom uze pušku sa zemlje. Kad to spazi i Kurd skoči na noge, ali kasno. Jakov je već ubacio metak u cev i upravio je prema strancu. Naredio mu je da vrati kresivo, zatim su njegovi drugovi natovarili mazge i magarce i nastavili put. Kurda su vezali za samar jednog magarca a za njim je s puškom u ruci išao Jakov.

Kada su ušli u prvo selo, naiđe jedna starica. Čim je ugledala čoveka vezanog za magarca, ona uzviknu:

— Pa to je onaj poznati razbojnik, koji je prolio toliko nevine krvi i koji nam je opljačkao konje i stoku.

Kad je obućareva družina stigla Na vrh brda, ugledaše dvadeset i pet konjanika kako im se u trku približavaju. Obućari se uplašiše, ali su se vrlo brzo razvedrili kada je pred njima s konja sjahalo dvadeset i pet mladih naoružanih Kurda. Naime, baba je javila starešini sela, a starešina sela je pucnjima obavestio vođu plemena, koji je hitno poslao mlade jahače, ratnike, da pomognu Jevrejima obućarima. Kada su mladi ratnici videli vezanu ljudeskaru, nisu mogli verovati svojim očima. Poveli su ga sa sobom i pozvali obućare da zajedno s njima pođu kod voće njihovog plemena, uvaženog Abdula Kadera. Abdul Kader je obućare pozvao da sednu, ponudio im slatko i kafu. Posle uobičajenih pozdrava, plemenski vođa reče Jakovu:

— Slava alahu što si zarobio ovog razbojnika. I sebe i moje pleme si spasio velike nevolje.

Razbojnik je klečeći prišao Abdulu Kaderu, ljubio mu ruke i molio za milost, ali mu sve to ništa nije pomoglo. Pripadnici ovog plemena su dobro znali da im je on nekoliko dana ranije pokrao konje. Kada su ga dobro izudarali, priznao je gde se nalaze ukradeni konji.

Uveče su Kurdi zapalili velike vatre na vrhovima brda da jave svim pripadnicima plemena, stanovnicima okolnih sela, kako je strašni razbojnik uhvaćen. Sutradan su kod Abdula Kadera stigli i članovi razbojnikove porodice i vođe njegovog plemena. Hteli su da ga novcem otkupe. Abdul Kader nije pristao da ga oslobodi bez

suđenja, jer to nije bio običaj prema plemenskim zakonima u Kurdistanu.

Pregovori o oslobođenju razbojnika su se završili bez sporazuma. Njegovo je pleme objavilo rat plemenu Abdula Kadera. Borbe su trajale tri dana. Bilo je mnogo ranjenih, ali nije bilo ni pobednika ni pobeđenog.

Četvrtog dana stiže na mesto poglavar svih šeika Kurdistana, Zafrula Han. U ruci mu se vijorila bela zastava kao znak mira među zaraćenima. Obe strane su prekinule borbu. Poglavar šeika, Zafrula Han, naredi da mu se dovede razbojnik, pa ga upita:

— Zašto napadaš putnike namernike i prolivaš nevinu krv?

— To je moj hleb, i tako ja živim — odgovori razbojnik.

Poglavar šeika na to reče:

— Zar je krađa kresiva tvoj hleb? To je prljavi posao sitnih kradl>ivaca, a ne brdskih razbojnika.

Zafrula Han donese presudu: razbojnika obesiti, a njegove saplemenike proterati daleko preko granice, ali pre toga neka vrate oružje i konje koje su ukrali.

Pre no što je Zafrula Han pošao u svoje selo, pozdravio je Jevrejina, Jakova obućara. Dao mu je razne darove i rekao mu:

— Jevrejima je prorok Mojsije zabranio ubijati. Zato si dobro učinio što razbojnika nisi ubio već si ga doveo pred plemenski sud Kurda, kako je kod nas zakon i običaj od davnina.

U KUĐI MIR, NA POSLU SIGURNA RUKA

Pošli jednom kralj i njegov vezir da šetaju gradom. Stigli su tako i do pijačnog trga, prošli kroz vrevu ljudi i prolaznika i ušli u uličice u kojima su zanatlije imale svoje male radnje. Tako naiđoše na jednog Jevrejina stolara koji je, kao što je to obično na Istoku, sedeo na ulazu svoje radionice i tamo radio svoj posao. U ruci je držao bradvu, oštru da ne možeš oštriju zamisliti, a u drugoj komad drveta koji je obrađivao. S vremena na vreme on bi bradvom odsekao pokoju dlaku sa svoje glave. Kralj i njegov vezir zastaše. Nisu mogli verovati svojim očima, jer je ovaj stolar odsecao dlake sa svoje glave a pri tom ostajao nepovređen. Kralj se obrati svom veziru i reče mu:

— Ovaj je stolar odličan majstor. Gledaj samo kako primiče bradvu svojoj glavi! Dovoljno snažno da odseče dlaku a dovoljno slabo da se ne rani.

Vezir mu odgovori:

— Tačno je da je ovaj stolar odličan majstor, ali znaš li zašto? Zato što je veseo i radostan. Kad bi imao svojih briga, sigurno bi se povredio.

Kralj se ne složi s mišljenjem svog vezira;

— Dobar zanatlija ostaje dobar zanatlija, i uopšte nije važno da li je veseo ili žalostan.

Uveče su se obojica vratili iz šetnje, ali nikako da zaborave stolara. Sutradan vezir sam ode u šetnju a onaj stolar, Jevrejin, sedi na svom mestu, radi s bradvom i s vremena na vreme odseče po koju dlaku s glave. Vezir upita ljude gde stolar stanuje. Ljudi mu objasniše a vezir nađe jednu staricu, plati joj dobro i posla je u

stolarev dom da na neki način poremeti kućni mir. Kako stiže pred stolarevu kuću, starica zakuca na vrata. Iznutra se začu ženski glas:

— Ko je tamo?

— Hoću nešto da pitam.

Stolareva žena otvori vrata. Starica vide da je u kući sve čisto i uredno i da ova lepa žena kuva ukusna jela. Odmah je shvatila da stolar voli svoju ženu i da mu i ona uzvraća ljubav. Dugo je gledala u tu lepu ženu i na kraju je upita:

— Gde ti je muž?

— Sada je u svojoj radionici. Uveče se vraća kući i donosi svoju dnevnu zaradu, i onda smo oboje zajedno, srećni i veseli.

— U koliko sati dolazi kući?

— U osam ili devet.

— Samo da znaš — nastavi starica — da tvoj muž završava posao u šest sati, pa onda ide kod... ali, zaista, ne treba da ti kažem, mada to nije baš u redu.

Stolareva žena oseti da je starica htela još nešto da kaže, ali onda zaćuta. Uhvati je za ruku i poče da je preklinje:

— Reci mi sve, sve mi reci! Kuda to moj muž ide? Kuda to ide?

Starica priđe ženi sasvim blizu, osvrnu se oprezno prvo na jednu pa na drugu stranu, u pravcu vrata, pa u pravcu prozora, da bi joj na kraju rekla, sasvim tiho, kao da odaje neku veliku tajnu:

— Videla sam ga, jednom ili dva puta, kako ulazi u neku kuću, ali, odista, neću ništa da kažem. Ne, ništa neću da ti kažem. Zašto da kvarim vaš život?

Stolareva žena s bolom odgovori:

— Sad razumem zašto se uvek vraća kući sav srećan, zašto peva od radosti. Neka samo večeras dođe, videće šta će dobiti!

Starica zamoli ženu da nikome ne kaže od koga je čula ove stvari, a žena obeća da će tako i biti.

Uveče stolar stiže svojoj kući sav radostan i zadovoljan i pokuca na vrata. Tišina. Niko mu ne odgovara. On pokuca još jednom, pa još jednom, a odgovora nema.

„Šta se to mojoj ženi dogodilo?" pomisli on. „Svake večeri, čim čuje kako kucam na vratima, trči da mi otvori, sva vesela. A šta je to sada? Šta joj se to dogodilo?" Stolar pokuca još jednom, pa još nekoliko puta, pa je na kraju zabrinut da se ženi nešto nije desilo, bradvom probio vrata i ušao unutra. U sobi ima šta da vidi: žena u haljinama leži u krevetu i gorko plače. Stolar se zaprepasti i upita:

— Ženo moja, šta ti je? Zašto plačeš?

Žena skoči s kreveta i povika:

— Zar te nije stid da me još pitaš zašto plačem? Odlaziš u tuđe kuće, kod druge žene, a zatim dolaziš od nje da kod mene jedeš i piješ i da mi se podsmevaš. Odlazi odavde! Odlazi i ne vraćaj se!

— Šta ti je, ženo?

Žena nastavi da viče:

— Misliš da ne znam da ideš kod druge žene svakoga dana? Odlazi iz moje kuće!

Stolar iziđe iz kuće. Bazao je cele noći po ulicama, turoban i žalostan. Sutradan kral, i vezir dođoše ponovo pred njegovu radionicu, pa imaju šta da vide. Majstor je radio, pa je onako po navici tu i tamo zamahivao oštrom bradvom po svojoj kosi, i svaki put bi se povredio. Bio je sav krvav, ali u svojoj tuzi i žalosti nije osećao bolove. Tada reče vezir kralju:

— Vidiš li, gospodaru moj, kako bradva ne sluša svog gospodara. Kada je čovek radostan i zadovoljan, njegovi su pokreti tačni i sigurni, ali sad, kada ga srce boli, kada je žalostan, ne može više da vlada svojim alatom.

Kralj upita svog vezira:

— Otkuda znaš kako se on oseća?

Vezir ispriča kralju kako je najmio staricu i zašto je stolar tako žalostan. Na to mu kralj naredi da odmah pošalje staricu stolarevoj ženi i povrati mir u kući. Starica je odmah pošla u stolarevu kuću, napričala je svašta, verovatno samo ona zna kako se iz svega izvukla, ali se mir vratio u nekada tako srećnu porodicu.

I ko sad prođe pored stolareve radionice može da ga vidi kako veseo, zadovol>an, teše svojom bradvom drvo, a s vremena na

vreme secne pokoju dlaku s glave sigurnim pokretom. Po ceo dan se iz radionice čuje udaranje bradve i vesela stolareva pesma.

O JEZIKU

Reče jednom veliki učitelj Šimon ben Gamliel svome slugi Teviju:

— Idi, pa mi kupi nešto dobro za jelo!

Tevi ode na trg i kupi jezik. Na to mu učitelj Šimon reče:

— Idi, pa mi kupi nešto loše za jelo!

Tevi ode na trg i kupi jezik. Upita ga učitelj Šimon ben Gamliel:

— Zašto si mi kupio jezik kada sam ti rekao da mi kupiš nešto dobro za jelo, a kada sam ti rekao da mi kupiš nešto loše za jelo ti si mi opet kupio jezik?

Tevi mu odgovori:

— Od jezika dolazi sve što je dobro ali i sve što je zlo. Kad je jezik dobar — boljega od njega nema, a kad je zao — gorega od njega nema!

LISICA I RIBE

Svaki živi stvor ima svoje mesto u prirodi. Stvorenje koje raste i živi u moru, ako izađe na kopno, odmah ugine, a ono koje je na kopnu, ako siđe u more, odmah ugine.

Išla jednom jedna lisica obalom reke i videla ribe kako se skupljaju, praćakaju, plivaju iz plićaka u dubine, preko slapova i brzaka.

Lisica reče ribama:

— Od čega to bežite, ribice moje slatke?

— Od mreža i udica koje na nas ljudi bacaju.

— Popnite se, onda, na kopno, pa da živimo zajedno ja i vi, kao što su nekada moji i vaši preci živeli!

A ribe se nasmejaše i rekoše lukavoj lisici.

— Jesi li ti ona o kojoj se govori da je najpametnija među životinjama? Nisi ti pametna, glupa si ti! Kada se plašimo u našoj životnoj sredini, kako ćemo se tek plašiti u tuđoj, gde nas čeka sigurna smrt!

LISICA I VUK

Bio jednom jedan vuk mnogo gladan, pa upita lisicu kako da dođe do hrane. Lisica se napravi kao da duboko razmišlja, pa mu reče:

— Uđi u petak u neko jevrejsko dvorište pa se ponudi da im pomogneš u pripremama za subotnju gozbu. Oni će te za nagradu pozvati da s njima jedeš.

Kad je vuk ušao u jedno jevrejsko dvorište, ugledaše ga ukućani, dohvatiše štapove, napadoše ga i isteraše napolje. Onako izubijan i besan, vuk pođe u šumu da nađe lisicu i da je ubije. Kad ju je našao, lisica mu se poče umiljavati, pa mu reče:

— Znam ja u čemu je stvar! Oni su te izudarali samo zbog tvoga oca, koji se jednom ponudio da im pomogne pa je pojeo svaki lepši komad hrane!

Vuk joj odgovori:

— Zar ja da ispaštam zbog oca?

Lisica mu reče:

— E, tako ti je to. Davno su već mudri

ljudi rekli: Očevi jedoše kiselo grožđe, a sinovima zubi trnu. Nego, znaš šta? Ako si toliko gladan, hodi ti sa mnom, pokazaću ti jedno mesto gde ćeš se sit najesti i napiti,

Vuk se prevari i posluša je ponovo. Lisica ga povede na jedan bunar nad kojim je bilo postavljeno brvno, a na njemu prebačeno dugačko uže sa dve kofe. Lisica reče vuku da sačeka. Ona uđe u gornju kofu koja oteža i spusti se dole u bunar. Donja kofa se pope gore. Vuk joj sa ivice bunara viknu.

— Zašto si sišla dole?

— Ima ovde mesa i sira da se sit najedeš.

Ona mu pokaza sliku punog meseca koji se video u vodi i koji je odozgo vuku izgledao kao kotur sira. Vuk joj reče:

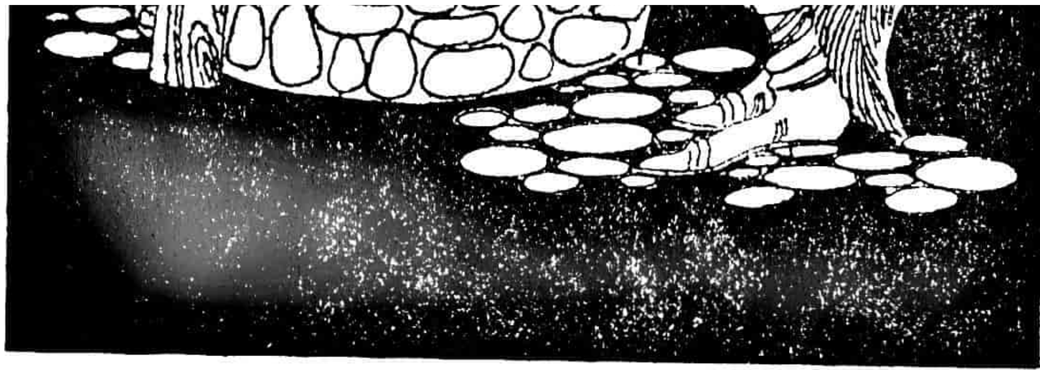
— A kako ću ja sići?

— Uđi u onu gornju kofu.

Vuk uđe u kofu, a kako je on bio teži od lisice, kofa se spusti na dno bunara, a kofa u kojoj je bila lisica se podiže gore.

Lisica izađe iz kofe, nasmeja se vuku i ode u šumu.

LISICA I GROŽBE

Nađe lisica vinograd, ograđen sa svih strana. Zna se da lisica mnogo voli grožđe. Obilazila je oko vinograda, voda joj je tekla na usta, ali nikako da uđe. Kružeći tako oko ograde nađe na njoj rupu, pa je htela da uđe. Pokušala jednom — nije mogla. Pokušala drugi put nije uspela. Šta je lisica uradila? Postila je tri dana dok je omršavila pa je mogla da se provuče kroz tu rupu. Ušla je u vinograd, sladila se, jela grožđe i — ugojila se.

Kad je htela napolje, nije mogla proći. Pokušala jednom — nije mogla, pokušala drugi put — nije uspela. Šta je mogla drugo nego da opet tri dana posti sve dok nije tako omršavila da je mogla da se provuče kroz rupu. Kad je izišla okrenula se ka vinogradu i rekla:

— Vinograde, vinograde! Baš si lep i baš je dobro tvoje grožđe. Sve što je u tebi lepo je i dobro, ali kakva korist od tebe kad se iz tebe izlazi isti onakav kakav si i ušao.

KAKO ODOBROVOLjITI LAVA

Naljutio se jednom lav na divlje zveri i ostale životinje. Sve su se životinje u strahu skupile u šumi na veliki dogovor. Većale su, većale kako da ga zamole za oproštenje, kako da ga odobrovolje. Javi se posle dugog većanja lisica:

— Pođite sa mnom do njegovog brloga. Ja znam tri stotine basni, ispričaću mu ih, pa će se odobrovoljiti i oprostiti nam.

— Hajdemo!

Pođoše svi zajedno za lisicom. Posle nekoliko sati hoda lisica stade i reče:

— Zaboravila sam stotinu basni.

— Dobro će doći i one dve stotine.

Krenuše sve zveri i ostale životinje, s lisicom na čelu, dalje, kad ono, posle izvesnog vremena lisica opet stade. Upitaše je:

— Šta je sad opet?

— Ja zaboravih još stotinu.

— Dobro će doći i onih stotinu.

Kad su stigle pred lavlji brlog, lisica reče:

— Ja zaboravih sve. Nego, neka svaka od vas lepo stane pred lava i neka ga sama zamoli za oproštenje.

MAGARAC NAPLAĐUJE LAĐARINU

Pođoše jednom zveri s lisicom i lavom da se ukrcaju na lađu. Kad pred lađom stoji magarac i uzima lađarinu. Reče mu lisica:

— Zar te nije sramota? Znaš da je kralj životinja sa nama a ti tražiš od nas lađarinu?!

— Ja uzimam od kralja da bih sve to na kraju predao njegovoj riznici — odgovori magarac.

Kad je lav to čuo, priđe magarcu, udari ga šapom po vratu, razdera ga, dade ga lisici i naredi joj:

— Pripremi mi lepo sve delove tela ove budale.

Lisica posluša svoga gospodara i poređa sve delove tela ubijenog magarca kao na mesarskoj tezgi. Ugleda sveži magareći mozak i pojede ga. Kad je lav posle toga došao da pregleda raščerečenog magarca, reče lisici:

— A gde je mozak ove budale?

Lisica mu odgovori:

— Kralju moj! Ovaj ga nije ni imao. Jer da je imao mozga, ne bi od kralja tražio lađarinu.

KRALjEVSKA NAGRADA

Bio jednom jedan lav pa pošao u lov. Ulovio je srnu, i počeo da se gosti. Mora da je bio mnogo gladan, jer je jeo veoma brzo. Dok je halapljivo gutao, zastade mu jedna kost u grlu: Lav poče da riče:

— Onome ko mi izvuče kost iz grla daću veliku nagradu! Onome ko mi izvuče kost iz grla daću veliku nagradu!

Sve ptice i zveri čule su bolni glas svoga kralja, ali se nijedna od njih ne usudi da mu priđe. Čula je to i misirska jarebica dugačkog kljuna, doletela je do lava, ovaj je zinuo, jarebica zavukla glavu u njegovu čeljust i izvukla mu kost iz grla. Kad je to uradila rekla je lavu:

— Daj mi obećanu nagradu!

A lav joj reče:

— Idi ti lepo, pa se raduj što si živa. Šetaj po polju i pričaj svakome kako si bila u čeljusti lava i da Si izišla zdrava i čitava. Ima li veće nagrade od toga?!

NEZAHVALNI LEOPARD

Pošao leopard u lov, pa je usred šume pao u klopku. Pokušao je da iziđe iz jame, ali su mu svi pokušaji ostali zaludni. Urlao je dugo i otegnuto, kako bi upozorio svoje saveznike, šumske zveri, da mu brzo dođu u pomoć, ali uzalud. Nijedan stvor se nije oglasio na njegove pozive, nijedna zver nije došla da ga spase, mada je leopard obećavao da će im pomoći kada oni budu u nevolji.

Uskoro je video u kakvom se teškom stanju nalazi, i shvatio da su ga svi napustili. Tada besni leopard odluči da će svoga spasioca, ako se takav uopšte pojavi, ubiti. U tom času prođe pored jame lisica. Kad je ugledala leoparda u dnu klopke sažali se. I šta je tada lisica uradila? Pregledala je sve motke koje su bile postavljene gusto nad otvorom jame i našla da su na jednom mestu labave. Tu je ona s mukom napravila otvor i tako je leopard mogao da iskoči iz klopke. Bio je gnevan zbog dugog čekanja na spas, n odmah je krenuo da rastrgne lisicu koja mu se našla u zlom času.

Lisica se silno preplaši, pade na kolena i poče moliti za milost:

— Slavni gospodine leoparde, seti se teškoga položaja u kojem si bio dok nisam došla. Zašto želiš da me ubiješ?

— Tako sam odlučio! — odgovori leopard. — Hoću na tebi da se osvetim svima koji su odbili da dođu da me spasu. Niko nije prstom mrdnuo iako sam urlao i vapio za pomoći!

— Ako mi je tako suđeno, i ti me osudiš na smrt zbog moga dobrog srca, poslušaj bar jednu moju molbu: htela bih da, pre nego što izvršiš svoju nameru, nas dvoje iziđemo pred slavni sud domaćih životinja. Jer ja znam da je među živinom i među drugim domaćim

životinjama veoma razvijeno osećanje pravde. I ako oni presude da si ti u pravu, primiću pokorno njihovu odluku.

Leopard pristade da sa lisicom iziđe pred sud domaćih životinja. Oboje tako stigoše pred ostarelog vola, koji pristade da sasluša parničare. Lisica ispriča šta joj se desilo i završi ovako:

— Spasila sam, dakle, ovog leoparda, a on mi vraća zlo za dobro. Pošto je izišao iz jame, sad hoće da ubije svog oslobodioca.

Kad je sve to saslušao stari vo reče:

— A šta bi po tvom mišljenju leopard trebalo da uradi? I ja sam teglio i rintao godinama, vukao sam kola po poljima i vinogradima, bio sam upregnut u jaram i orao, pa sam se nadao da ću pod starost moći malo da uživam. A eto sada, osedeo sam a moj je gospodar odlučio da me zakolje. Od moje će kože načiniti obuću, a mojim će se mesom sladiti. Vidiš, čak i čovek, koji je kruna svih stvorenja, plaća zlim za dobro. Zašto bismo mi bili bolji od njega? Kreni, leoparde., pa uživaj.

Lisici se nije dopala volovska presuda pa je rekla leopardu ovako:

— Ovaj je vo tako ostareo da je zaboravio svu mudrost i sve zakone. Pođimo kod kokoške, neka nam ona presudi. Ona po ceo dan kokodače i greje svoje piliće, čuvajući ih pod svojim krilima. Sigurna sam da ima milostivo srce i da će izreći pravednu presudu.

Leopard pristade da poću kokoški da im ona presudi. Naćoše je u dvorištu, pa joj leopard sve ispriča: kako je pao u klopku, kako je vikao i urlao ali nijedna zver nije došla da mu pomogne, i kako se zakleo da će se osvetiti kad iziđe na slobodu.

— Istina, ova me je lisica oslobodila, ali je to ona uradila onako slučajno, u prolazu kraj te jame. Zato je treba osuditi kao da mi uopšte nije pomogla. Ja sam se zarekao da ću je ubiti i da ću se najesti njenoga mesa.

Lisica na to odgovori:

— Kokoško moja, lepa ti je kresta! Hoćeš li mene pravednu osuditi kao da sam kakvu pakost učinila? Zar je greh što sam uspela da spasem ovoga leoparda?

Kokoška je stala da razmišlja, pa je iskokodakala sledeću presudu:

— Takav je običaj na ovome svetu i tako je to svugde i na svakom mestu. Nosim cele godine na stotine jaja, a šta za to dobijam? Malo suvih zrna. Još mi na kraju oduzimaju piliće. Sada, pošto sam ostarela, moj gospodar je odlučio da me zakolje. Čak i bog, koji treba da brine o svima, i za koga kažu da je milostiv, čak i on plaća zlim za dobro.

Lisica se obrati ponovo leopardu:

— Dobri i milostivi gospodine leoparde, načini još jedan pokušaj. Pođimo i čujmo šta o našem slučaju misli konj, hoće li i on presuditi na moju štetu? Sa onim što konj bude odlučio složiću se bez pogovora.

Leopard i lisica stadoše na ulaz u štalu, ispričaše konju celu priču i zamoliše ga da im on presudi.

Konj se načini nevešt, spusti glavu kao da je posmatrao slamu prostrtu po zemlji, pa onda poče kopitom da struže, kao da čeka savet odozdo. Na kraju podiže glavu i reče:

— Sve je ovo meni nekako čudno. Ne mogu da verujem kako je mogla lisica da oslobodi tako snažnu i hrabru zver kao što je leopard? Ona je mršava i slaba, i ne verujem da je sposobna za takva junačka dela. Pođimo mi, zato, na lice mesta, da vidimo je li tako nešto uopšte moguće. Kada svojim očima vidim mesto na kome se desilo to oslobođenje, moći ću da poverujem u tu priču.

Leopard i lisica se složiše sa ovakvom odlukom. Sve troje se vratiše na lice mesta, da pred konjem ponove sve kako se zbilo. Kad su stigli pokraj jame, konj zatraži da se, kroz onu rupu koju je lisica načinila, leopard spusti ponovo u klopku i leopard posluša. Konj zatim stade na motke, kopitima ih ponovo pričvrsti i zatvori rupu. Posle toga reče:

— A sada ti, nezahvalni leoparde, pokušaj sam da iziđeš iz klopke. Pošto nisi u stanju da vratiš milo za drago, i pošto ti je srce

puno mržnje i osvete, ostani tu u jami zarobljen sve dok ne dođe lovac da te oslobodi.

Leopard ostade zarobljen u jami, urlao je i vapio i molio, a lisica se zahvali mudrome konju i odjuri u šumu.

AKO NEBE VOĆKA HOĆE TRN

Pođoše jednom drveta da izaberu sebi kralja i rekoše maslini:

— Vladaj nad nama ti!

Maslina im reče:

— Zar da prestanem davati masnoću svoju, zbog koje me poštuju i bog i ljudi, pa da idem da se njišem nad drvećem?!

Drveta tad rekoše smokvi:

— Hodi ti, pa vladaj nad nama!

A smokva im reče:

— Zar da prestanem davati slast svoju i dobar plod svoj, pa da idem da se njišem nad drvećem?!

Drveta tad rekoše lozi:

— Hodi ti, pa vladaj nad nama!

A loza im reče:

— Zar da prestanem davati svoje slatko vino, koje veseli i boga i ljude, pa da idem da se njišem nad drvećem?!

Tada drveta rekoše trnu:

— Hodi ti, pa vladaj nad nama!

A trn tada reče drveću:

— Ako odista hoćete da me izaberete sebi za kralja, hodite, sklonite se u moju senku. A ako to ne učinite, vatra će izbiti iz moga žbuna i progutaće kedrove libanske.

POGOVOR

Jevrejska narodna pripovetka, bajka, kaža i basna spadaju meću najstarije sačuvane spomenike usmenog i pisanog predanja. Kao i svaka tvorevina narodnog duha i uma, i jevrejsko pripovedačko blago nije sasvim izvorno i samorodno. Na svom večitom kružnom putu usmeno predanje nije prelazilo samo s kolena na koleno u jednom plemenu, u jednom narodu, već je primano i predavano dalje i preko rodovskih međa, nekada oplemenjeno a nekada izvitopereno, ali uvek s utisnutim žigom novog narodnog pripovedača. Tako su i pripadnici jevrejskih plemena, u pradavna vremena, u svojim traganjima za ispašom, uz pastirsku vatru, pod zvezdanim nebom Istoka, slušali, kazivali i bogatili svoj duhovni svet dostignućima narodne mašte, sadržanim u kazivanjima svojih i susednih plemena. Sačuvan je veliki broj starih jevrejskih pripovedačkih sadržaja, mnogi su zaboravljeni, a poneki su čudesnim putevima prešli u svojinu i baštinu drugih naroda koji su ih dalje prenosili i obogaćivali.

Dva su glavna izvora pred nama za istraživanje jevrejskog drevnog pripovedačkog stvaralaštva. Jedno je vrelo takozvani Stari zavet jevrejske Biblije, a drugo Talmud i mudraška književnost. V starozavetnoj su književnosti sačuvani kako izvorni tako i primljeni mitovi, legende, bajke i drugi oblici narodnog pripovedanja. Urednici Jevrejskog zvaničnog odbira (tzv. kanonskog teksta) Biblije, uzimali su iz usmenog narodnog predanja ono što je njihovom idejnom vićenju i potrebama odgovaralo. Stvaranje tog odbira nije teklo brzo, vekovi su prolazili dok je stvoren konačni oblik. Prema potrebi, priča je uzimana u celosti ili u delovima, nekada u izvornom obliku, a nekada podešena zahtevima sadržaja ili namere zbog koje je zaodenuta odgovarajućim štivom. Ako je prihvaćena iz riznice

drugog naroda, najčešće je dobijala novo ruho jevrejskog narodnog duha, ali je često i izvorna jevrejska priča bila zahvaćena uticajem drugih naroda (Grka, Egipćana i dr.). I ovde treba naglasiti da je ta biblijska književnost u kasnijem razvoju (bilo da je iz službenog odbira, ili iz apokrifne zaostavštine) u prevodima i obradama poslužila kao osnova u stvaranju većine evropskih nacionalnih pismenosti i književnosti. Razrada biblijskih motiva će još vekovima biti osnova velikog broja novonastalih jevrejskih narodnih pripovedaka, bajki i legendi. Isto tako će i starozavetne ličnosti ostati junaci jednog dela jevrejskog narodnog pripovedanja.

Drugo vrelo jevrejskog narodnog predanja jeste ogromna riznica talmudskih i midraških spisa. Stolećima usmeno prenošeni, pravni i društveni propisi zakonodavnog deda Tadmuda su objašnjavali, opravdavani i pripremani pričama, bajkama, legendama, poslovicama i drugim tvorevinama narodnog stvaralaštva, a pojedini su učenjaci, donosioci zakonskih propisa ko.ji su sadržani u Talmudu, i sami stvarali kraće ili duže pripovesti u duhu izvornog narodnog stvaralaštva, kako bi bolje objasnili ili dokazali ispravnost svojih presuda i zakonskih tumačenja.

Midraška književnost se gotovo sva sastoji od pripovedačkog elementa. Nastala je još u vreme usmenog stvaranja starozavetnih knjiga, objašnjavajući smisao biblijskih sadržaja ili događaja pričama i legendama, ta je književnost sačuvana i zapisana u mnogo knjiga pod nazivima Midraš Raba, Midraš Tanhuma, itd., obično prema imenu stvarnog ili pretpostavljenog tvorca ili sastavljača pojedine midraške knjige ili rukopisa. Pripovedačko štivo Talmuda i midraša, najvećim delom je zapisano, verovatno po jeziku usmenih pripovecača, na hebrejskom jeziku, ali je znatan broj zapisan i na aramejskom, kojim su se Jevreji služili kao drugim govornim jezikom, neposredno pre i dosta dugo posle razaranja Jerusalima i rimskog osvajanja države. Koliki je obim tog, većinom izvornojevrejskog štiva, pokazuje i činjenica što je u delu Sefer haagada (Knjiga pripovedaka) hebrejskih književnika X. N. Bjalika i J. X. Ravnickog, izdatom u tri toma na početku dvadesetog veka, sakupljeno nešto više od četiri hiljade odabranih pripovedaka, bajki, basni, prispodoba, kaža, pitalica i poslovica iz talmudske i midraške književnosti.

Posle gubitka državnosti počinje gotovo dvehiljadegodišnja raseljenost i rasap Jevreja po svetu. I u narodnom pripovedanju, koje uvek, premda u maštovitim prikazima, odražava stvarne ekonomske i društvenopolitičke uslove i odnose, nastaju nova kretanja. Verski progoni, politička i privredna obespravljenost ostavljaju traga i u narodnom predanju. U očekivanjima spasa, u zatvorenim gradskim jevrejskim ulicama ili getima, rađa se nova pripovetka, nova pesma, nova, počesto gorka šala. Jevreji u svojim selidbama primaju jezike svojih naroda starosedelaca, primaju deo njihovog predanja i predaju svojim susedima deo svoje kulturne baštine. Isto tako prenose evropskim narodima pripovedačko blago Istoka. Poznata je, na primer, uloga Jevreja u prevođenju i prenošenju indijske zbirke Kalila i Dimna, prvo na arapski, zatim na grčki (sa kojega je do nas doprla pod imenom Stefanit i Inhilat), najzad na španski jezik. Ta je zbirka basana i priča, uostalom, prevedena na skoro sve evropske jezike s latinskog prevoda koji je načinjen prema hebrejskom prevodu. Kojim su putevima i načinima priče iz Talmuda i midraških knjiga dospele u predanja drugih evropskih i sredozemnih naroda, ne može da bude sadržaj ovog kratkog pogovora, ali će i iz nekoliko primera navedenih u našoj knjizi i nestručnjak moći da ustanovi da takve postoje i u srpskohrvatskoj narodnoj priči.

Razvoj misticizma, kabale, u srednjem je veku razrušio meće između sveta stvarnosti i sveta mašte, te je pogodovala bogatom stvaranju pripovedaka i legendi. Jevreji već u to vreme imaju nekoliko svojih novih govornih jezika na kojima će se i stvarati nova predanja. Tako su u jevrejskim opštinama severne Afrike i širom Srednjeg i Bliskog istoka nastajale pripovetke i bajke na arapskom; izbeglice iz Španije su ponele sa sobom govorni španski iz vremena pre njihovog progona i sačuvali do danas sefardski (na hebrejskom: španski) romansero, pripovetke, izreke, bajke i poslovice. U zemljama srednje i istočne Evrope su od XI veka naovamo tzv. aškenaski Jevreji (od hebrejskog: Aškenaz — Nemačka) zadržali jedan oblik srednjovisokonemačkog dijalekta i uz upotrebu hebrejskih i aramejskih, a kasnije i slovenskih reči, stvorili jidiš jezik, na kojem je stvorena obimna narodna i umetnička književnost. Poseban razmah su legenda i pripovetka doživele u Poljskoj i južnoj Rusiji početkom XVIII veka među pripadnicima hasidskog pokreta,

koji su svoju pobožnost iskazivali pevajući, svirajući i igrajući, a uz to pričajući neverovatno maštovite bajke i priče.

U ovoj nevelikoj zbirci autor izbora je pokušao da da presek razvojnog puta jevrejskog narodnog predanja. Ma koliko da je obim skromai, može da pruži bar donekle uvid u delić jednog starog narodnog blaga. Iz Biblije je prevedena prispodoba o drveću Ako neće voćka hoće trn (Knjiga o sudijama 9, 8 — 15). Iz Talmuda je, uz neznatne prerade, uzeta Priče morenlovaca (talmudski traktat Bava batra 73/a — 75/6). Iz midraške književnosti su uzete, delimično iz izvornih knjiga, a delimično iz pomenute zbirke X. N. Bjalika i J. X. Ravnickog Sefer Haagada pripovetke: O Kasiji, dobroj kćeri mudrog Solomona (priču je autor izbora dopunio i obradio korišćenjem i drugih izvora), Solomon i kraljica od Šave: Solomon otkriva lonova; Kako se etrogom leči; Šta je ženi najdraže; Mudrošću do nasledstva; O jeziku. Iz Talmuda su uzete i basne: Lisica i ribe (B’rahot 61a) i Lisica i vuk (Sanhedrin 38), dok su Kraljevska nagrada; Kako odobrovoljiti lava; Magarac naplaćuje laćarinu; i Lisica i grožće, midraškog porekla, takođe uzete iz Sefer Haagada. Mojsije u Etiopiji i Tajna zlatnog dvorca, spadaju takođe u midrašku književnost, i uzete su iz zbornika Kol agadot Jisrael (Sve priče Izraela) J. B. Livnera.

Sve ostale priče, legende i bajke priređivač je prevodio iz zbornika i posebnih izdanja Arhiva jevrejske narodne priče pri Gradskom muzeju za etnologiju i folklor u Haifi (Izrael), kojim već godinama uspešno rukovodi prof. jerusalimskog Hebrejskog univerziteta dr Dov Noj. Osim priče Jakov obućar i razbojnik, uzete iz Zbornika (1963) istog Arhiva, koji je sastavila Cipora Kagan, i bajke Zlatno pero, iz istoimene knjige grčkih sefardskih bajki (1976), izdanja istog Arhiva, koju je sastavio Moše Atijas, sve su ostale uzete iz mnogobrojnih zbirki čiji je autor sam prof. dr Dov Noj. Sve bajke, basne, priče i legende u ovoj knjizi prevedene su s hebrejskog jezika i pretrpele su neznatnu obradu.

Eugen VERBER

[1] parasang — starogrčka mera za dužinu, oko jedan sat puta (prim. red.)